

5102.

CSICSERI
OROSZADRIENNE

RÓMA DIADALA

KERESZTÉNY SZOCZIÁLIS REGÉNY

BUDAPEST, 1907
KUNOSSY, SZILÁGYI és TÁRSA
KIADÁSA

RÓMA DIADALA.

KERESZTÉNY-SZOCZIÁLIS REGÉNY.

IRTA :

CSICSERI OROSZ ADRIENNE.

BUDAPEST, 1907.

KUNOSSY, SZILÁGYI ÉS TÁRSA
KIADÁSA.

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Kunossy Vilmos és fia műintézetéből Budapest, Teréz-körut 88.

ELSŐ FEJEZET.

Barai Baróthy Ákos egyetemi tanár úr ott ült dolgozó szobájában, és mialatt jobbkeze sebesen járt a fehér papiroson, baljával gépiesen turkált bozontos fekete hajában, amelyben itt-ott fölcsillant már néhány ősz hajszál. A tanár mintegy negyven éves lehetett, hatalmas, marczona alakja, csúnya arcza félelmet gerjesztett, szemei pedig olyan csodálatos fényben égtek, mint a deliriumos betegeké. És ha a kötelesség túlzását, a tudomány iránti fékezhetetlen szenvedélyt, az elvekért való rettenthetetlen küzdelmet annak lehet nevezni: akkor a tanár valóban beteg volt, „*betege volt az igazságnak*“, ahogyan ő szokta mondani. A tanár még a kollégái előtt is félelmetes ember volt, mert a szakmáját bámulatosan értette s kísérletei és fölfedezései a tudománynak roppant nagy hasznot hajtottak. Az ő egyéni szenvedélyét azzal elégítette ki, hogy az irodalomban egy csodálatos, rég eltemetett fajtát a polemiáknak támasztotta föl. Baróthy tanár nevét jóakaratu mosoly kíséretében emlegették az olvasóközönség körében, mivel ellentétben minden modern pikantériával, egy darab középkori poézist varázsolt elő. A tanár vallási író volt, még pedig gyűlölt ellensége a római katolikus

egyháznak. Mint józaneszü kálvinista ember élet-czélul tűzte ki maga elé, hogy a „sötétben tévelygő lelkeket“ föl fogja világosítani, és meg volt róla győződve, hogy a XIX-ik század forró levegőjében el is érheti ezt a vakmerő czélt.

Röpiratai, valamint kötetekre terjedő, bámulatos merészséggel megírt tudományos munkái köz-kézen forogtak. Neve nemcsak Magyarországon volt ösmeretes, hanem munkáit híres fordítók át ültették idegen nyelvekre is.

Daczára a közönség úgynevezett „jó akaratu mosolyának“, a katolikus papság mégis csak félelmetes ellenségét látta benne, aki szingazdag tollával nem egy bigott hívőnek nyitotta föl a szemeit. Legutóbbi munkája „A vatikán könyvtára“ czimű, valósággal szenzációs volt, jóllehet sokban utánzata volt Corvin „A pápák élete“ czimű művének.

Amellett a tanár nyilvános felolvasásokat is tartott, amelynek éle mindig a római egyház ellen irányult.

Természetesen Baróthy Ákos úr ilyen foglalkozások mellett nem igen ért reá egyéni csinos-ságával és kedves megjelenésével törődni. Nem is volt egy csöppet sem kellemes, külseje visszataszító, öltözete elhanyagolt, modora nyers, durva és félszeg volt. Nem törődött azzal, hogy miképpen fog az embereknek tetszeni, — egyetlen lényt kivéve, akinek néhaszeretett volna tetszeni, de annak a módját nehezen találta el.

Az az egyetlen lény, akit a tanár igazán és őszintén szeretett, ifju neje volt. De daczára önzetlen, rajongó és szelid érzelmének, amelyet fele-

sége iránt táplált, mégsem ért reá vele hosszasan foglalkozni, mert a tudomány iránti fékezhetetlen szenvedély és a katolikus egyház ellen táplált égő gyűlölet erősebb volt a szerelménél. A szép, szőke Blanka pedig, az, akit a tanár mint alacsony sorban született gyermeket magához vett, iskoláztatott, kiműveltetett és mikor hajadonna fejlődött, nőül vett, — a jó sorsba került asszonyok lusta és nagyravágyó, álmodozó gondolataival naphosszat hevert a selymes pamlagokon és olvassatta azt a sok bódító francia regényt, amitől még álmosabb lett a tekintete, mint amilyen rendszeren volt.

Ha érzéki lett volna, akkor elbukott volna, így azonban, fantazmagóriák jártak a fejében és színes pillangókat kergetett ábrándjainak tarka virágos rétein.

Történetünk elején Baróthy tanár ismét egy nagy munkán dolgozott — irt egészen napestig — akkor egyszerre elfáradt, a tollat lecsapta íróasztalára. Egy nagyot nyújtózott, majd neje lakosztálya felé indult.

A szép Blanka ott ült francia izléssel berendezett kis szalonjának diványán és olvasott egy rózsaszín selyem ernyőjű lámpa halvány világánál.

A tanár léptei elvesztek a puha szőnyegen. Nesztelenül lopózkodott neje háta mögé, hogy meglepje őt olvasmányában.

Baróthy forró lehelete érinté a felesége arcját.

Blanka fölrezzent s csaknem elsikoltá magát, a könyv pedig ölébe hullott, miközben védően terjeszté ki föléje kezeit.

A tanár elkomolyodott.

— Mit olvasol ?

— Francia író, — suttogta az asszony.

— Mutasd !

— Chateaubriand, — rebegette Blanka.

A tanár szemei tűzben égtek.

— Megőrültél ? — szólt durván. — Semmi szükség sincs arra, hogy egy lázbetegnek a fantazmagóriáitól te magad is elveszítsd a józan eszedet. Olvasd inkább Voltairret, vagy Renant, de legokosabban teszed, ha ilyesmikkel egyáltalában nem foglalkozol. Hidd el, hogy az okos férfi megcsömörlik a tökéletlen férfitől, pedig nézetem szerint minden tudákos nő nem egyéb, mint tökéletlen férfi.

Blanka hallgatott. Baróthy Ákos egy darabig nézte, hogyan remegnek az indulattól a szép asszony orrczimpái, majd odaült melléje a pamlagra és ajkait hirtelen beletemette világosszőke hajfürteibe. Blanka gyöngéden ellenkezett.

— Vitatkozni szeretnék veled ! — szólt alig hallható hangon.

— Velem ? — kérde a tanár. — És ugyan miről, te kis hajas babám ? !

— Mindenről, tudományról, politikáról, valásról.

— Ah, ah, — ez érdekes.

— Ne nézd le az elveimet, mert megharagítasz, azok éppen olyan szilárd alapon állanak, mint a tieid.

— Talán nem vagyunk egy véleményen ? !

— Nem ! — szólt az asszony határozottan.

Szünet állott be, mialatt a tanár az asszony ölében nyugvó könyvre pillantott.

— Talán ez a sirjából visszajövő őrült mérgezte meg a lelkedet?

Blanka álmos tekintete férjére esett.

— Az örültek igazat mondanak igen sokszor, — szólt tompán. — Egy esztendő szorgalmas tanulmánya meggyőzött engemet arról, hogy te meddő munkát végzesz, mikor a gyűlölet lángját szítod a római katolikus egyház ellen.

A tanár összeránczolta a homlokát, az asszony pedig álmodozó hangon folytatta:

— Azok az ezeregy éjszaka színes pillangói, akik szerte szállnak a világban és hirdetik, hogy az éj sötétjét áttöri egy bűvös ragyogás, pedig e ragyogás a katolikus egyház mesés, csodás tana.

— Ki mondta neked e szavakat? — kérde a tanár és megragadta a nő kezét.

Az asszony lassan kiszabadította a kezét a tanár jobbjaiból és odatéve a keblére, suttogva szólt:

— A szívem! Lásd, ez a minden után lelkesedő, minden fájdalmat megérző szívem tanított erre. Óh, ne akarjátok ti a női lélekből kiszakítani az eszményeket, ne akarjátok, hogy ridegen tagadjunk mindent, ami nagy, szép és olyan gyöngéden hatalmas, ami bűvös, ami magasztos és ami elaltat bennünket a szenvedés viharai közepett. Ne akarjátok ti durva kézzel lerombolni sziveinkben az oltárt, amit a mi Istenünknek építettünk.

A tanár elkomolyodott.

— Te álmodol, Blanka! Én szeretem azt, hogyha vallásos vagy, buzgó kálvinista nő, mint

amilyenek az Isten teremtett. De nem akarom, hogy ostoba bámulója légy annak a sok hiúságnak és szemfényvesztésnek, amit egy csomó hipokrita bűnös szívvel, mocskos lélekkel hirdet.

A nő tágra meresztette szemeit.

— Nem értelek! — rebegte.

— Nem értesz? — kiáltá a tanár és arcza egyszerre lángvörös lett. — Hátha már annyi sok mindent összeolvastál, nem olvastad az én munkáimat: a „Spanyol inkvizíció“, a „Középkor sötétsége“, a „Vatikán könyvtára“, a „Jezsuiták gaztettei“ s a többi?

— Olvastam — szólt az asszony, mialatt félig lecsukta szempilláit.

— Nos? És mégsem értesz?

— Éppen akkor nem értelek sem téged, sem Voltairet, sem Diderot-t, mikor a munkáitokat olvasom és ugyanakkor még sokkal jobban bámulom a katolikus egyházat, mikor Chateaubriand-t, Bongeant, Fenelont, Kempis Tamást tanulmányozom. Mert a tagadókat olvasva azt gondolom magamban, hogy akit ennyien bántanak, akit ennyien ostoroznak, akit ilyen féktelenül gyűlölnék: annak hatalmasnak kell lennie és a kisebbek összeszövetkeznek, hogy *egy nagy óriást* megbuktassanak.

A tanár durván eltaszította az asszonyt.

— Blanka, megtiltom, hogy ilyen kegyetlenül tréfálg velem. Nő sohase vitatkozzék férfival, bármilyen okos is. Egy nőnek sohasem lehet akkora a szellemi képessége, mint egy férfié. A nőnek nincs judicziuma, már pedig judicziom nélkül filozofálni

nem lehet. A nőt inkább magával ragadja egy pár szines, üres frázis, mint egy komoly, irodalmi műremek. A nő mindig mártirnak képzei magát, akit senki sem ért meg, és senki sem érdemel meg. Mártirságából kifolyólag világfájdalmakkal akarja enyhíteni képzelt egyéni fájdalmát. Azért a nők sohase avatkozzanak be a társadalmakat ujra-építő, vagy a társadalmakat leromboló nagy eszmékbe, az a rideg küzdelem, az a veszteség vagy győzelem, az a miénk, férfiaké. E küzdelmek között a vallás volt a világ teremtésétől fogva a legelső és legnagyobb vita tárgya. Az volt a bölcsője minden bűnnek és minden erénynek, az volt a sirja minden fájdalomnak és minden boldogságnak. Hérodottól tudhatjuk: hány pogány istent semmisítettek meg, hogy helyébe mások rakják oda bálványaikat. Zoroaster, Confucius hajdan oly erős tábora ma már csak mint álomkép jelenik meg a történetbuvár előtt. Azután jöttek mások, akik győztek, leverettek. Azután jött valaki, aki fölgyújtotta a világot és ezért a théantropért sokan martyrhalált is haltak — de azután jöttek a szörnyetegek, akik a vallás nevében kufárcodtak. Jöttek jól szervezett társaságok, akik észszel és akaraterővel megverve, hazudtak, loptak, csaltak, akik befertőztették a földet, ahová lábaik tapodtak. És ezért vagyunk *mi*, hogy ezeket a szörnyetegeket leleplezzük.

— A szörnyetegek már meghaltak és az, amit róluk meséltek, *talán igaz sem volt* — suttogá az asszony.

A tanár arcza biborvörös lett a haragtól.

Blanka folytatta :

— Hatalmas volt, nagy volt az egyház és a rágalnak az égő gyűlölet forró zsarátnokából tűzszikra képében szálltak szét a világban és ellenségeinek nagy tömege mint egy testet öltött szélföregteteg sodorta e forró parazsakat az emberek szívébe, hol a boszú lángja született belőle.

— Üres, színes frázisaidat komoly, képzett tudósok már rég megdöntötték, — mormogá a tanár.

Az asszony álmatag hangon, halkán suttagá :

— Miért költitek föl ismét az alvót a sírjából? Hagyjátok őt nyugodni békében. Hagyjátok elpihenni a szenvedélyeket, amelyek egykor fölgyújtották a világot. Hagyjátok a kereszt lábánál mindazokat a küzdelmeket, amelyek egykor országokat temettek el. Ne kavarijátok föl ismét azt az örvényt, mert gyöngék vagytok és nem birtok rohanó árjával megküzdeni.

A tanár meglepetve tekintett nejlére, így még sohasem hallotta beszélni.

— Blanka!

A nő két keze ölébe hullott.

— Te kényszerítettél a beszédre, most elmondtam, amit gondoltam, pedig szerettem volna hallgatni, irántad való tiszteletből.

És fejét oda akarta hajtani a férfi vállára, de az eltolta őt magától.

— Elszomorítottál, Blanka! Én téged, szegény árva gyermeket fölneveltelek, magamhoz emeltelek és most ellenem lázadsz.

A büszkeség pirosra festé az asszony arcját.

— Én nem lázadok ellened. Ezeket csak magamban gondolom, a világ nem tud belőlük semmit, ott a te eszméidnek vagyok a harczosa, mert hálás természetem van és mert nem felejtettem el, amit velem tettél.

És szemei könnyekkel teltek meg.

A tanár kissé megbékülve vonta magához nejét és gépiesen simogatni kezdte puha, selymes aranyhaját.

Szünet állott be. Majd a tanár halkán megszólalt:

— Még csak egyéves házások vagyunk, édes szép Blankám. Ha a sors is úgy akarja és teljesül az én legforróbb óhajom, hogy egy picziny gyermeket nevezhetek a magaménak, aki reád fog hasonlítani szépségben: ígérd meg nekem, hogy annak a gyermeknek a szívébe sohasem fogod csepegtetni azokat az érzelmeket, amelyekről az imént beszéltél.

Az asszony egy pillanatig habozott.

Arról volt szó, akit ő is legjobban akart szeretni ezen a földön, annak gyöngédnek és mégis hatalmasnak, nemesnek és lángésznek kell lennie. És hátha az ő eszméi, amelyek magányának fájdalmas óráiban születtek meg, fogják szívének gyermeke előtt a dicsőség utját megnyitni?

De a tanár megragadta kezét, mintha vaskapocs szorítaná össze. És e kapocsban a kényszerhála sulyos bilincseit érezte az asszony.

— Felelj, Blanka! Ne hallgass! Hallgatásod tör az én szivemben. Tudd meg, hogy halálot okozná, ha az én gyermekem úgy állna velem szemközt, mint ahogy most te állottál.

Az asszony lehajtá fejét.

— Igérem, — szólt lassú, suttogó hangon, — hogy sohasem fogom a gyermekemet az én elveimre tanítani.

— Esküdj meg!

— Esküszöm!

— Mire?

— A boldogságomra!

Néhány hónap mulva kis fiu született, ki a keresztségben György nevet kapott.

MÁSODIK FEJEZET.

Baróthy Ákos igen gazdag ember hírében állott. Mint kiváló író ezeket szerzett munkáival és mint vagyonos kereskedőnek egyetlen fia, otthon sem ösmerhette a nélkülözést sohasem. Egyetemi tanár lévén, a társadalomban tekintélyes állása volt és így nejeének megszerezthette mindazt a kényelmet, ami a világban oly irigyeltté teszi a nőt. Fényes lakást tartott neki és megóvta minden kellemetlenségtől. Örült, ha neje mulatott és nem volt féltékeny, mikor látta, hogy a szép asszonyt körülrajongják. Sőt később már a csillagokat is lehozta volna a számára, amiért egy olyan szép kis fiuval ajándékozta meg őt, mint a kis György volt.

A gyermek volt a tanár büszkesége és jövődőjének gazdag reménysége. Kicsi, formás baba volt, anyjának pulha, selymes haját és ragyogó fekete szemeit öröklé.

És a tanár, aki ezelőtt sohasem ért reá nejeével hosszasabban foglalkozni, gyermekével órákig

eljátszogatott és figyelni, tanulmányozni kezdte a csöppség első eszméleteit.

Baróthy Ákos sokat tartott a saját lélektani ösmeretei felől és apró, jelentéktelen vonásokból alkotta össze, már a gyermeknél is, a későbbi fejlődő jellemet.

A első észrevétel, amely büszkeséggel és másrészt aggodalommal is töltötte el atyai szívét, az volt, hogy a kis György roppant szereti a fényt és csillogást.

Mint egészen piczi baba is tapsolt a kezeivel, ha bevitték a kivilágított szalonba, hol gyönyörködhetett a nagy csilláros függőlámpában és a karos gyertyák lobogó lángjában, vagy a márványkandáló tüzzsikráiban.

Midőn már eszmélni kezdett és három-négy éves lett, határozott jelét adta a pompa utáni vágyának. Jobban esett neki, ha anyja selyemruháit megtapogathatta, vagy ha letéphetett egy csillogó gyémánt hajéket a Blanka fürtei közül, azt azután semmi áron ki nem engedte volna piczi kezeiből, hanem csodálta órákon keresztül.

Keveset játszott, sohasem lármázott és rendszeren csendes, hallgató volt, csak a szemei égtek különös, mohó fényben, ha valahol a pompa megnyilatkozását látta.

A tanár eltöprengett gyermeke jellemén. Szereti a fényt : tehát nagyravágyó lesz, nem szeret játszani : tehát komoly lesz, hallgató : tehát gögös lesz.

Igy teltek az évek, míg György iskolába nem került. Mindig a legjobb tanuló volt. Még a tanárait is meglepte korát meghaladó szellemi képes-

ségével, de tudományával sohasem szeretett kérkedni senki előtt. Iskolatársai nem voltak barátai, csak kollegái, akiken szívesen segített, amikor tette és amiben lehetett. Csupán egyetlen ifjuhoz ragaszkodott, de azt az egyet olyan őszinte gyöngédséggel szerette, ahogyan egy testvért szokás szeretni.

És a sors, a társadalmi szatirák legügyesebb rendezője, ezuttal is hű maradt szerepéhez — mert az ifju Határ Miklós, a Baróthy György legjobb barátja, egy szereplő és befolyásos katolikus egyházi politikusnak volt egyetlen gyermeke. Miklósnak szenvedélyes, heves és változó temperaméntuma volt, sokban ellentéte Györgynek, és mégis György kimondhatatlanul ragaszkodott hozzá, úgy érezte, hogy ami az ő lelkéből hiányzik, az megvan a Miklóséban. Ő nem tudott olyan geniálisan hóbortos, olyan ördögien kedves lenni, mint Miklós. A jellembúvár előtt úgy tűnt volna föl, hogy a Miklós lelkében nincs összhang, csak egy édes, színes semmiség, amivel az ifju teljesen el tudja kápráztatni az embereket. Miklós fanatikus katolikus volt és vallásosságát hihetetlen vakmerőséggel fűzte egybe a multságokkal, tobzódásokkal és majdnem a tivornyákkal.

A tanár nem jó szemekkel nézte fiának Határ Miklóssal való szoros barátságát; többször keserű szemrehányást is tett neki, sőt egy ízben heves jelenetet is rögtönzött, de Blanka, aki remegett a gyermekéért, ritka értelmességgel vetette magát közbe és minden indulat nélkül kifejtette, hogy az ifjak barátsága mit sem árthat a tanár antikatholikus nimbuszának.

Pedig Miklós roppant szeretett Györggyel vitatkozni éppen a vallási témák fölött. György, ki már végig olvasta atyjának valamennyi munkáját, nagy képzettséggel és egy tizenhét esztendőes ifju értelmi képességét messze túlhaladó tudással parirozott Miklósnak.

Néha késő éjfélig tartott teológiai vitatkozásuk, ilyenkor mind a két ifju arcza kigyúlt, szemek szikráztak és ajkaikról forró szavak szálltak el, amelyek még a levegőt is megperzselték. Miklós papnak készült, György pedig szeretete volna e szándékáról lebeszélni. De nem sikerült.

Ujra és újra összevesztek. György hévvel és tüzzel védte atyjának, álláspontját, Miklós tréfálva gúnyolódott — és geniális szellemi rakétákkal fűszerezte állításait. És éjjel egy-egy ilyen vita után, mikor Miklós nyugodtan aludta az igazak álmát, György a sötétbe meredt szemekkel, órákig gondolkozott a két különböző vélemény fölött és hánykolódott ágyában. Reggel fáradtabb volt, mint este, mikor lefeküdt.

A tanárnak igaza volt, Határ Miklós barátsága finom méreg volt Györgynek, amely lassan-lassan emésztette az ifju sóvár lelkét.

György tizennyolcz éves lett és első éves jogász. Ritka tudása és nagy képzettsége már vezető szerepet juttatott neki az ifjuság körében. Miklós mindenütt együtt volt vele, részt vett a György dicsőségében és osztozott vele ünnepeltetésében.

Miklós az édes bohóságok terén volt koronázott fejedelem. Korcsolya-ünnepélyeket, bálokat rendezett, voltak kedvelt primadonnái, akiknek

virágcsőt rendeztetett. Két kézzel szórta a pénzt és könnyelműségét sohasem bánta meg.

György szeretettel nézte barátjának ilyen kicsapongásait, csak azt nem bírta megérteni, hogy ilyen életmód mellett is még mindig fanatikusan ragaszkodott ahhoz, hogy pap lesz.

Miklós kétlelkű ember volt: modern világfi és egyben középkori ábrándos apród. És György úgy szerette ezt a két különböző lényt az ő hőbortos barátjában. Órákig jártak karöltve Budapest utcáin és ilyenkor sok sóvár női pillantással találkoztak.

György szép volt, valóságos Herkules, magas, szélesvállu, azonban az arczában nőies báj volt és halvány rózsapír ült rajta. Lángoló fekete szemei és selymes szőke haja, amely kétfelé választva halántékaira simult, vonzóvá tette őt.

Határ Miklós sugár természetéhez jól illett az a furcsa mosolygású szürke szempár, hozzá puha fekete haja és napbarnított arcza. A mozdulatai kedvesek voltak, mint egy francia apródé és hajlékonyak, mint egy párduczé. György sohasem viszonzta a nők pillantásait, de Miklós utánuk fordult és égő tekintetével csaknem megperzselte az orcáikat.

Ezen György gyakran boszankodott.

— Neked minden asszony és minden leány tetszik? — kérdezte egy napon, midőn bizalmasan beszélgettek a Miklós dolgozó szobájában.

— Mind! — felelte lelkesülten Miklós. — Szeretem a szőkét, ha szép és szelid, mint egy fehér angyal, szeretem a barnát, ha szenvedélyes és

daemoni, szeretem a vöröset, ha álnok és hazug. Minden, minden nőt szeretek, csak szép legyen, mert a csunya nő szánalmat ébreszt bennem, a szánalom pedig igen kellemetlen érzés.

György jóakarólag mosolygott.

— Pedig gyakran a csunya nő lelkében teremnek meg a legszebb erények virágai, — mondá halkán, mialatt gondolkozva rázta le cigarettájának hamuját.

— A virágokat szakítsd te le, édes Györgyöm, én nem pályázom reájuk.

Szünet állott be, a két ifju egymásra tekintett.

— Tegnap, — kezdte Miklós, — egy gyönyörű asszonyt láttam! Már nem volt fiatal, körülbelül negyven éves lehetett. Ugy futott az utcán, mintha üldöznék, bizonyos, hogy rendez-vous-ról jött. Én utána szaladtam és megszólítottam. Azonban pechem volt, társalgásunk folyamán kisült, hogy egyik nagynéném legjobb barátnője.

— Ugy kell neked, — mondá György.

— Ami azt illeti, ez a nagynéném is szívesen elfogadja a bókjaimat.

— Eredj, te bohó.

A társalgás ismét megakadt.

György felállt és fel-alá sétált a szobában.

Miklós leült íróasztala elé és levelet kezdett írni.

— Kinek irsz? — kérdé György, csakhogy éppen kérdezzen valamit.

— Rómába egy vendéglősnek. Egy hét mulva itt vannak a husvéti ünnepek és jól tudod, hogy én ott fogom a vakácziót tölteni. Olyankor pedig

az idegenek előzőnk Rómát, és hogy szoba nélkül ne maradjak, előre kell gondoskodnom róla.

— Felesleges e hosszú magyarázat, elmegy és ott leszel, — felelte szárazon György.

Miklós irt, György pedig valamivel izgatottabban sétált a szobában, majd hirtelen megállott barátja előtt.

— Még mindig az az örült gondolat jár a fejedben, hogy katolikus pap leszel? — kérdérekedten.

Miklós kaczagott.

— Attól a szándékomtól nem állok el, hogy az egyház szolgája legyek. Pap leszek, sőt még Magyarországot is elhagyom és honosítottatni fogom magamat Rómában. Pályázni fogok elsősorban a pápai kamarásságra, igyekszem olyan szónok lenni, mint a megboldogult Pázmány Péterünk volt és meg sem állok a pápai trónusig. Lesz belőlem egy VI-ik Sándor, vagy egy X-ik Leó bővített kiadásban. Az atyád majd regényt írhat rólam is.

Miklós ismét kaczagott.

György haragosan tekintett barátjára.

— Arra felelj nekem, — kérdé gúnyosan, — hogy mikor ti ennyi izléstelen tréfát össze tudtok hadarni és olyan könnyelmű életmódot folytattok, hogy merészelitek fenhangon hirdetni, hogy nektek van igazatok, és hogyan merészelitek követelni, hogy *mi* tiszteljünk benneteket.

— Erre majd évek múlva fogok neked felelni, — mondá csillogó szemekkel Miklós, — most ugy sem értenéd meg.

— Ez megint jezsuita válasz volt, amelyet nem veszek tudomásul.

Miklós befejezte levelét és végig dőlt egy pamlagon. Incselkedve nézett Györgyre, akinek sápadt volt az arcza.

—, Nos, hát beszéllek veled komolyan György! Kell, hogy te némileg megérts engemet. Veszem magamnak pedig ezt a fáradságot azért, mivel te lélektani tehetséget örököltél geniózusan durva atyádtól és így nem bírod fölfogni, hogy miképpen fér meg a lelkemben ennyi gomolygó, színes semmisség között egy határozott érzelm is, sőt mi több: olyan érzés, mely már valóságos rögeszmémé vált. Hidd el, György, én józan perczeimben nagyon jól tudom, hogy az én szívem semmi egyéb, csak futó bolondok háza, ahol mindegyik érzelm egy-egy veszedelmesen dühöngő örvölt. És ennyi örvölt között, legörültebb az a gondolatom, hogy pap leszek. Én, aki minden szép nő után majd meghalok és aki olykor-olykor társadalmi skandalumot is rögtönzök: én készülök papnak. Igen — és lásd, itt következik a legcsodálatosabb lélektani probléma — mikor belemerülök a tivornyába, mikor pezsgőtől mámoros a fejem, mikor szédülök a szép nők tekintetétől, ugyanakkor, ugyanabban a pillanatban — az Istenre gondolok. És ha akkor vállon érintene valaki és azt kérdezné tőlem: „Miklós, hiszed-e a Szentháromságot, a hétszentséget, a Szűz Máriát, hiszel-e a csodákban?” — térdre borulva felelném: hiszem, hiszem mindazt, amit az egyház hirdet és tanít. És mégis, néha azt képzelem, hogy csak a kezemet kel-

lene kinyujtanom, hogy azt a rózsaszínű fátyolt, amelylyel minden logikát és arithmétikát betakar-
tam — mondom — csak a kis ujjamat kellene
kinyujtanom, hogy azt elérjem és irgalmatlanul
széttépve, józanul lássak. De nem teszem, olyan
jól esik az a rózsaszínű fátyol, legalább gyöngé-
emberi szemeimet nem vakítja meg a tudomány
nagyszerű fényessége.

— És nincs közületek egy sem, — kérde
György, — aki el merné tépni azt a rózsaszínű
fátyolt és vakmerően szembe nézve a nappal, le-
tiporva lábaival az arithmétikát, a physikát, a logi-
kát, fölemelt fővel hirdetné, hogy mégis csak a
katholikus egyház az egy igaz, *csalhatatlan*, üdvö-
zítő egyház?

— Van! — szól Miklós. — De arra nem
olyan temperamentum kell, mint az enyém. Ha te
nem volnál protestáns, te lennél arra hivatva, hogy
egyesítve ész, gőgöt és nagyravágyást, megmutasd
az utat a mennyországhoz. Én megelégszem azzal,
hogy ha a saját forrón szeretett én-emet meg-
mentem a kárhozattól. Hidd el, néha borzadok a
haláltól, félek, hogy megszidnak odafönnt, amiért
idelent annyit mulattam, pedig hiszen az a hatal-
mas Isten ezt a csillogó földet a mi boldogsá-
gunkra alkotta. Miért neheztelne ő, a végtelen tö-
kély, azért, ha szomjas ajkunk az örömfőzék édes
nedűjét megizleli? . . . Mondd, min töprengsz?

— Az Isten képmására teremtett bennünket
és nekünk a hozzávaló hasonlatosságot nemtelen
tettekkel gúnyolnunk nem szabad, — mondá tom-
pán György.

Miklós mosolygott.

— György, ezer szónak is egy a vége, jer velem Rómába.

Olyan csönd lett e szavak után, mint a nagy viharok előtt. Majd Miklós ismét megszólalt:

— Ott impozáns tömegben látnád ellenségeidet és örömet szereznél atyádnak, ha lángoló szávaiddal e hatalmas testületre lesujtanál.

György szemei nagyot villámlottak.

Miklós bátrabb lett.

— Nagyszerűen fogunk mulatni Olaszországban... Te, azok a szép fekete asszonyok... Azután sok mindent fogunk látni, miáltal elménk fejlődik.

György még mindig nem felelt, de tizenhét éves ifju szívében az újság, az út, a más létkör utáni vágyakozás ébredett.

Három nap mulva Határ Miklós csakugyan elutazott Rómába, de vele ment az ifju Baróthy György is.

A vonat dübörögve haladt Fiume felé. Miklós és György bent ültek egy első osztályú kocsiban és némán bámultak az előttük tovarepülő tájakra.

Zágrábig egészen egyedül utaztak, de ott egy katolikus főpap szállt be, titkára kíséretében. Miklós mélyen meghajtotta magát előttük, György csak egy udvarias fejbólintással adózott, azután összeszorított ajakkal és merev szemekkel nézett ki az ablakon. Sajátságos vihar ment végbe a lelkében. Nem a főpapra haragudott, hanem önmagára. Azért haragudott, hogy nem tudta győlölni a vele szemközt ülő, lilaszín öltönyű, stereotyp mosolyú, udvarias alakot.

Mire a vonat Fiuméba ért, már társalogtak. Miklós kezdte meg a barátkozást jelentéktelen apróságokkal és a püspök viszonzta, belevonva az ismerkedésbe a tartózkodó Györgyöt is.

György szemében vonzó látvány volt a fiumeieknek az a speciálisfehérenemű szárítószokása. Nézte a százával kiterített foszlányokat, amint a szél játéknak kitéve, libegtek-lobogtak, mint megannyi ponyva.

Este érkeztek Fiuméba és mindjárt tovább mentek hajóval Anconába.

A tenger, mint egy megbékült óriás, nyugodtan feküdt sötétkék, káprázatos öltönyében.

Miklós ki volt merülve és a részükre fenn tartott háló-kabinban álomra dőlt. De György felment a fedélzetre és nézte a csillagos égboltozatot és a tengert, azt a két gazdag óriást, annyi és annyi milliónak adott uj és más-más gondolatokat, mikor az ő végnélküli nagyságukba kicsiny emberi lényükkel belemerültek. György nem sokáig maradt egyedül; a horvát főpap, aki szintén Rómába utazott, melléje telepedett.

Latin nyelven folyt közöttük a társalgás és habár a püspök időközben megtudta, hogy György protestáns, mégis kitüntette őt szeretetreméltóságával és szinte elárulta, hogy tetszik neki a György túlságosan fejlődött szellemi képzettsége.

Rómáról beszéltek és a husvéti ünnepekről. A főpap megígérte Györgynek, hogy elsőrangú helyeket fog nekik szerezni, hogy láthassák egészen közlről XIII-ik Leó pápát és udvarát. György köszönet jeléül némán hajtotta meg magát és sokáig nem szólt egy szót sem.

A főpap beszélt XIII-ik Leóról, akit VII-ik Gergelyhez, III-ik Inczéhez és VIII-ik Bonifáczhoz hasonlított, majd beszélt egy biborosról, a pápai államtitkárról, akit Richelieuhöz és Mazarinhoz hasonlított, de hozzáfűzte, hogy a Franciaországban uralkodó két bibornoknak meg volt a maga korszaka, míg a kardinális államtitkárnak előbb egy korszakot kell teremtenie, hogy az önmaga teremtette korszakban érvényesülhessen.

György ez észrevételekre nem felelt, de a szivét megmarkolta valami sajátságos irigység. Irigyelte VII-ik Gergelyt, III-ik Inczét. Irigyelte Richelieut és Mazarint. Ah, mint fürödhetek ezek az emberek a dicsőségben, a hódolatban, a sikerben és az uralkodás mámorában. György lázasan lélegzett és fejét kissé kihajtotta a hajó korlátján keresztül, hogy annak forráságát a tenger jótékony szellője némileg csillapítsa.

Szemei a csillagos égboltozaton függöttek és ajka csaknem öntudatlanul rebegte:

— Miért olyan némák ezek a csillagok? Hogy tudják elviselni annyi millió és millió lélek vergődését? Miért nem száll le közülök a legszebb és legfényesebb, és miért nem beszéli el, hogy az eltűnt századok márvány kriptáiban fekvő ember-titánjai közül melyiknek volt igaza? És melyik csalta önmagát és a világot? Miért nem mondja el az a csillag, hogy ki volt a nagyravagyóbb, III-ik Incze-e, ki a pápaság mérhetetlen világi hatalmában akart kéjelegni? Avagy Luther Márton, aki megirigyelte azt az imádatot, amivel a nép Megváltóját illeti, és irigysége oly fokra hágott,

hogy ezt az imádatot megakarta nyirbálni? Féktelen nagyravágásában el akarta venni az Isten fiától a tömjén illatot, a virágeső hullását, le akarta tépni a fénysugárt a szent képek homlokáról; mindent, mindent, ami nagy volt, kissebbé akart tenni, önmagának pedig trónt akart építeni a pápák trónja fölött! Avagy Luthernél nem volt-e még nagyravágóbb Calvin János?

György a homlokára csapott.

— A csillagok némák, — suttogá, — és némaságuk lázadó gondolatokat ébreszt szomjas lelkemben.

Visszafordítá fejét és szemei a főpap fürkésző, csodálkozó tekintetével találkoztak.

Azután ők sem beszéltek többet. Egy kényelmes hintaszékben elszunnyadtak a fedélzeten és csak a hajnal ébresztette fel őket.

Gyönyörű volt a tenger, mint egy herceg-asszony, ki színes selymes öltönyét mutogatja bámuló udvaronczaik előtt . . . A felbukó nap elszórta rajta sugarait és a piros, kék, zöld, sárga színek egyesültek, hogy egyesülésük kéjes gondolatban ringassa el a szemlélő utasok lelkeit.

Miklós is feljött a fedélzetre, kissé álmos volt, de azért félig lehunytt pillája alól is észrevette azt a sugár, karcsu, szőke angol leányt, ki apja karjára támaszkodva, a tenger bámulatába merült. Majd a hajó nekiment Ancona városának és a szemlélők előtt egy pillanatra úgy tűnt fel, mintha az a sok-sok épület és a citadella hirtelen a tengerből merült volna föl.

Györgyöt és Miklóst elkábitotta az anconai láрма. A hajós-legények hangos, izetlen tréfái,

amelylyel a reájuk várakozó hozzátartozóikat üdvözölték, a málhavivő szolgák zugolódása, a partra gyüilt gyerekek éktelen sivalkodása, a szeliden kéregető zsebtolvajok olasz jargonja, akik kinyújtott tenyerekkel állottak sorjában, a virágokat, édességeket áruló szép fekete szemű leánykák, az emlékeket és apróságokat tolakodóan kínáló anconai ifjak, mindezek a képek, tarka-barka összevisszaságban és mégis festői csoportba olvadva, lekötötték Györgyöt és Miklóst, habár úgy érezték, hogy ez inkább fárasztja, mint gyönyörködteti őket.

Szerencsére a vonat azonnal indult Rómába és így ismét elfoglaltak egy első osztályu kocsit, ahol még egy darabig élvezhették a tengert, amint a vonat kigyózva, zakatolva, haladt el mellette.

Rómába délután érkeztek és a véletlen úgy hozta magával, hogy utitársuk, a horvát főpap, ugyanabban a szállodában szállt meg, titkára kíséretében, ahol ők voltak.

Másnap együtt mentek a Péter székesegyházba. György úgy érezte ott, mintha egy nagy bronz kalapáccsal az agyára ütöttek volna és ez az ütés elmosta volna mindazokat az emlékeket, amelyek őt a gyermekkorához fűzték . . . Itt pedig szédült, szédült a pompa mérhetetlen nagyságától.

Diszes, ünnepi mise volt a székesegyházban. Az orgona búgása halk suttogássá változott a külső ágyudörgés és harangzugástól, amely még a levegőt is megreszkettette . . .

És fényes testület vonult el György előtt; sok-sok pap, kicsinyek, nagyobbak, püspökök,

biborosok . . . és köztük haladt egy ember királyi fényben, fölemelt fővel, összeszorított ajkakkal. Alakja fél fejvel magasabb volt valamennyi biborosénál. Valami úgy emlékeztetett arczában a kegyetlen királyi sasra.

Györgyöt csak ez az arcz kapta meg, csak ezt az arczot nézte, mohó lélekkel, tágrameresztett szemekkel.

És amint ez az ember-óriás, követve kíséretétől, megkezdte diszmisséjét a főoltárnál, György előtt úgy tűnt föl, mintha a Shakespeare-tragédiák legfőnségesebb alakja szállna az oltár lépcsőjére és önönmagában gunyolná ki a gyarló embert. Emberi nem volt benne . . . csak valami földöntuli. György odahajolt a horvát főpaphoz és inkább a szemeivel, mint az ajkaival kérdezősködött. És a püspök az ő stereotyp mosolyával felelt.

— A kardinális államtitkár, akiről beszéltem, akit Richelieuhez és Mazarinhoz hasonlítottam, — a főpapnak tetszett a saját maga hasonlata, mert mosolygott és kezeit dörzsölte, de György, aki egy futó pillantást vetett reá, mégis észrevette a szemei szögletében az eltitkolt gyűlölet sötét árnyát. Azután tekintetét végig járatta a főoltár körül és ugyanazt a gyűlöletet ott látta égni valamennyi szemben . . .

Ez a felfedezés készítette a következő szavakra :

— Ez az ember nagyobb, mint volt Richelieu, nagyobb mint Mazarin, ez az ember most a legnagyobb egész Európában.

A stereotyp mosoly eltűnt a horvát főpap ajakáról.

— No, no gyermekem! Van még nála nagyobb ember is. Ő szentsége, XIII-ik Leó pápa.

György még egyszer megnézte ezt a hatalmas alakot ott az oltárnál, amint gögös fejét csak az Istene előtt hajtja meg — és komoly, meggyőző hangján így felelt:

— XIII-ik Leó *ez ember* által lett nagy pápa.

A horvát püspök a kezét dörzsölte. Minek vitakozzék ő egy tizennyolcz éves ifjuval? Nem érdemes!

A stereotyp mosoly ismét megjelent ajakán, de azért a balszemével Györgyre pislogott, aki még mindig azt az ember-titánt nézte-nézte . . . fáradhatatlanul.

És harmadnapig, mikor a sixtini kápolnában meglátta XIII-ik Leót, és a testileg összeomlott szellem-óriás az ő Európa-szerte ismert, öblös hangján beszélni kezdett, György akkor is azt a másik arcot nézte mellette, azt a királyi sast, — és megremegett a vágytól, hogy valaha megközelíthesse ezt az embert.

A horvát főpap pedig ott állott György mellett és folytonosan a fülében csengett: „XIII-ik Leó *ez ember* által lett nagy pápa“.

És azután ismét kísértésbe esett György, akkor, mikor néhány nap mulva ifju papot látott a Péter-székesegyházban szószéken állani, aki fiatal kora daczára a „lánglelkű szónok“ melléknevet kapta. Ezren és ezren szorongtak a bazilikában, hogy hallgathassák . . .

És mint a bünre csábító kigyó, ott termett a lázongó lelkű György előtt a horvát főpap és örök mosolyával, nyájasan mondá:

— E fiatal szónok az ön által csodált biboros-államtitkár kedvence

A biboros-államtitkár kedvence?! . . . Ha valamikor ő lehetne az! . . .

S György arcza lángba borult.

— Az örület játszik velem, balga gyermek-álmot

És azután eltelt négy hét és Miklós meg György ismét ott ültek Miklós dolgozószobájában.

Éjfél felé járt az idő. A szobát egyetlen zöld selyem ernyőjű lámpa világította meg. A két ifju fáradt volt. Mulatságból tértek vissza és György már előre tudtára adta szüleinek, hogy éjjel ne várják őt vissza, mert Miklósnál fog aludni.

György szótlanul ült egy karosszékben, Miklós pedig egy női zsebkendővel játszott, időnkint arczához szorítá azt a furcsa kék selyem apróságot és beszívta bódító illatát. Majd mintha beleunt volna, hirtelen a földre dobta a szép kendőt és mint ez az ő jellemének természetes sajátsága volt, egy váratlan mozdulattal letérdelt György előtt és megfogva annak a fiatal óriásnak mind a két kezét, kényszerítette őt, hogy a szemébe nézzen.

— Nézz reám, György. Vallomást akarok néked tenni . . . őszinte, igaz vallomást. Nézz reám, és én nem tagadom le, hogy minden hazugság rajtam, hazug a mosolyom, hazug a bókom, hazug a pillantásom, csak egy nem hazugság bennem és ez az Isten iránt érzett végtelen rajongásom. Ezért az Istenért akarok én élni, ennek az Istennek akarom én a világ összes sziveit odaajándékozni.

De én erre gyöngé vagyok, belőlem hiányzik az erő és a gőg, belőlem hiányzik a komolyság és a kitartás. Benned meg van mindez. Fogadást tettem hát az Istennek, hogy téged, a legjobb barátomat, neki adlak. Megfogadtam, tudtodon és akaratodon kívül. Igen, mert te vagy arra hivatva. Te vagy arra kiszemelve, hogy tiszta, szent meggyőződésből, rettenthetetlen vallásossággal szivedben, lánglelkű szavakkal ajkadon, kiméletlenül ostorozzad az egyház ellenségeit. Bocsásd meg e fogadásomat, György, és bocsásd meg azt az égető fájdalmat, amelyet ravasz, előre kiszámított játékkal okoztam neked. Nem tudtam, hogy ennyire fogsz szenvedni . . . Nem tudtam, hogy ilyen hamar gyöngé leszel.

A harag pirja fösté be az ifju György arczát. György eltaszította Miklóst.

— Csalódom, — szolt tompán, — én nem vagyok gyöngé, óriási erőt érzek lelkemben, hogy a nagyravágás kísérteteit visszakergessem sötét sirjaikba . . .

— Óh nem, György, ajkad e pillanatban hazudott, nem tudsz szabadulni kísérteteidtől — nem tudod fejedből kiverni azt az impozáns látványt, amelyet Rómában olyan csillogó szemekkel néztél . . . és ha lehunyod pilláidat, most is előtted van az a pompa és fény, amelyet egyetlen egyház sem tud kifejtteni, csak a miénk. E külső káprázat belemarkolt a szivedbe — fogva tartja — és nem tudsz szabadulni tőle, de nem is akarsz tőle megszabadulni.

— Miklós! . . .

— Nem bántalak többé, — egyedül hagylak kísérteteiddel.

Miklós felállott és hálósobájába ment.

— Jer mielőbb utánam! — szólt megállva egy pillanatra a küszöbön.

És György egyedül maradt a dolgozó szobában és reáborulva egy kicsiny asztalra, még egyszer átélte azt az ezeregy éjszakai mesét, amit egy történelmi nevezetességű városban, egy hatalmasan kápráztató birodalomban álmodott végig. Milyen gyönyörű volt az a város. Mint egy büszke uralkodó királynő, ki gyémánt-tengerben fürösztí szép testét.

György elkábult.

— Az a mese . . . aki azt egyszer végig álmodja, vajjon föl akar-e ébredni az álomból? És az a levegő, aki azt egyszer beszívja, vajjon megmérgezi-e vele a lelkét? Az a mese . . . Az a levegő . . .

Györgynek úgy tetszett, mintha hallaná az ágyúdörgést és azt a félelmetesen impozáns harangzúgást, amelytől még a levegő is megreszketett, mintha látná büszkén, daczosan fölvonulni azt a hatalmas testületet, amely előtt a leglánglelkűbb ellenség is csak egy kicsike morzsa, amelyen keresztül gázolnak, felemelt fővel, gögös arczczal. Mintha most is ott bolyongana Miklóssal az óriási székes-egyházak mesés gazdaságú, aranytól, művészi remekektől roskadozó csarnokaiban . . . Mintha most is ott lélegzene azon a földön, ahol a századok észrevétlenül suhantak keresztül és elenyésztek, belefultak az erőszak, meggyőződés és hatalom oceánjába.

Az az ágyúdörgés, — az a harangzúgás, — az a testület, — az a pompa, — az a tradícionális uralom . . . György úgy érezte, hogy lelke a mesék országába tévedt. De vajjon, hol végződik a mese és hol kezdődik a valóság? Vajjon a mese nem szövődik-e bele a valóságba? És a valóság nem tartja-e átölelve a mesét? Miért ne lehetne titokzatos valóság az a színes mese, amelyet egy csomó ember évszázadok óta olyan vakmerően hirdet? És e vakmerőség nem hal meg, nem enyészik el a tudomány fénycsarnokában, hanem szembeszállva a természettan törvényeivel, hirdeti az ő képtelen törvényeit?

De hátha ugyanaz a láthatatlan kéz, amely megalkotta a földrendszert és a lét törvényeit, hátha ugyanaz a kéz egy sötét vonást húz rajtok keresztül, hiszen hatalmában van, — Ő alkotta, Ő le is rombolhatja. Csak egy vonás az aritmetikán és a rideg számok összezavarodnak, csak egy vonás a physikán és a természet törvényei megváltoznak és akkor az a kéz, amely e vonást húzta a minden tudományok logikáján, az a kéz teremthet egy más törvényt, az a kéz alkothat egy más rendszert, az ő csodálatos istenségének a törvényeit.

György elkábult.

Álom-e ez? Ki álmodik? Ő? Vagy Miklós álmodik balga gyermek-álmot? Ki fog felébredni? Ő? — Miklós? — A mesét hirdető? De hát tulajdonképpen kik az álmodók és kik az ébrenlévők? Hol végződik az álm? És hol kezdődik az ébredés?

György felemelte a fejét. A vér örülten lüktetett ereiben . . . Agyában zürzavaros gondolatok jártak összefüggéstelen tánczot. Eszébe jutott, hogy tizennégy esztendő korában egy fényes Urnapi körmenet a szívébe markolt. Az anyjával bolyongott az utczákon és véletlenül belesodrótak a néptömegbe . . . És akkor ő azt kérdezte az anyjától, hogy micsoda hatalom lehet abban a piczinyke kenyérben, hogy leborulnak előtte a népek ezrei és a királyok a porba hajtják koronázott fejüket? És akkor az édesanyja válasz nélkül szoritotta őt magához és Györgynek, most négy esztendő múlva, úgy tűnt fel, mintha az anyja két ölelő karja remegett volna akkor. Ő sohasem beszélt az anyjával ilyesmiről. Hátha az anyját ugyanilyen gondolatok gyöttrik? Vajjon mi lenne, ha megkérdezné tőle?

Itt egy kissé megpihent a gondolata. Tehát van Valakije, aki előtt beszélhet — és ez a Valaki az édes anyja . . .

Majd ismét előtte volt az a fényes Urnapi körmenet. Miért nem gondolkozott eddig róla? Miért kellett Rómába mennie, hogy négy esztendő emlékei föltámadjanak, frissen megsebzett sajtó szívében . . .

Az az Urnapja . . .

Vajjon tetszik-e annak az igen nagy Urnak, hogy minden esztendőben van egy nap, amikor megmozdul az egész civilizált Európa és a Pyréneusoktól az Alpésekig, a Kárpátoktól az Adriáig, a Szajnáttól a Themzéig ágyulövések hirdetik az Ő nagyságát és ez ágyulövések, e harang-

zugás, a zeneszó és tömjénillat mellett, ártatlan leánykák fehér tábora által körülvéve, káprázatos fényben gázolnak az egyház emberei . . . és mindez nem nekik szól, hanem egy piczike kenyérnek, egy darabka kenyérnek, *amely él*, kenyérnek, amelyben egy Isten megalázta magát — elrejtette magát — csak azért, mert megigérte . . . Micsoda titok rejti el ezt a megfjejthetetlen csodát, mely előtt a tudósok is lerakják a fegyvereiket?! Ahol ölelkezik a gyöngeség a hatalommal, a kicsiny a nagysággal, az alázat az uralommal, a szegénység a dús gazdagsággal . . . Ez a legmagasztosabb, a legdicsőbb, az Isten, az élő Isten egy piczinyke kenyér képében a bűnös emberek között.

György a homlokára csapott.

— Oh jaj nekem !

Néhány pillanatra kezeibe temeté arczát és úgy maradt mozdulatlanul. Majd gépiesen felállott, megnézte az óráját. Hajnal volt . . . Nesztelenül lopózkodott a másik szobába. Egy selyem ernyővel letakart lámpa halvány világánál látta, mint alszik Miklós az ágyában. Aludt jóízűen, mosolylyal ajakán. György egy darabig nézte, azután csöndesen levetkezett és belefeküdt a másik ágyba. Fáradt fejét odahajtá a párnákra és még mindig nem birt aludni. A nagy kimerültség eltompította idegeit. Majd mintegy támaszt keresve, eszébe jutott, hogy gyermekkorában, mikor nem tudott aludni, az ő szép mamája vele együtt imádkozott.

Hogy is kezdődik csak az az ima ?

„Miatyánk Isten, ki vagy a mennyekben“ . . . Halkan, gépiesen mormolta el, egészen addig, „de

szabadíts meg minket a gonosztól“ . . . A többit „mert tied az ország, a hatalom, a dicsőség“ — azt már nem tudta elmondani, mert akkorára már — aludt.

HARMADIK FEJEZET.

Hárman voltak a nagy nappali teremben. A tanár fel és alá sétált, hátratett kezekkel. Alakja még mindig erőteljes, impozáns volt, de már csaknem egészen ősz, ami tekintve hatvan esztendejét, nem is volt csodálatos. Blanka ott ült a diványon és egy nagy perzsa szőnyegen dolgozott. Még mindig szép asszony volt, mintegy harmincznyolcz esztendőös. Gyönyörű aranszöke haja koronaként övezte fejét, míg álmos kifejezésű szemeire hosszú pillái, mint védő legyezők borultak. Ezuttal nagyon elmerült munkájába és úgy látszott, mintha az, ami a szobában történik, egyáltalában nem is érdekelné.

György ott állott az egyik ablak előtt és lenézett az utcára, mintha nagyon érdekelnék a járó-kezők.

A tanár megállt és az indulattól remegő hangon mondá:

— A tegnapi estét se töltöttem velünk.

György még mindig kinézett az ablakon és a fogai között mormogá:

— Miklósnál voltam.

— Meddig fog még tartani ez a barátság?
— kérdé a tanár élesen, miközben egészen közel lépett fiához.

György megfordult és a szemébe nézett atyjának.

— Furcsa kérdés, — mondá nyugodtan, — amelyre válaszolni nem tudok.

— Torkig vagyok ezzel a barátsággal. Érted, torkig. Ezzel te csak ellenünk vétesz. Minden nap, minden órában, minden pillanatban szaporodnak a szüleid ellen elkövetett vétkeid. Azt hiszed nem látom, mennyire megmérgezte a lelkedet ez a barátság? Hogy ölte meg szivedben egyenként a nemes indulatokat és helyébe csillogó, színes semmiségeket ültetett, amelylyel önmagadat ámitod?

György magasra emelte föl a fejét.

— Atyám, az én lelkemből nem irtották ki a szebb és magasztosabb érzelmeket, sőt e nemes indulatok megnövekedtek bennem, miként egy hatalmas áradat nő a termékenyítő eső által. Önmagamnak sem voltam soha és nem is leszek egy pillanatig sem az ámitója. De ha a szivemben vágy gerjed, ha a lelkemben föllobog valami — valami különleges emberi szeretetnek az égő tüze, akkor mindig van annyi egyéni szabadságom, hogy e szeretetnek áldozzak úgy, amint az erőmből telik.

— Miről beszélsz? — kérdé a tanár és a szemei villámokat szórtak.

György hallgatott.

— Nos, hát én tudom, hogy mi az, amit te elhallgatsz Az a római út Az a te átkod A te örült nagyravágyásod, amelynek csiráját már gyermekkorodban is észrevettem benned, egyszerre nagyra nőtt ott Rómában. Mert

abban a fényözönben, amely még a levegőt is megmétélyezi, ott láttad eszméidet, vágyaidat megtestesülve, ott voltál a szemkápráztató csillogásban és egy pillanatra azt képzelted, hogy ebből a pompából neked is jutott valami. Olyan voltál, mint a koldus, ki a dúsgazdag lakomából az elhullajtott morzsák után kapkod.

György orczái lángoltak.

— Atyám!

— Hallgass! Egyetlen szót se szólj! Mert minden, amit mondasz, vérig sért engem. Minden szavad hálátlanság! Minden önvédelmed lázadás atyád ellen.

— Hát rabszolga vagyok-e? — kérde György és e pillanatban az ő szemei is villámokat szórtak.

— György!

— Ne kényszeríts a hallgatásra atyám! Mert Istenemre, örült volt az az álbölcs, ki a hallgatást hirdette a világ logikájának. A hallgatás büntársa minden szenvedélynek, hallgatva már határoztunk, hallgatva már elbuktunk, hallgatva már benne vagyunk az örvényben, amely elsodor bennünket. A beszéd megöli az emésztő vágyat, de ha beszélünk, megkönnyebbül a szívünk, hallgatva csordultig telik meg a lelkünk.

A tanár följajdult. Tűz volt az ő lelkében is, és annak lángja emésztette egész lényét és abból a szenvedélyes égető tüzből a szikrák visszaszálltak az ő beteg szívébe, amely sóvárgott és szenvedett fiának lázadó eszméi miatt. És egyik kezét mintegy öntudatlanul tette arra a megsebzett szívre és a hangja tompa volt, midőn az mondta:

— Beszélj hát!

Azután megingottak lábai és megsemmisülten hullott egy karosszékre. György megállott atyja előtt.

— Atyám, — szólt a megindulástól remegő hangon. — Értsük meg egymást. Én nem akarok neked bánatot okozni, mert hiszen kimondhatatlanul szeretlek. De lásd, jó atyám, nekem is lehetnek külön egyéni gondolataim, amelyek helyes alapra vannak fölépitve és ha úgy érzem, hogy életem boldogsága függ titkos vágyaimtól, miért állod utamat? Miért szeged szárnyát magasra törő eszmémnek?

— De mik a vágyaid? Mik az eszméid?

— Nagy, hatalmas, dicső szeretnék lenni, hogy szabadon hirdethessem mindazt, ami a lelkemet rajongással tölti el!

— Ah, tehát a nagyravágyás — ismét csak a nagyravágyás. Nincs benned egy szikrája sem a nemes meggyőződésnek. És ha eladod az igazságot, ha rútúl kufárokodol a becsületteddel, ezt a nemtelen játékot is csak a nagyravágyásod sugallja.

György alakja kiegyenesedett

— Igen atyám, nagyravágyó vagyok. Hatalmas akarok lenni, nagy akarok lenni, mert csak ott, azon a magas polczon fognak engem meglátni az emberek, csak onnét figyelnek majdan a szavamra. Én pedig beszélni akarok ennek a boldos, romlott emberiségnek, amely a saját bűnének posványában fuldoklik. Beszélni akarok ezeknek a bukott angyaloknak, kik Istentől teremtve, Istentől elfordulva, a vétékkel ölelkeznek. A faj,

mely eredetét felsőbb alkotótól nyerte, nem vesztet ki egészen, a faj vissza fog térni magasztos, örökkévaló erkölcsi törvényeihez. És mi, kik érezzük ez átalakulást, mi, kik leborulunk a titokzatosan hatalmas előtt, mi törvényhozóknak születtünk, az emberi nemes indulatok, az emberi magasztos önfeláldozások törvényhozóinak. Igen atyám, én is az akarok lenni, égő szívvel, tiszta, szent meggyőződésből. De mert az emberi természet csak a nagyság felé tör, a kicsinységen észrevétlenül keresztül gázol, én sem vesztetek el a milliók között. Fel akarok tűnni, hogy ezren és ezren lássák e szeretetet szivemben. Ezért vagyok nagyravágyó atyám, és nézetem szerint az ilyen nagyravágyás a szív egyik nemes indulatja.

— Hazudsz! A nagyravágyás nemtelen érzélem és aki e játékot űzi, az az élet hamis játékosa.

— Hát te sohasem voltál nagyravágyó atyám?
A tanár nem felelt.

György egész közel lépett atyjához és sutogva kérdé:

— Sohasem érezted a diadal mámorát? Nem dobbant föl szived, mikor ezren és ezren emlegették nevedet? És midőn gyűlölettel lelkedben megalkottad fönséges munkádat, nem remegett egész valód, hogy százakat hódítottál meg elveidnek? Nem akartad-e, hogy szellemedet megbámulja az egész világ?

A tanár néma maradt.

— Mondd atyám, mi volt a neve ennek az érzelemnek?

A tanár fölsóhajtott

— A nagyravágyás! Lásd atyám, az egész világ nagyravágyó és igen sok dicső, nagy és magasztos eszme a nagyravágyás bölcsőjében születik meg.

— György! Te tévtanokat hirdetsz.

— Én őszinte vagyok atyám, és lelkemben vágy, szivemben tűz, ajkamon igazság van.

— Szónok vagy, szemfényvesztő leszel és semmi más.

A György szemei nagyot villámlottak.

Szónok vagyok?! Ah igen! A szónok a társadalom koronázott királya, és azok kik hallgatják, azok kik belemertülnek bűbájos szavaiba, azok mind az alattvalói. Ha láttad volna atyám azt a papot, ki ott Rómában a Péter székesegyházban szószéken állott, midőn ajkáról lángszavak szálltak el, ah, megejtette az embereket. Egyetlen intésére a halálba rohantak volna a hívők — óh mint irigyeltem azt, akit annyian és annyian bámultak.

A tanár, mint sebzett oroszlán ugrott föl helyéről és megragadva fiának kezét, olyan erővel szoritá meg, hogy az fájdalmában fölszisszent.

— Ki ne mondd e szentségtörő vágyadat, — szólt rekedten. — Irigyelni azt az embert, ki ajkait ocsmány hazugsággal fertőzteti meg! Irigyelni azt az éji lepkét, ki vakon tapad ahhoz a fényességhez, amely millió szegénytől rabolja el a kenyeret.

— Atyám! Te benned gyűlölet van és a gyűlölet nem mondhat igazat. Az a fényesség millió és millió szegénynek ad a szájába kenyeret

és az az anyagi gazdagság két kézzel osztogatja irgalmasságának alamizsnáit. Te nem ösmered azt a fényt, amit én láttam és ami belenyilallott a lelkembe. Az a fény hatalmas és ragyogása betölti az egész világot. És ti ostorozzátok balgán ezt a fényt, amely fenkölt és magasztos. El akarjátok rabolni a dicsfényt az Istenségtől. Ti vádoltok egy csomó embert, hogy önmagukat burkolják be a jólét selyemöltönyébe, hogy önmaguknak bitorolnak jogtalanul kincseket és feleditek, hogy azok az emberek rajongók, kiknek a kezében az anyagi bőség eszköz csupán, hogy azáltal az igaz Isten táborát nagyobbá, hatalmasabbá tegyék. Ne feledjétek, hogy az Isten ott ül fönt csillagtrónusán és mennyboltjának csarnokait ragyogó pompában fűrészi; de néhány sugár lehull abból a fényből erre a sivár földre és itt is az Isten dicsőségét magasztalják azok, kik aranyat, selymet, bibort és kincseket halmozva össze, azt az Isten eszméinek fölládozzák. Igaz, hajdan szegény volt ez az egyház, de az emberek is egyszerűek voltak akkor, a haladó századok átgyúrták az emberiséget. Azonban az *Úr tanai*, daczára a nagyravágyás forró viharának, amely keresztüljárta a világrendszert, mégis csak megmaradtak. Az Úr igéje ugyanaz, csak pompás külszinbe van burkolva, hogy csillogjon, hogy elkápráztasson, hogy térdre kényszerítsen bennünket csodás hatalma előtt.

— György !

Rettenetes vízió vonult el a tanár lelki szemei előtt. Láta fiát a római Péter-egyházban, amint ott áll a szószéken és beszél az egybegyűlt

néptömegnek és minden egyes szava, amelyet mond, romba dönti atyjának összes tiszta eszméit.

— György !

A fájdalom kiáltása volt ez. Elveszté egyetlen gyermekét.

— György, miért magasztalod színes szavakkal az üres fényt, ahová a szeretetnek még csak halvány szikrája sem lopta be magát ?

— Atyám, a te gyűlöleted csak vádolni tud. Megtagadod a legkisebb szeretetet is az egyháztól és nem tudnál arra felelni nékem, hogy mi az, mikor egyetlen egy ember, egyetlen keresztrel oda merészel menni Afrika belsejébe, oda a vad emberek közé és ott hirdeti az igaz Istent. Mondd, mi a neve annak a vakmerőségnek ? És az a millió és millió könnycsep, amelyet az egyház főpapjai az özvegyek és árvák arczairól letörölnek, miről regélhetne ? Talán a gyűlöletről ? Hát mikor a szív beteg, mikor a lélekben névtelen fájdalom zokog, mikor a kiszáradt szemek vigaszt keresnek, vajjon megtalálják-e akkor a gyógyító balzsamot, a mi templomainkban ? Óh, hideg annak fája, ha forró arcunkkal reá borulunk, kopárok, sivárok a falak, mikor barátokat keresünk ott. De annak az oly sokak által gyűlölt, oly sokak által ostromozott hatalmas egyháznak van vigasza a lelki fájdalomra. Ott vannak azok az emberek, kik vétkesek lehetnek ugyan, biknek lába talán a bűn útját tapossa, de ott, mikor a szív sebeihez kell nyulniok, ott *csodaorvosok*. A viharzó szenvedélyeket kívül hagyják, a gyötrő édes érzelmeket eltemetik, mikor ott ülnek igazi szellemi trónusokon, a *gyón-*

tatószekben. Akkor az Ur papjai és a hívők doktorai, mert hiszen finom kézzel, gyöngéd atyai gondoskodással nyulnak a lélek sebeihez. Hidd el atyám, néha ugy szeretnék zokogni valaki előtt, aki megérti a szív viharait, ugy szeretném panasolni minden fájdalmamat valakinek, aki hallgat, mint a sir. Ne ostorozzátok ezt az intézményt, mert hitemre, sok gyilkot csavart már ez ki olyan kezezből, melyek szívöknek irányíták fegyverüket.

Blanka felsikoltott — a tű megszúrta ujját és fájdalmat okozott neki. A szőnyeget, amelyen dolgozott, a földre ejté és rémülettől égő szemeit a tanárra mereszté, kinek arczát a harag lángja biborvörösre füsté — és felugorva helyéről, durván megragadta fiának a kezét.

— Most már azt mondom, egy szót se többet ilyen módon. Vonj vissza mindent, amit eddig mondtál, vagy atyám szellemére esküszöm, megtagadom hogy fiam vagy, véreimből vér, testemből test. Az én gyermekem nem beszélhet így!

Ott álltak szemtől-szembe, kiegyenesedve. A szobában szinte forró volt a levegő, mintha nagy vihar volna kitörőben. György tekintete anyjára meredt. Az asszony szemeiben a rémület kifejezése elhalt, a büszkeség lángja csapott föl benne, midőn fiát végignézte. És György ettől a pillantástól a férfi bátorságát érezte magába szállani. Vakmerően szembe nézett atyjával és a hangja tompa volt, midőn azt mondta:

— Nem vonok vissza semmit, mert én az igazság harczosa vagyok.

— Hazudsz! Az igazságot én hirdetem és te azt rútúl leakarod taposni! De nem fogod, mert ha kell, birokra is megyünk és én gáncsot vetek lábaid elé, hogy bukjál el benne és az utánad jövők lássák, hogy te is elestél, mint mindazok, kik bűvészzel lopják a mindennapi kenyeret, az ostoba hiu emberiségtől.

— Atyám!

— Vond vissza, amiket mondtál és én örömmel czáfolom meg, hogy szemfényvesztő vagy.

— Amit mondtam, *igaz*.

— Nesze! Ezt érdemled, hálátlan.

És a tanár arczul ütötte Györgyöt.

Az ifju fölajdult. Az az ütés a lelkébe égette bele magát. És vajjon az az ütés, nem volt-e piros pecsétje annak az eszmének, amelyről az imént beszélt György?

Ami pedig le vagyon pecsételve, annak titka *szent*.

NEGYEDIK FEJEZET.

— Ugyan Miklós, ne légy olyan izetlen és hagyj békét a tantikádnak!

E szavakat egy magas, elegáns, de már nem egészen fiatal ember ejtő ki. Ott ült kényelmesen hátradölvé egy széles, török kereveten és mialatt jobbkezének ujjai között hanyagul tartá cigarettáját, addig baljával megfenyegette szilaj öcscsét, az ifju Határ Miklóst.

Miklós, akire semmi hatással nem voltak a szeliden feddő szavak, ott térdelt a puha szőnyegen, egy csodálatosan szép asszony előtt és ajkái-

val időnkint megérinté a hölgy finom selymes topánkáit.

— Még egyszer ismétlem Miklós, ne hozd ki a türelméből tiszteletre méltó nagynénédet.

„A tiszteletre méltó nagynéni“ mintegy huszonhat éves lehetett, hét-nyolcz évvel idősebb Miklósnál. Olyanforma szépség, amely örületbe viszi a férfiakat. Arcza bántóan sápadt volt, mintha állandóan beteges indulat gyötörné. Holló fekete fűrtei göndören, excentrikusan borultak vállaira. Nagy, barna szemei sóvárag voltak és olyan ideges kíváncsisággal tapadtak mindenkire, mintha minden ember lelkülete érdekelné, ellentétben puha, bágyadt, tulságosan fehér testével, amely folytonosan lustán omlott egyik karosszékbe a másikba. A járása hanyag volt, majdnem fáradt, de abban az erőtlen baba-járásban volt valami vonzó harmónia.

Most is, amint ott feküdt inkább, mint ült egy nagy karosszékben és kíváncsi szemeivel az előtte térdeplő tizennyolcz éves ifju lelkébe akart hatolni, modern szoborhoz hasonlított inkább, mint élő asszonyhoz.

— Oh Melanie, Melanie! — sóhajtá Miklós, — milyen szép vagy te!

És ismét lehajolt, hogy megcsókolja az asszony selymes topánkáit.

— Miklós! Kénytelen leszek nagybácsi tekintélyemet érvényesíteni!

És az az elegáns férfi, ki ott ült a kereveten, felállott helyéről.

Még mindig szép ember volt, negyvenhét-negyvennyolcz esztendő körül. Mozdulatai hanyag-

gok, szinte tulságosan hanyagok. Egy két lábon járó élő lény, akinek minden mozdulatain meglát-szik a *külföld*.

Gróf Zentay Aladár, a Miklós anyjának a fivére, külföldön nevelkedve, a külföldet imádva, külföldön sok pénzt elverve, a külföldet meggyűlölve, még évekkel ezelőtt visszajött Magyarországra. Tört szívvvel és szétfoslott illuzióval beszállásolta magát Határ Elekhez, a sógorához. Határ Elek, aki finom idegzetű és ábrándos lelkű ember volt, és akit jóformán gyermekkorá óta egy beteges kór, a tüdővész sorvasztott, sógorában sohasem látott mást, mint imádott, meghalt nejének az egyetlen testvérét. Határ Elek ifju nejét Miklós születésénél elvesztette és miután az a seb, amelyet akkor a sors az ő szívéen ütött, sohasem akart begyógyulni, nem is gondolt arra, hogy másodszor megnősüljön. Egyéni ábrándvilága tökéletesen betöltötte egész valóját és minden idejét a vallásnak szentelte. Később ez az érzelem éppen ugy pusztított benne, mint a kór, amelyet szervezetében hurczolt. Lázasan, mohón foglalkozott az egyházpolitikával, megválasztatta magát képviselőnek és évek hosszú sora óta küzdött az elveiért, nem törődve azzal, hogy a folytonos küzdelem aláássa az egészségét. Egyetlen gyermekét, Miklóst, a rajongásig szerette, de sohasem tudta nevelni. A gyermek ugy nőtt fel, mint a rétek virágai, — szabadon, — gazdagságban és minden vágya és akarata megvalósult. Azért lett olyan önkényes és könnyelmű, mint amilyen volt, mert senki sem parancsolt neki. Atyját ritkán látta, külön cselédsége

volt neki is, atyjának is. A házi jezsuitájuk pedig, ki Miklóst picziny gyermekora óta nevelte, ugyszólván jelentéktelen pont volt Miklós szemeiben. Ilyen különleges körülmények között — természetesen, gróf Zentay Aladár, mikor az anyagi talaj évekkel azelőtt megingott a lábai alatt, sógoránál keresett menedéket. Határ Elek, aki jószívű ember volt, tőle telhetőleg igyekezett Zentay Aladárt talpra állítani, úgy, hogy egy esztendő múlva a gróf ismét kivitorlázhatott külföldre, Azon a kiránduláson azonban szerencséje volt. Megösmerkedett egy bécsi származású, dúsgazdag papirgyárossal, aki Spanyolországban többféle vállalatnak volt a szellemi vezetője. A gróf és a meggazdagodott parvenü összebarátkoztak. A gyáros meghívta a grófot madridi palotájába. A papirgyárosnak volt egy nővére, Melanie, ki árva lévén, fivérének házában nevelkedett. A kíváncsi szemű Melanie nagyon mélyen talált bepillantani a gróf Zentay Aladár lelkébe, úgy, hogy a papirgyárosnak reájuk kellett adni fivéri áldását. A gróf néhány százezer forintot és egy ingerlő szépséget kapott a Melanie személyében.

Három esztendő óta volt a szép Melanie a Zentay gróf neje, de még mindig nem áldá meg gyermekkel az ég frigyüket. Melanie közvetlen az esküvő után megbetegedett és akkor egy meghiusult keresztelő rombadőlt ábrándvilága fölött csupán új reményeket szőhettek. Pedig nagyon forrón óhajtottak egy gyermeket, — egy gyermeket, ki atyjának eleganciáját és anyjának nagyra-törő vágyait betölthetné. Mert Melaniének hiú,

merész álmai voltak. Ő az az édes baba volt, ki bejutva a felső tizezerbe, arisztokratább volt az arisztokratánál. Jóllehet sohasem tartották őt „fine fleur“ úrhölgynek, mert meg volt rajta a „charmet parvenue“-k vonzó varázsa, amit a született mágnásnők irigyeltek tőle. De Melanie tudta, hogy közibök való, allűrjei, toalettjei, illatszerjei, mind, mind elárulták választékos izlését. Modora kecses volt és valami utólérhetetlen kedves impertinenciával tudott egyszerre nagyon kegyes és nagyon szivtelen lenni. A hangja édes volt, selypített egy keveset, rácsolt egy csöppet és affektált igen sokat. Szóval mágnáshölgynek érezte magát. A férje bámulta őt, és örült, ha más is bálványozza.

Zentay Aladár gróf egy esztendővel azelőtt a felesége pénzén nagyobb birtokot vásárolt Magyarországon és állandóan le akart telepedni hazájában, amire Melanie is — ki nagy szorgalommal tanulta a magyar nyelvet — serkentette őt. Különösen Budapestet szerette a szép asszony. Határ Eleknek kényelmes palotája volt a Múzeum-utczában és daczára lelki és testi emésztő betegségeinek, örült, ha Melanie néhány hétig mint házi-asszony szerepelt fényesen berendezett termeiben. Melanie igen szeretett tréfálni komoly rokonával Határ Elekkel. Spanyolországban nevelkedve, egyházpolitikai elvei ugyanazok voltak, mint Határ Eleké, csakhogy kevésbé ábrándosak, mint sógoráé és kevésbé sötétek, mint férjéé, Zentay Aladár grófé. Zentay gróf egyike volt a legkérlelhetetlenebb ellenszegülőknél, nem is nevezték másként társaságokban, csak a „fekete arisztokratának“.

És a fekete arisztokrata, mikor vihar kavargott az országházban, mindig megjelent a karzatokon nejével Melanie-vel és otthon a nagy ebédlőben tüzelte beteg sógorának ábrándos lelkét, amitől annak még jobban égtek a kór rózsái arczán, mint máskor.

Zentay Aladár végtelenül szerette öcscsét, Határ Miklóst, és midőn az ifju incselkedett Melanievel, féltékenység helyett elnézés lopódzott szívébe. Ezuttal Melanie az egész telet Budapesten szándékozott tölteni és anyai jóakarattal fogadta a Miklós imádatát . . .

— Nagybácsi tekintélyemet kell érvényesítenem!

Miklós mintegy hadat üzenve bátyjának, még közelebb simult a szép asszonyhoz és átkarolva térdeit, ajkait beletemeté az asszony ruhájának fodraiba.

— Miklós! Ez sok! — szólt boszankodva Melanie — és lustán felemelkedve helyéről, legyezőjével az ifju vállára csapott.

A legyezőjét soha egy pillanatig sem tudta nélkülözni. Ezt a szokást fivérének feleségétől, egy csodásan szép spanyol asszonytól tanulta.

— Büntess meg! — könyörgött Miklós.

— Szívtelen! — szólt a szép hölgy és kíváncsi szemeivel a Miklós szemeibe mélyedt. — Hogy komédiázhatsz, mikor legjobb barátod az örvény felé rohan?

A fekete arisztokrata, aki ismét ott ült a kereveten, fölemelte a fejét és rácsolva kérdezte:

— Baróthy Györgyről van szó? Különös *egyéniség*. Nyers anyag! Tetszik nekem.

Melanie hanyagul visszaereszkedett a karos-
székbe és gyönyörködve szemlélte, hogy Miklós
még előbb is vidám arcza mint sötétedett el
egészen.

— Szegény György! — sóhajtá.

— Itthon van most? — kérde Melanie.

— Már tegnap este óta nem jött haza, —
felelé Miklós.

— Hogy is volt csak az az egész történet? —
kérdé selypitve Melanie. — Annyit tudunk, hogy
durva atya ezelőtt tiz nappal kitagadta és te akkor
késő este idehoztad őt magadhoz. Azóta mindössze
kétszer találkoztam vele, mert sohasem étkezik velünk.
Mondd, hogy történt ez a dolog?

Miklós is leült és cigarettára gyujtott.

— Röviden elmondom. A multkor nagy vihar
volt az országházban, amelyből atyámnak jutott
az oroszlanrész. Akkortájban az ujságok hatalma-
san működtek, mintha egy-egy tüzet lehelő sár-
kányszáj lett volna valamennyi. Többek között egy
vadmagyar protestáns író, névtelenül, de annál
hevesebb cikkben megtámadta az egész klerikális
pártot, mondhatom, hogy elég ocsmány szavakkal
és nevetlen argumentumokkal hozakodott elő.
Erre a cikkekre szintén névtelenül válasz jött.
Lángészszel, pompás tollal, gyönyörű szónoki
képességgel agyoncsapta a durva ellenséget. Az
olvasó közönség lázba esett, még aznap meg-
ostromolták a szerkesztőséget, tudni akarták és
ösmerni a cikk íróját. De az nem jelentkezett.
Ezalatt Baróthy Ákos házában rövid, de sötét
dráma játszódott le. Baróthy Ákos megnevezte

magát a fia előtt, hogy ő volt a vádló és midőn György sápadtan hallgatott, a tanár elébe tartotta az ujságot.

— És az, aki csuffá tett, az, aki agyonütött, az a nyomorult te voltál. Megösmertem a hitvány szemfényvesztőt.

És akkor — ezt már nem tudta nekem pontosan elmondani György — akkor rövid szaggatott szóváltás támadt közöttük. György csak arra emlékszik, hogy atyja kiutasította a házából és hitvány csalónak bélyegezve őt, megtiltotta, hogy valaha lakásának küszöbét átlépje. Az utcán találkoztam vele véletlenül még aznap és azonnal magammal hoztam őt. Az anyjával titokban érintkezett három napig, de a tanár ezt megtudva, erőszakkal hurczolta nejét Bécsbe, hol Baróthy Ákosnak valami távoli rokona él és ahol a tanár ezentúl állandóan tartózkodni óhajt. György pedig azóta olyan mint az őrült — és itt Miklós suttogássá tompította hangját — ami kétségbeejtő! És amire Györgyöt sohasem tartottam képesnek — iszik, iszik olyan mértékben, amely a züllés lejtőjére visz.

Melanie bágyadtan mosolygott.

— Olyan furcsa volt ezelőtt tiz nappal, mikor bemutattad nekem. Olyan különös fényben égtek akkor a szemei, mint a lázbetegeké.

Miklós homlokára csapott.

— Ah emlékszem! Az a hideg márvány akkor mindjárt az első pillantásra beléd szeretett; mint kiéhezett tigris meresztette reád a szemeit, azt hittem azonnal beléd harap

— Miklós! — és az asszony elfödte legyezőjével az arcát.

Miklós folytatta:

— Azért kerülte társaságunkat, azért nem akart velünk sohasem étkezni, csak este jött, mikor nyugodni akart egy kissé, de akkor is mámoros volt a feje az italtól.

Zentay Aladár gróf érdeklődni kezdett. Egy ifjú, aki Melaniet szereti! Ez tetszett neki. A legkülönösebb férj-typus volt. Akik nevének nem hódoltak, neki se voltak barátai. Mindazok, kik nevébe szerelmesek voltak, megnyerték tetszését.

Szivarra gyujtott és aggódó hangon kérdezte:

— De hol lehet most Baróthy György?

És mintha csak megérezte volna Baróthy György, hogy ő róla beszélgetnek, e pillanatban megjelent. Magas alakja görnyedtnek látszott, arcza ijesztően sápadt volt, beesett szemei pedig deliriumos fényben csillogtak. A bor lángja diadalmaskodott rajta. Öltözete elhanyagolt, léptei bizonytalanok voltak.

Melanie meglepődött jövetelén. György azelőtt sohasem jött be a nappali terembe, még késő este sem. Most pedig délfelé járt az idő, fényes nappal volt és ime megjelent.

Miklós örömmel sietett elébe.

— Isten hozott, édes György. Úgy aggódtunk miattad mindnyájan, hogy nem jöttél haza tegnap este.

György zavartan pillantott barátjára, ajkán furcsa mosoly játszadozott.

— Ne mondd ezt, — szólít rekedten. — Hiszen

te nem örülsz jövedelemnek. Sőt e pillanatban talán még barátságunkat is szégyelled magas rokonaid előtt.

Majd mintha hirtelen eszébe jutott volna valami, meghajtá magát Zentay Aladár előtt.

A gróf őszinte barátsággal nyujtá neki kezét.

György erősen megszorítá Zentay Aladár jobbját, azután tekintete Melaniere tévedt. És amint látta azt a különös sóvár pillantást az asszony szemeiben és azokat az éjsötét fürtöket, az a furcsa érzés, mely őt e nő közelében a multkor is elfogta, ismét hatalmába kerítette.

Csaknem lerogyott egy karosszékre.

Miklós elfelejtkezve mindenről, barátjához tapadt és szorosán tartotta őt átölelve.

— György! — szólt remegő hangon. — Édes György!

— Ne szeress! — mondá tompán György. — Nem érdemlem meg — mert én megfelejtkeztem rólad, midőn Bachus karjaiba omlottam. Ah igen a bor, nem látod rajtam? A bor nem csal meg bennünket soha Mert a bor elrabolja tőlünk a gondolatainkat Igen, igen . . . azokat a gondolatokat, amelyek megőrjitenek . . . Oh jaj, millió átok

Szakadozva beszélt és kebléből rekedt nevetés tört elő.

Melanie férjére pillantott.

— La neuralgie, — mondá, — Pauvre garçon.

És szemeit ismét azzal a beteges sóvárgással emelte Györgyre.

György megborzongott.

— A bor megöli a szívet . . . — suttogá. — Megöli, mielőtt még a világ meggyilkolná . . . És nekem nem lesz szívem . . . És én szív és lélek nélkül fogom fölfordítani ezt az egész társadalmat.

— Azt ugyan bajosan fogod, — mondá incselkedve Miklós, — mert az emberiség igen csendes és nyugodt.

Melanie intett rokonának, hogy ne vitatkozzék ilyenkor Györggyel, de György arcza már lángba borult.

— Azt hiszitek, — kérdé, — hogy a társadalom ilyen lustán fog pihenni mindig, mint most? Oh ne gondoljátok. A jövő századok keresztül fognak nyargalni kényelmes, önző testén és korbácsütésekkel fogják a vért kikergetni belőle. Vérezni fog ez a társadalom, mert hiszen *kell is vérnek folynia*, hogy megtisztítsa ezt a sok salakot és piszkot, amely rothadtá teszi az anyaföldet. Vérnek kell folynia, hogy lemossa azt a sok gyalázatot, amelylyel a mostani nemzedék a történelem lapjait beszenyezi. Vérnek kell folynia, hogy boszút álljon a gyáván, ki zsebrerakott kezekkel nézi, mint sülyednek el lassankint a magasabb eszmék, a nemesebb erények a mocsárba és az iszapba. Vérnek kell folynia, hogy megtanítsa a vakmerőt, ki szembeszállva az Istennel, az égiekkel mer dacolni. Vérnek kell folynia, hogy átalakuljon az egész emberiség

György szemei szikráztak és amint alakja kiegyenesedett, e pillanatban gyönyörű volt.

A „fekete arisztokrata“ megdermedve nézte. Valami különös gondolat cikázott át e pillanat-

ban agyán. Ott látta Györgyöt egy néptömeg között és az Istenség legszebb adományával, a szónoki képességgel, ostorozva a hitetleneket. Ah, e látvány többet ér, mint a csengő aranyak bírása. A férj Melaniere tekintet, ki gyöngéden összerázkódott és suttogva mondá :

— A hivatás.

A férj és nő gondolata találkozott.

— A hivatás!

Vajjon csakugyan van-e valami csodálatos varázserő, amely a földet az éggel összeköti? És ha odafönt elhatároztak valamit, azt embereknek kell véghez vinniök? A fönséges Isten munkáját a törpe ember folytatná? Ki tudja?

— György, — suttogá lelkesülten Miklós.

György a homlokához kapott.

— No, mit nézel rám olyan csodálkozva? Talán valami rettenetes dolgot beszéltem? Vagy kaczagod bennem az állhatatlan, gyöngé embert, ki még néhány hét előtt a szeretetet hirdettem és szeretettel akartam harcolni a gyűlölet ellen? Hajh, az régen volt. Egyetlen keserű nap fölér egy évtizeddel, egy olyan gyöngé nádszál életében, amelyet embernek csúfol a világ. Azt a szeretetet, amelyről beszéltem, megmérgezték a lelkemben és a megmérgezett szeretet romjai fölött kinyilott a gyűlölet vérpíros virága. A piros a szeretet színe volt, de a gyűlölet elrablá azt tőle, mert a gyűlölet vért akar látni és mi lehet őrzitőbben piros, mint a vér? No, mit néztek valamennyien? Azt hiszitek, őrült vagyok? Ah, igen, valami furcsát érzek az agyvelőmben . . . talán az az átkozott

ital. Az egész terem körben forog velem . . .
Milyen jó volna meghalni!

Az utolsó szavakat már csak suttogva ejté ki és fáradtan dőlt vissza a karosszékre, mialatt fejét kábultan támasztá hátra. Lecsukta szempilláit és időnkint egész testében meg-megrándult.

— Hagyjátok őt csöndben nyugodni! — mondá Melanie.

Miklós megfogta a grófot.

— Jer, bátyám! Atyámat az imént láttam az ablakon keresztül, amint az országházból tért haza. Jer, menjünk, üdvözljük őt. Melaniet pedig hagyjuk egyedül Györggyel.

— Már alszik! — suttogá az asszony.

— Jer Miklós, menjünk! — szólt Zentay Aladár. Majd nejéhez lépett.

— Melanie, kérlek, légy a mi lánglelkű betegünkhöz gyöngéd, figyelmes.

— Ah igen . . . — szólt az asszony, mialatt kíváncsi szemeivel a férje tekintetét kereste. — Én megkísérlem néhány pillanatra az *édes anyját helyettesíteni*.

A fekete arisztokrata e szavakra megszorítá neje kezét. Talán értették egymást?

A nő egy pillanatra férje vállára borult, ki ajkaival homlokon érintette nejét, azután Miklóssal együtt sietve távozott.

Melanie egyedül maradt Györggyel.

Egy darabig nézte az alvó ifjút, majd nesztelenül a kerevethez tipegett és leülve két kezét az ölébe rakta, mialatt nagy figyelemmel vizsgálta ujjain a csillogó drágaköves gyűrűket.

Melanie különös teremtés volt. Szenvedélyes, hiú, szeszélyes és nagyravágyó. Mint minden olyan lénynek, aki a hétköznapi sablonszerű jellemeknek jóval fölötte áll, neki is hajlamai voltak, bűnös és magasztos lépésekre egyaránt. Szerette mindazt, ami fönséges, amiben *nagyságot* látott. Csupán a hatalmas dolgok imponáltak neki. Sok, sok pénz, sok ész, nagy rang, nagy ambíció, hírnév, dicsőség, babérok, — de mindenből sok, nagyon sok kellett neki. Gyermekkorában került Spanyolországba a fivéréhez, kinek felesége, mint bálványnyal, bánt vele. Ez asszony túlságig menő szeretetének köszönhette, hogy olyan lett, amilyen volt. A sógornője csak pár évvel volt nála idősebb és így, mint két barátnő, futották keresztül az élet utait.

Melanie igen szerette Spanyolországot, regényes lelke háromszáz esztendővel visszazállt és beleképzelte magát a történelembe. Sirva hagyta el azt az országot, habár nagy szeretettel ragaszkodott férjéhez, Zentay Aladárhoz, de egy kórt mégis magával hozott onnét, egy kórt, amely még most is, titkon, epedve sorvasztja ott a szervezeteiket. Ezt a kórt úgy hívják, hogy fanatizmus. Ez volt az a betegség, amely olyan sötétté tette a fekete arisztokrata lelkét is. Ez volt az a betegség, amely olyan szoros kapcsokkal fűzte össze a férjet és a nőt.

Melanie a szórakozást, a zajt is nagyon szerette, mert mint ő maga mondá, a pihenés és csönd beteggé tette őt. Mindig társaság volt náluk falun is, és vig poharazás, kártya és cigányzene mellett üdítette ideges lelkületét.

Most Budapesten akart maradni. Három hónapot szándékozott a fővárosban tölteni sógoránál Határ Eleknél. Viszonzásul felajánlotta rokonának, hogy Miklóst küldjék egy félesztendőre Spanyolországba, az ő fivéréhez, mivel az ifjú, aki ugyis papnak készül, sokat nyerhet azáltal, hogyha Spanyolországban az egyház régi dicsőségét fogja tanulmányozni.

Melanie éppen elmerengett azon, miként fogja szép sógornője Miklóst elbódítani, midőn az alvó György megmozdult.

— Anyám, — suttogá az ifjú. — Anyám, olyan forró a homlokom, jer, simogasd meg a hajamat!

És Melanie, az ideges Melanie felállott, odament Györgyhöz, letérdelt előtte és puha, picziny kezeivel simogatni kezdte az ifjú bomlott hajfürteit.

A György szemei még mindig zárva voltak.

— Anyám, — szólott. — Drága jó anyám!

— Szegény gyermekem!

A kedves suttogó hangra az ifjú felnyitá szemeit. Zavartan pillantott az előtte térdeplő gyönyörű teremtésre... majd mintha visszatérnének fájdalmas gondolatai, egész testében összerázkodott...

— Bocsánat asszonyom! — mondá zavarral.

De Melanie térdelve maradt előtte.

— Szegény gyermekem! — szólott végtelen gyöngédséggel és kezeivel ismét végig simitá az ifjú homlokát. — Ön az anyjáról beszélt az imént és én megértettem azt a szeretetet, ami az ön lelké-

ben fakadt, midőn anyját hívta. De lássa gyermekem, a sors, amely néha kegyetlennek látszik, megfosztá önt attól, hogy e kedves lénynek elsírja fájalmát. Nézzem reám, én hét évvel vagyok idősebb önnél, ön az én szemeimben csak egy gyermek. Próbálja meg és képzelje néhány pillanatra azt, hogy én az ön anyja vagyok. Beszéljen hozzám őszintén és én megfogom önt hallgatni . . .

Itt megakadt és Györgyre tekintett.

S György, ki még egy óra előtt is megmagyarázhatatlan szenvedélyt érzett e nő közelében, ki még egy óra előtt is vad, furcsa gondolatokkal tépelődött — egyszerre változást érzett a szívében . . . Mintha most más szemekkel látná ezt az asszonyt. Mintha nem is ugyanez az arcza, mintha nem is ugyanaz a hullámozó, csábító alakja volna. Hogyan? Hát az anyai szeretet olyan földöntuli, szent érzelem, hogy aki még csak ajkára is veszi azokat a szavakat, miket egy anya szájából lophatott, máris dicsfényt vont a feje köré, és mind az, ami e földön bűn, mind az, ami e földön salak, az mind hamuvá ég, annak a szeretetnek a tiszta, lángoló tüzeiben, amely az anyák lelkében örökké lobogni fog? És talán e tüztől, amelynek lángja elborítja a világot, egy pár szikra betéved olyan szivekbe is, amelyek még sohasem dobogtak az aggodó anyai szeretet édes gyötrelme alatt? Igen, oda is betéved az a szikra, hiszen a nő kebléből megy az a női kebelbe. Az asszony messziről jött sóhaját szivja be az a másik asszony, ki közel hajolva ahhoz a beteg fiuhoz, harmadszor suttogja neki:

— Gyermekem !

És György már többé nem látja benne a csábító teremtést, hanem látja azt az édes asszonyt, aki az ő jóságos anyja ajkáról lopja el a gyöngéd szavakat.

Fejét lehajtá, szemeibe könnyek szöktek, mi-
alatt halkán suttogá :

— Én nagyon, nagyon szenvedek.

— Gyermekem, édes gyermekem !

És a nő most már tovább megy szeretében, egészen közel simul az ifjuhoz, fejét odavonja a keblére és lángoló ajkai az ifjú homlokát érintik. És György orczáit nem borítja el a szenvedély tüze, hanem csöndesen lehajlik és megcsókolja az asszony kezeit.

— Kedves gyermekem !

A nő ismét megöleli Györgyöt, most már makacsul, csaknem beteges szenvedélylyel.

E pillanatban felnyílt az ajtó és a fekete arisztokrata alakja megjelent a küszöbön.

György elsápadt, de a gróf kitárta mindkét karját és mosolyogva, mind a mellett komolyan mondta :

— Most már engem is ölelj meg, kedves, okos fiam...

ÖTÖDIK FEJEZET.

Rövid idő alatt Budapest és a vidék előkelő társadalma megtudta, hogy Zentay Aladár gróf gyermekévé fogadta a kitagadott, apai házból kiutasított Baróthy Györgyöt.

Miután Baróthy Ákos semmit sem akart hallani a fiáról, egy furfangos ügyvéd segítségével nemsokára elintézték a szükséges törvényes formásokat és Zentay Aladár gróf legfelsőbb kihallgatáson megnyerte azt a kegyet, hogy Baróthy György az ő nevének és majdan később vagyonának is örököse lehet.

Sokan csodálkoztak, azután napirendre tértek az eset fölött, de azért majdnem mindenki irigyelte ezt a magas termetű, elegáns gyermeket, ki néhány hét múlva, nevelő atyja oldalán, fényes fogatban mutogatta magát Budapest utcáin.

Melanie, aki ezalatt váratlan örökséghez jutott s különben is nagy vagyonát ilyen rövid idő alatt megkétszerezve látta — valami fényes dologba akarta befektetni pénzét. Györgyöt a rajongásig szeretve, elhatározta, hogy szerepet fognak játszani Budapesten.

Egy tönkrement mágnás palotáját kéz alatt megvásárolta és meleg köszönetet mondva Határ Eleknek a szives vendéglátásért, férjével és Györggyel beköltözködött új fészkébe és nemsokára egyik fényes estély a másikat érte náluk.

Február vége felé járt az idő és a farsang, amely abban az esztendőben hosszúnak ígérkezett,

még mindig nem ért véget. György tizenkilencedik születés napját, amely ugyanarra a hónapra esett, nagy fénynyel ünnepelték meg.

György boldog volt. Két hónap óta viselte már a Zentay nevet, két hónap óta csodálták tehetségét és buzditották nagyravágását, két hónap óta ülhetett minden este a Melanie lábainál, egy kicsike zsámolyon és hallgatta a fiatal asszony lelkes szavait, amint a római katolikus egyházzal beszélt . . .

De aztán egyszerre elszomorodott; sem a Zentay Aladár szeretete, sem pedig Melanie szépsége nem tudták őt többé felvidítani. Fájt a szive. Valami titkos bánat rágódott rajta, valami sorvasztó vágy szedte le arczáról a rózsákat és azt a sorvasztó vágyat Melanie kiolvasta a lelkéből.

— György, — mondá neki egy napon, midőn az ifjú ott ült szokott helyén a lábainál. — György, miért nem ír ön az édes anyjának?

György szemei könnyekkel teltek meg és néma maradt. A könnyek lassan peregtek végig orczáin, majd nem birva magán uralkodni, tizenkilenc éves szívének kitörő fájdalma felzokogott kebléből.

Melanie a tulajdon illatos zsebkendőjével törölgette az ifjú orczáit.

— György, — szólt gyöngéden, — én mindent tudok. Tudom, hogy ön titkos kémeket fogadott, kik hirt hoztak önnek édes anyjáról . . . Tudom, hogy milyen lázasan várta ön a postai tudósításokat, amelyek Bécsből jöttek . . . Mindent tudok, szegény gyermekem, és ezt tudva, ezerszer

jobban becsültem önt, György. Mégegyszer kérdem, miért nem ir az édes anyjának?

— Óh, — sóhajtá György, — talán nem is válaszolna nekem.

— Drága György!

A szenvedélyes hölgy kissé lehajolt és magához ölelte az ifjút, és amint György érezte a puha selymes derék kábitó illatát, elszédülve lehunyta szemeit. Feje mintegy öntudatlanul hanyatlott a Melanie kebelére, kezei görcsösen szoritották a nő picziny kezeit. És az asszony varázsának tudatában, még közelebb simult Györgyhez, forró arczát az ifjú arczához értetve . . .

Láng csapott György homlokára, a szégyen lángja, egész teste összeborzongott, mintha a közelgő bűnnek az izzó szellőjét érezné . . . Röstelte gyengeségét és becsületes egyénisége fellázadt, hogy ő is olyan közönségesen bukják el, mint sok százan . . . Óh nem!! Finoman kibontakozott az asszony karjaiból és felállva a zámolyáról halkán mondá:

— Atyám mindjárt itthon lesz.

Melanie elérte.

György figyelmeztetni akarja őt a hitvesi hűségre.

— Fáradt vagyok, Melanie! — szól alázatos hangon György. — Ugyebár nem fog neheztelni, ha a szobámba megyek?!

Melanie a legkönnyelműbb, a legédesebb mosolyával felelte:

— Óh legkevésbé sem! Csak menjen a

szobájába! Még azt sem kívánom, hogy az estét velünk töltsé! Menjen, menjen, rossz gyermek . . .

György hangtalanul meghajtá magát és a számára berendezett kényelmes lakosztályába sietett.

Ott egy darabig mozdulatlanul ült íróasztala előtt, majd papirost vett elő és írni kezdett. Az édes anyjának akart levelet küldeni. Egy hosszú, fájdalmas, könyörgő levelet. Írt a mostani helyzetéről is, írt nevelő atyjáról, pár szót Melanieről. Azután kérte az anyját, hogy csak egyetlen sort válaszoljon, csak annyit, hogy mindennap van legalább egy pillanata, amikor boldogtalan fiára gondol. A levelet lezárta, lepecsételte és elküldötte Bécsbe.

Három nap múlva válasz jött reá. Hosszú-hosszú válasz. Minden sorában szeretet, minden szavában önfeláldozás, minden betűjében áldás. Ő szenved, csak az ő egyetlen gyermeke legyen boldog. Ő elsorvad bánatában, csak az ő fia legyen egykor hatalmas. És akik az utat készítik a dicsőséghez, amely valaha körül fogja övezni György homlokát, azokat még a sírjában is áldani fogja örökkön örökké.

György boldogan és könnyes szemekkel olvasta e drága levelet, azután odaadta Melaniének, aki hizelegve csókolta meg annak az ösmeretlen asszonynak az irását.

Igy leveleztek egy darabig. György eleinte egy héten háromszor írt, utóbb mindennap. Leírta minden lépését, minden szavát, minden szándékát. Az anyja mindenre válaszolt, gyöngéden, szeretettel. Írta, hogy Baróthy Ákos mit sem tud erről

a levelezésről, mert ha nyomára jönne, talán még őt is elűzné házából. Az anyja leveleiből tudta meg György, hogy Bécsset is elhagyták és Bécs mellett egy kis nyaralóban laknak, ahol állandóan tartózkodni fognak.

Egyszer azután nem kapott választ György. Irt kétszer, irt háromszor, irt tizszer, semmi jel. Még csak egyetlen betű sem attól az imádott kéztől.

Szörnyű nyugtalanság vett rajta erőt... Hátha beteg az anyja? A kirendelt magánkutatótól azt az értesítést kapta, hogy anyja napok óta nem hagyta el a villáját... Hátha nagyon szenved az anyja?

György mint az álomjáró, járt-kelt nap-nap után. Melanie figyelte őt.

— György, — szólt egy este, midőn az ifju ismét ott ült a lábainál. — Utazzék el Bécsbe. Utazzék el még holnap.

— Melanie! — suttogá György. — Szivem legtítkosabb gondolatát mondta ön most fennhangon.

— Ugye menni fog?

— Megyek, Melanie! De könyörgöm, vigyázzon addig magára. Ha az édes anyám mellett leszek, ön után fogok aggódni.

— Gyermek! — szólt az asszony és kezeivel végig simitá az ifju lángban égő orczáit.

— Nem maradok soká. Három nap múlva ismét itt leszek ezen a kis zsámolyon.

— Balga gyermek! Ne játszszék a tüzzel, mert megégünk mind a ketten...

Melanie lehunyta a szemeit és György ismét úgy érezte, hogy a vétek terjeszti ki fölöttük sötét szárnyait.

Felállt . . . és volt ereje távozni.

György még az éjjeli vonattal elutazott Bécsbe. Reggel érkezett és azonnal kocsit vett, hogy a nyaralóhoz hajtasson. Enyhe áprilisi idő volt, gyöngéd szellő simogatta orczáit.

Baróthy Ákos kint lakott egy nagyon szép villaszerű épületben. A házat pompás kert vette körül, melynek fái és korai virágai kábitó illatot terjesztettek a levegőben.

György négyszáz lépésnyire megállítá a kocsiját és gyalog folytatta útját egészen odáig, daczára annak, hogy szimatoló ügyes kémjétől megtudta, hogy atyja azon a napon egy tudományos ülésre megy be Bécsbe és csak a késő délutáni órákban fog visszatérni.

Bátran belépett hát az előcsarnokba.

Ott találta régi, hű inasukat, Józsefet. Az öreg éppen ruhát tisztított és amint meglátta Györgyöt, rémületében kiáltani akart, de az ifju az ajkára tapasztá kezeit.

— Hallgass! Azt mondd meg, hol van anyám?

— A szobájában, a kertből egyenesen be lehet látni hozzá.

— Jól van! Egy szót se szólj!

György a kertbe ment. Az épület két ablaka éppen az orgonabokrokra nézett. György lábujjhegyen lopózott oda és a nagy nyitott ablakon keresztül betekintett a szobába.

Az anyja ott ült himzése fölé hajolva.

De mennyire megváltozott. Még egy év előtt is olyan szép arcza elfonnyadt, a hajában pedig itt-ott ezüstös szál csillogott.

Kebléből időnkint nehéz sóhaj szakadt föl, szemeiből forró könnyek peregtek.

György szive elszorult. Hát mindennap így sir az ő drága édes anyja?

Most hirtelen elejté himzését és zsebkendőjét az arczára tapasztá. Keble meg-megrázkódott a fuldokló görcsös zokogástól, miközben hangosan mondá: „Fiam, én édes, szerelmes fiam!”

György mindenről megfeledkezve, egy ugrással a nyitott ablakban termett.

— Anyám! — kiáltá.

Az asszony felkapta fejét, és amint meglátta Györgyöt, fölsikoltott, reszkető karjait még egy pillanatra kitérta, azután halálsápadtan, eszméletlenül bukott le a székről.

György egy ugrással a szobában termett.

Odarohant anyjához és felemelte a földről.

— Oh, én édes, szerelmes anyám! Oh én drága bálványom, most megöltelek oktalan lépésemmel. . . De mikor már majd megőrültem a vágytól, hogy karjaimba szoríthassalak, mikor már majd meghaltam egyetlen ölelésedért. . . Mikor éjjelenként álmomban a könnyeidet csókoltam le szempilláidról. Most ismét láthatlak, drága, drága anyám.

Ugy szoritotta magához eszeveszetten, mintha sohasem tudna vele betelni és csókolta szemeit, száját, orczáit fuldokolva, görcsösen.

Az elalélt felnyitotta szemeit.

És amint látta magát fia karjaiban, amint hallotta egyetlen gyermekének behizelgő, zengzetes hangját, amint meggyőződött arról, hogy ez nem álom, hanem valóság, elkezdett előbb mosolyogni, azután sirni. Ugy sirt a fia vállára borulva, addig sirt, mignem könnyei összefolytak a György könnyeivel, míg ajkuk csókban olvadt egybe.

Azután mindkettőnek szivéről engedett a nehéz nyomás.

Kéz a kézben leültek a pamlagra.

— Miért nem irtál olyan sokáig, drága jó anyám? — kérdé remegő hangon György.

Blanka nagyot sóhajtott.

György szomorúan mondá:

— Tudom, atyám leste minden mozdulatodat, elkapta minden sóhajodat, kutatott minden lépésed után, végre megtudta, hogy titokban leveleket váltunk. Jelet következett és neked meg kellett esküdnöd, hogy nem irsz nekem addig, amíg ő meg nem engedi.

— Ugy volt! — suttogá Blanka.

— Drága jó anyám!

György ismét megölelte Blankát.

— Ha látnád atyádat, mennyit szenved ő is, — folytatá Blanka, — csakhogy ő büszke, még előttem sem mutatja fájdalmát. De mégis látom, hogy esténként milyen lázasan kutatja az ujságokat, hátha valahol olvasná a nevedet? És a multkor a párnája alatt találtam a gyermekkori arczképedet. Nem beszéltünk rólad, — de minden gondolatunk csak te voltál.

— Szegény jó atyám! — suttogá György és a szemei könnyekkel teltek meg.

— Beszélj a grófnőről, — unszoló Blanka, átölelve fiát. — Beszélj róla nagyon sokat.

György elkomolyodott.

Anyja nem vette ezt észre, suttogva folytatta:

— Van egy jó ösmerősöm Budapesten, ki Zentay Aladár grófnak egyik politikai barátja. Annak irtam, kértem őt, hogy figyeljen meg téged mindenütt és azt néha-néha írjon nekem. Olyan jó szive volt, sokat és gyakran tudósított. A leveleit eltettem és minden egyes betűjét százszor elolvastam. A tiedet pedig már betéve tudom. . . A kettőtök leveleiből értesültem, hogy milyen elegáns és milyen nagy műveltségű főúr a nevelő atyád. . . és Melanie grófné szép, mint egy álom. Itt van az arczképe, meghozattam magamnak és miniatűr kiadásba átcsináltattam — itt van a tiédde együtt. Itt hordom mindkettőt a nyakamban. Naponta előveszem őket, órákig elnézegetem, meg-megcsókolgatom. Azután imádkozom azért az asszonyért, aki az árvát, az elhagyottat olyan nemesen fölkarolta. Mert én megéreztem azt, hogy ő volt az, aki téged szeretetével visszatartott a romlástól.

— Ne beszélj már anyám, mert a szívem szakad belé.

De Blanka kikapcsolta selymes derekát és elővette a két arczképet.

— Itt vannak. Lásd, ezek voltak a vigasztalóim, mikor a kétségbeesés már-már az örvénybe sodort.

György egy pillantást vetett a Melanie fényképére. Valóban ő volt az, — élethűen, egész ragyogó szépségében.

György vágyó, meleg tekintettel nézte.

— Ő az! — suttogá.

Blanka követte fiának pillantását és az, amit annak szemeiben látott, elég volt neki arra, hogy remegve átkarolja gyermekét és szemeiben könnyekkel, halkán, figyelmeztetőleg mondja neki:

— György, drága György, milyen óriási szenvedés vár még reád...

A szavak szeretetből fakadtak, abból a szeretetből, amely vakon bizik fiának *nemes, lemondó* jellemében.

S György megérté a remegést, György olvasni tudott a könnyes szemekből. Reáborult anyjára.

Sokáig tartották egymást átölelve. A pillanatok, sőt az órák is elrepültek fejük felett, megfedkeztek mindenről, amint elmondták egymásnak apró eseményeiket. És midőn ismételten forróan tartották egymást karjaikban, amint könnyeik újra meg újra összefolytak, az ajtó felnyílt és belépett Baróthy Ákos.

Fájdalmas kiáltást hallatott, mint mikor az oroszlánt megsebzik.

György felugrott és atyja elé térdelt.

— Atyám, — szólott, — bocsáss meg, hogy mint a tolvaj lopóztam vissza házádba, de bocsánatot jöttem tőled lopni, szivednek bocsánatát.

S Baróthy Ákos, kit a szenvedések már elcsigáztak, kinek lelke elfásult a sok gyötrő gondolattól, az örvényben, amely feje felett összecsapott, e szavakat, mit fia mondott, mint a reménynek egyetlen horgonyát ragadta meg.

Reánézett Györgyre, midőn azt kérde:

— Bocsánatot jöttél kérni, ellenem elkövetett vétkeidért?

György még mindig térdelt. Megfontolva felelt.

— Ha eljárásommal, akaratomon kívül a te, előttem szent személyed ellen vétettem: bocsáss meg nekem.

Baróthy Ákosnak a szemei felcsillantak.

— Igen, ellenem vétettél akkor, mikor a világ legügyesebb szintársulatát, amely a leghatásosabb színjátékot játsza az öt földrész közönsége előtt, olyan szemfényvesztő szavakkal pártoltad.

György felállott és ajkán jóakaratu mosoly jelent meg.

— Atyám! E körmondat imponálni fog az elvtársaidnak, én azonban nem értettem meg.

A harag pirja azonnal elborítá a szenvedélyes ember orczáit.

— Ugy, még kicsinyelsz is? Mosolyogsz rajtam? Kigunyolsz? Fattyu, az én vérem vagy! Nélkülem nem élhetnél most ezen a földön és nem hordhatnád olyan magasan a fejedet!

Blanka megremegett.

Nagy Isten, mi fog még történni?

György nyugodtnak látszott.

— Hogy létezésemet Isten után neked köszönhetem atyám, azért hálás leszek. Testem fölött rendelkezhetsz, de nincs jogodban lelkemet követelni.

Az apa szemben állott Györggyel.

Az elvéért harczoló, az elvéhez hű férfi ébredt föl benne, aki üdvözölni akar abban az igében, amelyet hirdetett.

— György, — mondá miközben alakja kiegyenesedett, — te átmerészelted ma lépni az atyai ház küszöbét, de ezt csakis bűnbánattal szivedben, tiszta eszmékkal lelkedben és más szavakkal ajkadon tehetted meg. Neked itt most, atyád és anyád előtt vissza kell vonnod mindazt, amit elég vakmerő voltál egykor az arczomba vágni. Vond vissza és én keblemre öllelek ismét.

György már többé nem volt nyugodt — az ő alakja is kiegyenesedett.

— Atyám, minek tartasz engem, hitvány gaznak, hogy elveimmel úgy játszszam, miként a gyermekek hólabdáikkal??

A tanár elsápadt.

— Tehát még most is lázadó vagy?

— Csak igazságos.

— Akkor azonnal távozz a szemeim elől!

A Baróthy Ákos keze ökölbe szorult és úgy álltak szemtől-szembe ismét az atya és fiu, mint engesztelhetetlen ellenségek.

És ekkor történt valami, valami, ami váratlan volt. Blanka odaállt a két férfi közzé és övéből egy kis arany keresztet véve elő, oda tartá elibök.

— Ne tovább, — suttogá. — Nézzétek e kis jelvényt, rajta van a megfeszített Üdvözítő. Oh nem azért jött ő a földre, hogy vizzályt támasszon, ő békét hozott és nem harczot, az ő vallása a szeretet volt és ő sohasem hirdette a gyűlölséget. Ő nem bősztette az atyát a fiu ellen, a testvért a testvér ellen, ő azért jött, hogy a legnagyobb ellenségeket is egymás karjaiba vezesse. És mivel megakarta mutatni, hogy több az alkotó előtt az

önfeláldozás, mint a boszú, azért halt ő meg. Ő meghalt, hogy ti üdvözüljétek. Nézzétek e jelvényt Ákos és György, és tiporjátok el a nemtelen boszút, mely a lelketekben ég, azután bünbánólag, szivetekben szeretettel boruljatok egymás karjaiba. Óh tegyétek meg ezt ő érette, aki meghalt a keresztfán!

Baróthy Ákos összefont karokkal, sötét szemekkel nézte azt a piczinyke jelvényt.

György arczát azonban forró pir öntötte el, szemei felcsillantak a lelkesedéstől. Lassan a kereszt után nyult és kivette azt az anyja kezeiből.

— Igen anyám! E jelvény szent, e jelvény sérthetetlen. E jelvény a legnagyobb szeretet záloga és mégis a ti *vallásotok megtagadta ezt a jelvényt. Ti kidobtátok diplomaitokból a keresztet*, amelynek fájára a menny és föld szent vérszövetsége iratott. Vérel pecsételődött be az a nagy szeretet, amelynek fönséges kuforrása csak egy Isten szívében fakadhatott. És látva ennyi szeretetet, követnünk kell őt, hirdetnünk kell őt, mert hiszen ez emberi kötelességünk. És akkor, mikor ellenállásba ütközünk, mikor a hitetlenek föltámadnak ellenünk és lobogtatják áltudományuk lázadó zászlaját, akkor mi is harcolhatunk. És ez a harcz nem sérti meg Őt, ki olyan önfeláldozóan meghalt érettünk, ez a pártviszály nem mocskolja be az Ő szentségét, ez a háború nem rabolja el a dicssugárt az Ő Isten-ségétől. Magasan áll ő mi felettünk, emberi bűn, avagy földi salak nem érheti őt sohasem. De mi az Ő nevében törünk előre, mi harcolunk Ő érette, mi büntetünk és boszút állunk Ő helyette, hogy

egykor hatalmasan, gazdagon, kezünkben a világoralommal, mindezt az Ő lábai elé rakhassuk és azt a jelvényt, amelyen Ő megváltá az emberiséget, a földgolyó fölé helyezzük. Addig mig ezt el nem érjük, *addig nem lesz béke közöttünk.*

Baróthy Ákos megdermedten nézte fiát, ki magasra föltartva a keresztet, ott állott, mint maga a megtestesült, nemes hevület. Valami csodálatos ígézet tartá fogva az atyát, hogy némán hallgatta mindazt, amit György elmondott.

— Őrjöngő, — szólt végre.

György e kitörés után fáradtan hajtá le fejét, de szemei még mindig a keresztben pihentek.

— Menj, — mondá keserűen az atya. — Nekem nincs gyermekem!

— Megyek, atyám! Elmegyek e jelvényvel együtt, amelyet te megtagadsz. Elmegyek, de esküszöm, hogy diadalra juttatom ezt a jelvényt és akkor, mikor magasan fogok állani, mikor ezren és ezren fogják lesni a szavamat, akkor visszatérek hozzád, kezemben e jelvényvel.

— Nem akarlak látni, sem most, sem akkor!

Szomorúan hangzottak e szavak. György egy pillanatra megrendült. Végtelen szájalom költözött a szívébe, odaakart borulni atyja kebelére és bocsánatot kérni tőle. *A gyermek gerjedelme volt ez.*

Azután reá nézett a keresztre és abban a perczen visszatért ereje. *A lángész makacssága volt ez.*

— Megyek atyám!

— György! — kiáltá az anya.

De György vissza sem nézett többé.

Elment az apai háztól.

HATODIK FEJEZET.

György visszatért nevelő szüleihez. Zentay Aladár gróf és Melanie tudták, hogy az ifjú most már egészen az övék. Szeretettel fogadták és gyöngédségükkel igyekeztek elsimitani homlokáról a borut.

György napról-napra kezdte vissza kapni régi kedélyét, sőt egy hét mulva már meg is mosolyogta a Melanie bohókás csinjeit.

Május első fele volt. A Zentay család el akarta hagyni Budapestet, hogy falusi kastélyába vonuljon hosszabb időre.

Elutazásuk előestéje volt. Melanie előkészületeket tett az útra, míg Zentay Aladár gróf és György kettesben ott ültek a fekete arisztokrata szobájában s kávé és cognac mellett csöndesen szivarozgattak.

A gróf időnkint leverte a hamut szivarjáról és meglegédedten nézte Györgyöt, ki a levegőbe meresztve szép szemeit, elmélázni látszott.

Majd a gróf tompa hangja törte meg a csöndet.

— Eszerint te rövid időn belül fölveszed a római katolikus hitet?

— Igen, atyám! — felelé György, — hitbuzgó jezsuitáink olyan kettőzött szorgalommal tanítottak, hogy most már teljes tudatában fönséges vallásunk összes hitágazatainak, alázatos lélekkel fölvehetem hitünket.

E szavak után csönd állott be, mialatt a gróf nagyot sóhajtott, majd fölemelte fejét s kissé remegő hangon mondá:

— Szomorú az, hogy a hitetlenség naponta jobban terjed és naponta jobban romba döntik a katolicizmus várát.

— Tévedsz atyám, — szólt György. — A katolicizmusnak jövője van, és én már látom, hogy a jövőben uralma nagyobb lesz, mint volt valaha a fénykorában is.

— Mire alapítod e merész állítást?

— A világrendszerre! A mozgalmak, amelyek most mindenfelől megindulnak, az ösmeretlen elemek, melyek egymással egyesülve a hatalom ellen törnek, a porbasujtott emberek lázadása emberi jogaikért, ezek mind olyan indulatok, amelyek föl fogják kavarni a társadalmat. És ne gondold azt atyám, hogy a nép uralomra vágyása és az emberi egyenlőség eszméje a katolicizmus kárára van! Oh nem! A szoczializmus és az anarkizmus terjedése a mi igaz vallásunk jövőendő hatalmának a bölcsője. Mert akkor, mikor e két felbőszült elem neki fog rohanni a társadalomnak, akkor, amikor már-már lángba borítják a világot, akkor azok is, akik eddig ellenünk voltak, oda fognak jönni mihozzánk, a mi oltalmunk alá, hogy mi védjük meg őket az emberi bösz indulatoktól. Mert a mi erődünk az uralom volt, a mi nymbuszunk a szeretet volt, a mi varázsunk a hajlíthatatlanság volt. Oda fog jönni a külső ellenség is, hogy velünk egyesülve, elnyomhassa azt a másik tömeget, amelynek vágyai a porból erednek, boszúja pedig a földnek sarából nőt nagygyá . . .

György hosszú lélegzetet vett. Zentay Aladár gyönyörködve nézte őt.

— Igen atyám, a *külső* ellenség remegve fog megalázkodni előttünk . . . csak a *belső ellenséget* tudjuk legyőzni . . . Atyám, — és itt György közel hajolt nevelő atyjához, — egymás között vagyunk, nem hallja meg senki, most őszintén beszélhetünk. A katolicizmus jövőendő uralma, engyermekei önzetlen szeretetétől függ. Azon emberek önzetlenségétől, kiknek kezeiben az egyházi és világi hatalom együtt van letéve. Kik a mi vallásunk hét szentségéből fölvesznek egyet és e szentség hatalmával osztogatják a többi hatot. Tudod ügye, hogy kikről beszélek most? És ha ez emberek között vannak olyanok, kik észet és térítő szellemet nyertek az Istentől, azoknak jelszavuk legyen: propaganda elsőbb befelé és csak azután kifelé. Mert nem a külső ellenségtől kell félni, hanem a belsőtől. A belső ellenség, mint féreg a hatalmas tölgyben, lassan, de biztosan rágja el a törzset. Ezt a belső ellenséget kell jóbaráttá tenni, ezt a belső pártviszályt kell elnémitani, ezt a belső egyenetlenséget kell összetartássá varázsolni. És azok, kiket Isten észszel és vasakarattal áldott meg, vannak arra hivatva, hogy ezt a nagy munkát véghez vigyék. Véghez kell vinniök kitartó szeretettel szívökben és olykor erőszakkal cselekedeteikben. Igen, igen, az egyház reá szorult gyermekeire, hogy egykor hatalmának árnyékában mindnyájan boldogok lehessünk. Engyermekeinek kell hát a nemtelen indulatokat számüzniök szívükből. Engyermekeinek kell legyőzniök egy érzelmet, mely érzelem a földnek salakjából született s melynek neve *irigység*. Óh, ez a legpusztítóbb féreg

a hatalmas tölgyben. Ezt kell legyőzni az egyház férfiainak és ők, kik hivatva vannak az Istent és annak dicsőségét nyilvánosan hirdetni, nekik nem szabad bemocskolniok azt a szívet, mely egy olyan öltöny alatt dobog, melyet ők szeretetük jeléül vettek magukra. Annak a szívnek el kell nyomnia az önérdek gerjedő, nemtelen indulatait, nem szabad irigyelnie azt, ki már előbbre tört azon lajtorján, amelynek csúcsa a hatalom. Nem szabad gyáván aknákat ásni annak lábai alatt, ki már feljutott a dicsőség magaslatára. Mert azok, kik fönt vannak, többnyire eszük, vagy jellemük nemessége, vagy érdemeik által jutottak föl és azok hasznára lehetnek az egyháznak. Az ő hatalmuk az egyház hatalma, az ő dicsőségük az egyház dicsősége. Azért, akik lent vannak, akik kisebbek, azoknak szeretetükkel támogatniok kell a nagyobbat. Mert nincs olyan hatalmas ember a földön, akinek tömege a nagy többség, azaz az összecsoportosult kicsinyek romlására tör, és meg akarja azt buktatni, hogy le ne roskadjon a föld sarába. Mert minden hatalom lealázható, minden uralom leigázható. De ezerszer jaj az ilyen bukásért, mert ez egy nagy tömeg bukása. Az egyeseken ütött sebtől az egész egyház szíve vérzik. Nem szabad hát gyűlölünk az egyeseket és meg kell bocsátanunk szerencsés-jüket az egyházért. Mindent az egyháznak és mindent az egyházért! Ez legyen jelszavunk.

Itt egy pillanatra elhallgatott György, majd hangosabban folytató:

— De nem csak az irigységet kell legyőzni az egyház férfiainak, más érzelmet is el kell még

nekik tiporniok. Ez az érzés a lusta lelkek álomvilágában született meg és ennek neve *gyávaság*. Ah, igen, gyáván visszavonulva, nem merik mutatni meggyőződésüket, nem merik az uralkodó század előtt hirdetni ősvallásukat. Miért nem vetik föl merészen a fejüket? Miért nem mondják ki bátran, vakmerően azt, ami lelkükben tombol? Igen, igen, kiáltsák ki azt, mi szívéket nagygyá és dicsővé teheti. Dobják a keztyűt a világ szemébe és vegyék föl a harczot az Isten nevében . . . Ah atyám, ha valamikor hatalom lesz a kezemben, én *erre* fogom őket kényszeríteni.

György elhallgatott és felállt.

A fekete arisztokrata, aki visszafojtott lélegzettel hallgatta az ifjú szavait, keblére ölelte őt.

— Szeretlek, György, mert fanatikusabb vagy nálam is.

György mosolygott és kezeivel végig simítá forró homlokát . . .

Másnap elutaztak. Délben érkeztek Zentára. A kastély cselédsége díszben, ünnepélyesen várta őket. Minden olyan szép volt, a verőfény, a falu, a kastély, a park, a sok-sok virág. . . György tele tüdővel szivta a friss levegőt és boldogságtól sugárzó szemeit hálásan emelte nevelő szüleire.

Rövid villásreggeli után Zentay Aladár gróf, vadásza kíséretében, hosszabb kirándulást akart tenni vadas területein, míg Melanie programba vette, hogy az egész kastélyt megmutogatja Györgynek.

A kastély éppen olyan fényes volt, amilyen érdekes. Régi stylben épült apró tornyocskákkal,

tágas emeleti termekkel és igen szép kápolnával. A termekben a mult dicsősége, a jelenkor haszon-
talan, törékeny, pipere darabjaival, költői rendetlen-
ségben összevegyítve, mégis vonzó képet nyújtott.

György és Melanie karöltve jártak teremről-
teremre. Az ifjú sápadt volt és ajkait össze-
szorította, ha egy-egy értékesebb tárgy szemlé-
leténél Melanie közelebb simult hozzá. Ilyenkor
érezte György, hogy mint remeg a szép asszony
egész testében és az a villám, amely a nő szemei-
ből átczikázott az ő szemeibe, csaknem megder-
meszté tagjait.

Tudta, hogy valaminek történnie kell ma.
Valami, ami őt üdvözítse, vagy a kárhozatba taszítsa.

— Ugy-e, szép itt minden? — kérde Melanie
mosolyogva és egészen odatapadt Györgyhez.

Forró láng csapott az ifjú arczára és szenved-
élylyel, majdnem brutálisan szoritá meg a Melanie
karját.

— Ah, György ... fáj ... nagyon fáj, — szólt
a hölgy duzzogva, miközben szép kis szájacskáját
összecsucsorította.

György reá nézett és e szemekből az asszony
inkább az éhes gyűlöletet olvashatta ki, mint a
rajongó szerelmet.

Összeborzongott, mintha fázna.

— Ön bizonyosan haragszik, György, — mondá
suttogva. — Szegény kis barátom. Jöjjön, menjünk
innét. Menjünk a kápolnába. Gyönyörű oltár-
kép van ott. Valóságos műremek. Ön még ugy
sem látta. Jöjjön, menjünk és nézzük meg.

György gépiesen engedelmeskedett.

Egy tekervényes folyosón keresztül a kápolnához juthattak. Beléptek. A padozat márvány kockákból volt kirakva és közepén azt is vastag perzsa szőnyeg borítá. Az oltár hófehér volt, dúsan aranyozva, körülötte óriási pálmák, fölötte pedig hatalmas szentkép. Egy híres olasz művész remeke volt e festmény.

Melanie elbocsátá a György karját és térdre hullott.

— Nézd, — suttogá. — Nézd az Ur Jézus Krisztus és Mária Magdolna.

De György egy szórakozott pillantáson kívül egyébre nem méltatta a műremeket. Melaniet nézte. Azt nézte, hogy mint emelkedik ki szép keble az áruló csipke alól. Nézte azt a hófehér nyakat, azokat a remegő vállakat, azt a lángoló szemet. Hát van még ezenkívül is üdv a földön?

— Melanie! Jer! Menjünk innét.

Melanie felveté szemeit és mindkét kezét odanyújtá Györgynek. Engedte, hogy az ifjú őt csaknem felölelje a szőnyegről, azután rátámaszkodva elhagyta a kápolnát.

Bementek a Melanie pazar, excentrikus izlésű szobájába. És odaültek arra a kicsi diványra, ott a leomló selyem sátor mennyezete alá.

Az asszony keze ölébe hullott és kebléből hosszú, nehéz sóhaj szakadt föl. György sötéten nézett reá és e pillanatban úgy tűnt föl neki, hogy gyűlöli ezt az asszonyt. Hiszen csak a kezét kellene kinyújtania, hogy a nyakát, azt a gyönyörű hófehér nyakat elérje és megragadva a tiz ujjával, görcsös ölelésben fojtsa meg kínzó

daemonát . . . Hogy azok a keblek soha többé ne pihegjenek ilyen őrjítően . . . És azok a szemek sohase nézhessenek ilyen beteges sovárgással . . .

Elértette-e Melanie a György gondolatát, — avagy csak sejtette, — de éjsötét szemeiből könnycseppek hullottak arczára. Az ifjú látva e könnyeket, megbékült, lelkéből tova szállt a gyűlölet . . . És az asszony szinte kéjelgett a saját fájdalmában; selymes szempilláit lehunyva, nézte, hogy azok a gyöngyszemek miképpen peregnek legyezőjére és habos, csipkés ruhájára . . . És egy csöpp, egyetlen áruló könnycsepp odahullott a György kezére is.

György mohón itta föl ajkával azt az egy könnyet, azután térdre veté magát Melanie előtt és felcsókolta a többit is . . . Felcsókolta a legyezőből, föl a ruha redőiből . . . Azután már nem tudta, hogy mit cselekszik, átkarolta a nő térdeit és remegő hangja belefulladt szenvedélyének tengerébe, midőn azt suttogta :

— Melanie, Melanie!

Az asszony megrázkódott és heves temperamentuma vad kitörésével szoritá keblére Györgyöt, miközben őrjöngve kiáltá :

— Szeretlek . . . imádlak . . . bálványozlak . . . és te is szeress . . . ahogy . . . ahogy csak az egész lelked bírja, mert nem ölhetjük meg magunkat oktalanul . . . Szerelmünk nem bűn, mert enélkül meghalnánk mind a ketten . . .

Megcsókolta az ifjut ajakán . . . kéjesen, hosszasán . . . És György viszonzta ezt a csókot, őrjöngve, önfeledten. Az asszony most már fuldoklott.

Ujra odatapasztá ajkát a György ajakára és apró, fehér, éles fogaival beleharapott. Az ifju fölszisszent. Ajkából egyetlen csöpp vér bugygyant ki és ezt az egyetlen csöppet fölítatta fehér zsebkendőjével. Reánézett. Ott volt az a piros pont a zsebkendőjén, az az egyetlen csöpp vér... és amint György nézte, közel multjának víziója vonult el lelki szemei előtt. Önmagát látta, amint ott áll egy terem közepén, mámoros fővel és amint azt mondja: „Vérnek kell folynia, hogy lemossa azt a sok gyalázatot, amelylyel a mostani nemzedék a történelem lapjait besszenyezi, vérnek kell folynia, hogy boszut álljon a *gyáván*, ki zsebrerakott kezekkel nézi, mint sülyednek el a legmagasztosabb erények a legnemesebb törekvések a mocsárba és iszapba.“

Hogyan, hát ő is gyáva akart lenni? Nem mert szembezállni oktalan szenvedélyével? Csak most, csak e pillanatban tünt föl előtte egész förtelmességében, egész aljas árulásában *az, amit ő el akar követni.*

Még nem késő, még meg lehet menekülni.

Eltaszítá magától a nőt, aki ismét hozzá simult, eltaszítá, de olyan erővel, hogy az végig omlott a szőnyegen.

— Eressz! Mennem kell!

Mint az üldözött, rohant ki abból a szobából, ahol még a levegő is bünös volt.

Ment, mint az álomjáró a saját szobájába. Ott leborult az asztalra. Arcza, homloka lángolt, azt hitte, meg kell örülnie. Még mindig érezte azt az asszonyt maga mellett. Érezte puha két karját, érezte hajának kábitó illatát, érezte bágyadt meleg

testét és érezte őrjöngő csókjait . . . Ah igen, a csókjait . . . Még most is vérzik az ajka tőle . . . Vérzik a szive is.

— Hátha visszamennék? — mormogá. — Térdre vetném magamat előtte, lecsókolnám a sarat czipőiről, fölcsókolnám a könnyeket ruhájának redőiből. Igen, igen, visszamegyek . . . hiszen az üdv vár ott reám!

György imbolygó léptekkel ment az ajtó felé. Ott megállott.

A fejét az ajtónak támasztotta. Azt hitte, az örülethez áll közel.

— Megakarom csalni azt az embert, aki több volt, mint az atyám? Aljasul kufárkodni akarok egy fenkölt szellem bizalmával? Merre meneküljek? Mindenütt ott van az az asszony. És én . . . én önfeledten szeretem. Bukásom sötét réme előttem áll, kikerülhetetlenül. Ma csak botlottam, holnap már elbukhatom, hiszen gyöngye vagyok ahhoz, hogy ilyen óriási szenvedélyvel megbirkózzam. Egy hitvány törékeny báb a sátán kezeiben.

György felzokogott.

— Merre van a menekvés? . . . Én — én taszítsam azt az asszonyt a bünbe? Én kényszerítem arra, hogy házasságtörő legyen? . . . Lábbal tiporjak egy szentséget? . . . Egy szentséget, amelyet én hirdetni akarok? . . .

György összetörtnek érezte magát. Emberfölötti gerjedelme, amelyet néhány pillanattal kényszerrel azelőtt legyőzött, az agyrendszerét támadta meg. Úgy érezte, mintha a gondolataiban nem volna összefüggés.

Mint az őrült ment ki szobájából.

Imbolygó léptekkel haladt végig a folyosón és öntudatlanul ért a nyitott kápolna ajtajához.

Bement.

Lábai belesüppedtek a puha szőnyegbe, térdei meginogtak . . . Fáradt volt . . . Úgy vágyott a pihenésre. Talán az örök pihenésre . . .

Letérdelt az oltár lépcsőjére és szemeit révedze emelte föl a szentképre.

És ekkor villámgyorsan elébe tünt az előbbi jelenet, mikor az az édes asszony itt imádkozott a földre borulva. Hallotta lágy, zengzetes hangját . . .

— Nézd az Úr Jézus Krisztus és Mária Magdolna.

Most megnézte ezt a festményt — hosszasan, elmerülve szemlélte.

Megdöbbsent.

Mária Magdolna olyan volt, mint Melanie.

A lehanyatló nap a kápolna színes, piros üvegén keresztül utolsó búcsúsugarát vetette a képre és mintegy glóriát font a két főséges alak feje köré.

Mária Magdolna ott térdel az Úr Jézus Krisztus előtt és az arcán túlvilági imádat vegyül össze a bűnös földi szenvedélyvel. Szemei megdicsőülten nézik az Úr Jézus alakját, de ajkának vonalai már érzéki mosolyban hálnak el. Arcza vágyakozást fejez ki, félig előre hajolt szoborszép teste és összekulcsolt kezei mintha kérnének valamit. És azután ott áll az Úr Jézus Krisztus egész hatalmas Istenségének nagyságában. Arcza szelid, jóságos, irgalmas, csak a két lángoló szeme között

van egy sötét vonás. Jobbjával fölmutat az égre, mintha azt mondaná: az én országom ott van! És én vagyok az *egyetlen, aki bűn nélkül él*. Baljával elutasító mozdulatot tesz, de ugyanabban a pillanatban meg is bocsát.

Ah, ez a festő remekművet alkotott.

György egész testében megrendült . . .

Mi az a vonás az arczon, amely Melaniet és Mária Magdolnát hasonlóvá teszi? Ugyanaz a szenvedélyes nő Ugyanaz a csábító, bűnös asszony Avagy Mária Magdolna nem halt meg, *csak a századok haltak meg* és az eltemetett századok romjai fölött kilépett diadalmasan, győztesen?

Igen! Igen! Az eszme, amely e misztikus nő alakját beburkolta, ma is él. Az eszme, amely az enyészet fölött ünnepet ül, az eszme, amely a sirhantok fölött új bölcsőket ringat. Mária Magdolna egy eszme, amely él és sohasem fog meghalni. Mária Magdolna az az örök bűnös nő, azzal a megdicsőült arczczal, azzal a csábító érzéki mosolylyal, azzal a puha testtel, azzal a vonagló, szenvedélyes ajkkal, amely a poklot csókolja be a férfi lelkébe. Mária Magdolna az örökké élő, bűnös asszony.

Vajjon olyan nagy lehetett e nő vétke, hogy még a megdicsőülés sem bírta megtisztítani a bűnt, amit lényében hordott?

Hogy az a bűn századok mulva is él diadalmasan és nem birt meghalni *a szentség karjai között*?

Igen, ez a bűn él ma is És ez a bűn csábít legjobban. És sokan vannak, kik e bűnt

átölelve elbuknak önfeledten . . . De vajjon minden ember bukásra van-e teremtve? . . . Vajjon egy Isten, ki felölté a testet fogantatása pillanatában, nem tudta megölni ezt a bűnt?

Egy Isten?? . . . Ő!!!

György elmerülve nézte a festményt.

És ime, mintha az a fönséges alak nagyobbra nőne, mintha isteni lábai letipornák azt a bűnt, amely a nő arczán már csak átszellemülve ömlik el.

Egy Isten, ki a bűnt szentséggé változtatja.

Györgynek a szemei tulvilági imádatlappal tapadtak az Ur Jézus alakjára. Soká, nagyon sokáig nézte . . .

Az elmúlt századok vonultak el a szemei előtt . . . És a letűnt századok magukkal vitték a bűnt is és György előtt föltámadt a szentség, a *magasztos lemondás* szentsége.

— Fáradt vagyok, — suttogá. De mégis térdelve maradt. Majd úgy érezte, hogy szédül a feje.

Ajkai megnyiltak és gépiesen mormolták:

— Mesterem, követlek!

Az egész kápolna körben forgott vele . . . végig bukott az oltár szőnyegén, eszméletét már-már elveszítette, — de ajkai mégis suttogták:

— Mesterem, követlek!

HETEDIK FEJEZET.

— Miklós, megtiltom, hogy tovább folytasd ezt az izetlen tréfát.

— De mikor igaz, hogy a pampellóni hős lovagnak a maitresse több volt, mint herczegnő. A *maitresse* urnőt jelent, a lovag pedig royalista

volt és szívesen elismerte a királynőt maga felett . . . Ebben talán csak nincs semmi? — A pampellóni hős elválasztható Loyolai Sz. Ignácztól, ki *láz-álmában* alapítá 1540-ben a jezsuiták rendjét . . .

— Miklós!

És György úgy ragadta meg barátja karját, hogy az fájdalmában fölszisszent.

— Hitemre! Mióta katolikus lettél, fanatikusabb vagy a római pápánál.

György arcza sápadt volt, szemei pedig csodálatos fényben csillogtak. Ott álltak egymás mellett, abban a kényelmes szobában, amelyet az a szép spanyol asszony keresetlen finom izléssel rendezett be nekik. Mert György és Miklós már egy hónap óta voltak Spanyolországban a Melanie fivérénel és egy esztendeig szándékoztak ott maradni, tanulmányozni az egyház multját minden dicsőségével.

György nagy betegségből épült föl.

Azon a végzetes napon Zentay Aladár gróf eszméletlenül találta őt késő este a kastély kápolnájában. Napokig nem nyerte vissza öntudatát, csak homályosan emlékezett vissza arra, hogy úgy érezte, mintha millió apró tű szurkálná az agyvelejét és mintha forró parazsat raknának összetört tagjaira.

Az egybehívott orvosok azt mondták, hogy a tulságos szellemi megerőltetés következtében kapta az agyvelőgyuladást.

Mikor nagy betegségében néhány órára magához tért, esdekelve kérte nevelő atyját, engedné meg, hogy a katolikus hitet fölvegye. Ugy tért

át, ágyban fekve, mert azt hitte, hogy sohasem lesz jobban. De jobban lett. Három hónap mulva hosszabb külföldi utra indult, barátjával, Határ Miklóssal és végre decemberben megállapodtak, hogy ideiglenes otthonuknak nevezzék ezt a kedves, vendégszerető házat. Györgyöt úgy fogadták, mint a Zentay Aladár gróf fiát és mint nevének és vagyonának örökösét. Sok észbontó fekete szem felejté rajta a pillantását, de György csak udvariasan enyelgett a nőekkel, egy nemével az atyai jóakaratra, amely úgy tudja boszantani a leányokat és annyira el tudja szédíteni az asszonyokat.

Miklós gyakran duzzogott, hogy őt György mellett észre sem veszik. Most is haragosan nézte végig szeretett barátját és az mondta neki . . .

— Te — te II-ik Fülöp, te Alba herceg, te katolikus Ferdinánd, — te XI-ik Lajos.

Ezek voltak a Miklós kedvelt alakjai és szivesen hasonlította velök össze Györgyöt.

György mosolyogva vonta föl a vállait.

E pillanatban félénken kopogtattak az ajtón és egy lágy, dallamos hang kérdé kívülről: „Szabad“?

Az engedélyre felnyílt az ajtó. Ingerlő szépségű spanyol asszony lépett be. Mintegy harminczhárom éves lehetett, pompás barna haja csodálatosan vörös színben játszott. Olyan volt az a hajszin, amilyen-től Tizián megmámorosodott egykor és e mámor emlékeit átélte, átreszketette csodaművein. A szép asszony után inas jött, teás készlettel.

— Ah, Bianka! — kiáltá Miklós elébeszaladva és megragadva a nő kezeit, ajkaihoz vonta. — Micsoda jó gondolat ez a tea . . . Olyan hideg

van odakint. Huh! szinte beleborzongok még a szobában is.

— Bohó gyermek! — szólt az asszony mosolygva és lángoló szemeit Györgyre vetette.

Az ifju Zentay gróf meghajtá magát.

Az inas letette a tálczát és távozott.

Három csészére volt elkészítve. És Bianka leült a két ifjú közé, hogy kissé elcsevegjen velök.

— De nem soká maradhatok! — kaczagta inkább, mint mondá, — mert ma estére vendégeket várok. Ha az uraknak kedvök lenne, — szívesen látom!

— Igen! Mindenesetre! — mondá György udvariasan.

— Ott lesz a szép donna Alvere? — kérdi sebesen Miklós.

— Ott! — mosolygott Bianka.

— Akkor repülök!

— Bohó! — és az asszony megérinté legyezőjével az ifjú vállait.

— Ez provokálás volt! — szólt Miklós és letérdelve az asszony előtt, átkarolta derekát. Megcsókolta volna, de az asszony elkapta fejét és a csók selyem derekának csipkéit érte.

— Megyek már! — szólt Bianka és lángveres arczczal ált föl helyéről. Búcsúzásnál odanyújtá gróf Zentay Györgynek a kezét. György futólag megérinté az ajkaival. Midőn távozott, Miklós ragyogó arczczal kérdezte Györgytől:

— Ugy-e, ezért érdemes volna még meghalni is?

— Meghalni? Meghalni barátom csak egy eszméért lehet, de nem egyes emberekért.

— Igazad van, György . . . mégis csak lángész vagy te. — Nem érdemes meghalni egyetlen asszonyért sem, mert mind csaló, ravasz és hazug.

— Azt nem mondtam!

— De úgy van! Csakhogy egyiknek szebb a lárvája, mint a másiknak. Például Bianka feltünőbb mint Melanie.

György orczái föllángoltak.

— Melanie szebb! — suttogja halkan.

— Sohase pártold! Nem érdemli meg tőled! Feléd sem nézett, mig beteg voltál.

— Azt nem is tehetted!

— Nem-e? Aladár bátyám maga hívta őt sokszor hozzád. De mig te forró deliriumodban róla fantáziáltál, addig ő Török Olivér karjai között keresett vigaszt.

György szikrázó szemekkel nézett Miklósrá.

— Hazudsz! — szólt rekedten.

— Mondd ezt a szemébe az egész világnak, még akkor sem hiszik el neked, hogy Melanie ártatlan. Az egész világ ösmeri azt a szép, sápadt afrikai dilettánst, a bátor tigrisvadászt, az utolérhetetlen *poseurt*. Melanie nem őt szerette, édes szent Györgyöm, hanem ő benne önmagát . . . Az az asszony semmi egyéb, csak egy szines, üres hiuság. A szeretője lett Török Olivérnek, mert megakartá mutatni a többi asszonynak, hogy a tigrisvadász az ő áldozata. Szeretőd lett volna neked is, mert telepátikusan megérezte benned a *jövő nagy emberét* . . . a szónokot, a papi Cicerót . . . de nem lett a kedvesed . . . mert te nem akartad. Lásd György, sohasem beszéltem neked ezekről,

de most felakarlak világosítani, hogy milyen egy *asszony*. Ő maga mondta el nekem egy bizalmas órában annak az egész napnak a történetét — és kaczagva, könnyelműen fűzte hozzá, hogy te le tudtad magadat küzdeni az utolsó pillanatban — vissza tudtad magadat tartani éppen akkor, mikor a véred az örülésig volt felkorbácsolva. Ebben a határtalan önuralomban az az ideges asszony *megérezte* jövőd nagyságodat. És daczára annak, hogy nem lettél a rabszolgája, ő mégis büszke, hogy te a nevüket viseled, — és nem sajnálja egy perczig sem, hogy te az ő halála után nagy vagyont örökölni fogod. Mert *te* vagy — *te*, aki nagy leszel. Annak az asszonynak dicsőség kell. Nemcsak a tigrisvadász, nemcsak te kellettél neki — volt ő már a kedvese egy híres művésznak is. Az az asszony mindjájatokban csak önmagát bálványozza.

— Miklós! Megtiltom, hogy Zentay grófnéről így nyilatkozzál.

— Pedig igazat mondtam. Én is imádom őt, mint minden szép asszonyt, csakhogy addig imádom őket, amíg közelükben vagyok. Mikor azonban távol esnek tőlem, akkor úgy állnak előttem, mintha tükörből nézném a hazug, színes lelküket. Egyetlen egy sem tud önfeledten, önzetlenül szeretni. Egyetlen egy sem. Ezt jegyezd meg magadnak, György.

— Vannak kivételek! — felelé szárazan György.

— Igen, vannak kivételek — ismétlé Miklós — de ezek *azok* a nők, akiket az Isten anyáknak teremtett. Ne érts félre György, nem minden

anyáról beszélek, csak azokról, akiket az Isten azoknak teremtett. Azok már a születésük pillanatától fogva anyák. Anyák picziny gyermekkorukban, mikor jószíviuen osztják meg utolsó falatjukat kisebb testvéreikkel. Anyák leánykorukban, mikor odaadják zsebpénzüket az éhező, rongyos gyermekeknek. Anyák később, mikor férjhez mennek és anyák maradnak, amíg csak élnek. Ezek a nők sohasem csalnak, de mindig csalódnak. Ilyen nő kevés van. És e kevesek közé tartozik a te anyád is, György.

György felkapta a fejét, mintha álomból ébredne. Egy pillanat alatt előtte állott az ő édes jó anyja és a Melanie csábos, mosolygó alakja.

Miklós folytatta.

— Mikor beteg voltál és lázban hánykolódtál, anyád melletted volt. . . Elszökött apádtól, hogy láthasson. Egyszer te is megösmerted őt . . . Mondd, kit választottál akkor: őt-e vagy Melaniet?

György hallgatott.

— Lásd, igazam van!

Vajjon e könnyelmű ifjúnak helyes judicziuma volna?

Kissé keserűen fordult barátjához.

— Azt mondd meg, te változó kedélyű filozóf, hogy rólam mi a véleményed?

— Téged nem bírálhatlak.

— És miért nem?

— Mert te az emberek felett állasz!

— No persze, aki olyan nagyra nőtt, mint én. Egy fél fejjel vagyok nagyobb nálad is, pedig te is elég magas vagy.

— Van ám azért egy óriási hibád is, minden

tökéletességed mellett, — folytatá Miklós. — Egy roppant nagy hibád és éppen ez a hibád fog százezrek fölé emelni, ez nyitja majd meg előtted a dicsőség ajtaját.

György kíváncsian nézett barátjára.

— És ez az óriási hiba a *szivtelen fanatizmus*. Fanatikus vagy! Képes volnál a legnagyobb kegyetlenségre elvakultságodban. Jól látod önmagadban ezt a hibát, de nem akarod kiirtani, mert érzed, hogy nagyságodnak teremtő ereje lakozik benne.

Miklós elemében volt, nagyokat fujt cigarettájából és mosolyogva folytatta :

— Ma, mikor a XIX-ik század vége felé közeledünk, csodálkozva pillantunk hátra. Mit hagytunk el? Egy óriási, zürzavaros, összevissza fordult, tudományos világot. Hatalmas vívmányok, örült előrehaladások, önzés, hiúság, lángész, mind-mind színes gomolyagban egyesülve rohan előre. De feltűnnek a régebben eltemetett századok is, és azok tért követelve, az újabbak fölé akarnak hatolni — az emberiség pedig nagy gourmand, neki kevés a jövő, — neki a *mult* is kell, hogy megfűszerezze vele a *jövőt*. Előfogják hát hozni, fölfogják sirjából ásni a rég eltemetett századokat és velök együtt visszajön az is, amiért országok harcoltak országokkal szemben, népek népekkel szemben — *a vallás*. Ez fog visszajönni a multtal. Ha erre gondolok, mindig eszembe jut az, hogy mikor egy hatásos jelenet alkalmával kevés személyzet van a színpadon, akkor, hogy többnek lássék az emberek előtt, mindig visszajönnék

ugyanazok. Majd a nagyvilági szinpad-rendezőknek is kevés lesz az ujkor, előfogják hát sétáltatni a mult századokat, csak egy kicsit megkefélik, megmosdatják őket és divatos ruhába öltöztetik.

— Miklós!

— No persze! Nem tetszik neked! Mert te is szinpadi rendező vagy, csakogy abban különbözöl a többitől, hogy te nem a nagy publikum, hanem az önmagad gyönyörűségére hivod vissza az elmult századokat. Szóval, te meggyőződésből vagy fanatikus. De van igen sok rendező, aki a nagy közönség számára rendez előadásokat. Ő maga pedig szerényen elfogadja a virágesőt, a tapsot, sőt az édes bonbonokat is megnyalogatja. Akárhogy van, jövőtök van és én irigyellek benneteket. Nekem kijutott az a bal-szerencse, hogy mindenütt tisztán látva, nem tudok semmit a magam privát hasznára kovácsolni. És ha kovácsolnék is, rossz tüzet fogna. Én még csak dilettáns rendezőnek sem vagyok jó. Tudod, hogy mindig szerencsétlen voltam.

— Mert nem hiszel! — szól György tompán.

— Nem hiszek? Te mondd ezt nekem? Hát nem én vitatkoztam veled, mikor még eretnek voltál?

— Akkor is jobban hittem, mint te.

— György, ne sebezsd meg legszentebb érzelmemet.

Gróf Zentay György odaállott barátja elé és megfogta mindkét kezét.

— Ha ugy van! — szólott szeliden. — Ha ugy

van, hogy hiszed a mi édes vallásunk magasztos titkait, akkor miért gunyolódol? Akkor miért támadod meg önnönmagadat? Elhiszed-e szeles gyermek, hogy egy ilyen ártatlan bolondsággal többet rontasz az egyháznak, mintha atyám munkáit adnád oda elolvasni a hívőknek. *Ne légy belső ellenség* — Miklós, esdve kérlek.

Az ifjú Határ Miklós elkomolyodott.

— Igazad van, György! De látod, olyan furcsa az ember, egy megtestesült *gnóma*. Néha szereti önnönmagát gunyolni, talán azt képzei, hogy önmaga az oka boldogtalanságának — és ha kigunyolja magát, olyan elégtétel félét érez.

— Önnmagadat szatirizálhatod, — de ígérd meg nekem, hogy egyházadról nem fogsz rossz tréfákat faragni. Ígérd meg!

— Ejh . . . Menjünk Biankához! . . .

György nagyot sóhajtott és követte barátját.

Egyetlen sötét vonás volt a két lángoló szeme között, midőn Miklóssal a nagy és fényes terembe léptek, ahol szinte nehéz volt a levegő a bódító parfüm- és virágillattól. Miklós gyorsan körüljártatta szemeit a hölgyek csoportján, akik szép testükön káprázatos toilettekben pompáztak és kiknek ékszereinél csak ragyogó, sovár tekintetű szemük volt csillogóbb.

A hölgyek nyájasan mosolyogtak Miklóásra, mint egy édes jó pajtásra, akinek vállain még azokat az aranyos legyezőket is eltörhetnék, amelyet kezeikben forgattak, de tekintetük mohón, szinte fanatikus sovárgással tapadt Györgyre, arra

a fiatal óriásra, kinek elegáns, magas alakja olyan volt, mint egy királyi eröművész.

Miklós hamarosan észrevette a szép donna Alverét, aki jóval szebb és kaczerabb volt barát-nőinél. De a kecses donna, akiben egy nagy diplomata veszett el, azon fondorkodott, hogyan ültesse maga mellé Györgyöt.

György nagyon szépen beszélt francziául, sőt már spanyolul is tudott társalogni, kivált, ha édes kis ajkak kérték őt arra. De azért donna Alvere csak a francziáért rajongott.

— Mon chère ami! — kérde a bájos hölgy, a melléje ülő Györgyöt. — Miért nem jött ön tegnap hozzám? Vártam!

— Madame, — szólt az ifjú meghajtva magát. — Miklós barátomnak nem volt ideje.

A hölgy erre mondott valamit, amit spanyolul és latinul egyformán ejtenek ki. Azt mondta: kis *asinus*.

És György erre meghajtotta magát olyan mélyen, amennyire csak a spanyol modorosság azt megkívánja.

Azután beszélgettek. A hölgy fojtott, tompa hangon, szinte lázas szenvedélylyel. György udvariasan, mosolyogva, majdnem atyai jóakarattal.

Miklós egy darabig szomorúan nézegette őket, azután vigasztalást keresett a szép donna Corysandénál, kinek nagy, mandula vágású, sötét szemei csak az ő pillantását keresték.

NYOLCZADIK FEJEZET.

Az ujonnan épült budapesti országházban nagy vihar volt. Mikor öt perczre felfüggesztették az ülést, a honatyák még zajongva tolongtak ki a folyosóra, ott azután apró csoportokba verődtek és a lázas politikába belevegyüilt egy-egy szenzációs napi hír tárgyalása is. A függetlenségi párt egyik lelkes harczosa éppen nagy hévvel magyarázott valamit egy konok fejű mameluknak, aki egyébként személyes jóbarátja volt, midőn egy mosolygós alak közeledett feléjük, finom selyem reverendában, amely gyöngéden suhogott léptei alatt.

— Szervusz Határ! Most érkeztl?!

Határ Miklós nagyon megszépült az elmúlt esztendőök alatt. Vállban szélesebb lett, arcza férfiasabb. Hiszen már harmincz éves volt, plébános és kormánypárti képviselő. Kedvelt barátja a honatyáknak és charmant szónoka a karzati hölgyközönségnek. Egyébként, ha ő beszélt, mosolygott az egész Ház, még a legvadabb függetlenségi honatyák sem tudtak reá haragudni. Pedig makacs és raffinált harczosa volt az egyházpolitikának.

— Miklós, — kiáltá az egyik kormánypárti képviselő, siettében megrázva az ifju pap kezét. — Neked gratulálok rokonod örült szerencséjéhez, igazán szédületesen halad előre.

Most egy másik képviselő lépett Miklóshoz.

— Rómából jössz? . . . Hallottad beszélni az uj Cicerót? Bámulatos karriert csinál, két év előtt pápai kamarás, most pedig czimzetes püspök lett,

nemsokára azt fogjuk olvasni, hogy a bibornoki birétumot a fejére tették.

— György megérdemelné! — felelte halkan Miklós.

— Hiszen te szerelmes vagy belé! — nevetett egy szőke képviselő, aki egyébként híres író volt. — Regényt fogok írni arról a te szent Györgyödről!

— Mondd csak, — kérde egy másik, — sohasem akar a Monsignor Magyarországra jönni? Nekünk kell Rómába fáradnunk, hogy világhírű szónoklatait meghallgassuk a Péter székesegyházban?

— György két hét múlva hazajön nevelő szüleihez, — felelte Miklós, — és körülbelül egy hónapig marad Budapesten. Gondolom a „Sacré Coeurben“ szent beszédet tart, ott meghallgathatók . . .

— Ott leszünk! — felelték többen.

Az öt percnek vége lett, a honatyák betódultak az ülésterembe. Miklós állva maradt, hátat az elnöki emelvénynek támaszkodva és belemerülve szemeivel a karzati közönségbe. Tavasz volt és így a virágos kalapok nagyban szerepeltek. Miklós jobbra, balra köszönt.

Majd lekapta szemeit a karzatról, még mindig ott állott és kissé elmélázott . . .

Az atyjára gondolt, akit három évvel ezelőtt vesztett el — az atya már nem léphetett be az új országháza. Szegény, jó atya . . . Egy becsületes nevet és nagy vagyont hagyott neki. Vajjon méltóan fogja-e ő mindkettőt fölhasználni?

Miklós végigtekintett öltönyén . . . Ez az öltöny megfogja őt védeni attól, hogy valaha szégyent hozzon forrón szeretett atyja emlékére.

Még néhány pillanatig szomorú gondolataiba volt merülve, majd ismét a karzatra nézett. Két klerikális érzelmű hölgy, kiknek nyakán drágamivű kereszt csillogott, egyenesen Miklósra mosolygott.

Miklós köszönt és a szemei beszéltek; azt mondták:

— Majd a következő szünetben . . .

Fel is ment hozzájuk, és olyan zajt csaptak, hogy az elnök, ki Miklóssal incselkedni akart, reájuk csengett.

Mikor két óra után Miklós a saját fogatában kényelmesen hátravetette magát és a lakására hatatott, inasa azzal a hirrel fogadta, hogy egy zokogó asszonyság járt itt és kérte a főtisztelendő urat, fáradna fel a harmadik emeletre és adná föl az utolsó szentséget egy szegény haldokló embernek.

Miklós, ki atyjának muzeum-utczai palotáját atyja halála után egyik közeli rokonának eladta, most egy háromemeletes bérházban lakott a Józsefköruton. Az első emeleten ő lakott egyedül, míg a harmadik emeleten — több egyszobás lakásban — tisztességes, de nagyon szegény emberek küzdöttek a mindennapi létért. Ide kellett Miklós-nak mennie.

Miklós nem olyan ember volt, aki ilyesmit elhanyagolt volna. Az ebédjéhez hozzá sem nyult, gyorsan megtette az előkészületeket és néhány

pillanat mulva, inasa segédkezése mellett, fönnt volt a harmadik emeleten. Ott megtudta, hogy a szegény öreg Várday László, aki valaha jobb napokat látott és most csak szerény nyugdíjából él, haldoklik. Halála annál szomorúbb, mivel ebből a csekély jövedelemből tartotta egyetlen unokáját, a szép fiatal Ilonát, és az most hajlék és támasz nélkül marad egyedül a nagyvilágban.

Miklós megköszönte a felvilágosítást és csaknem remegve csengetett.

Egy zokogó asszonyság, a takarítónő fogadta. Nekiesett Miklósnak és a könnyeivel áztatta a kezét.

— Jaj, hogy az Isten áldja meg az aranyos főtisztelendő urat . . . hát mégis eljött . . . tudtam én azt . . . a főtisztelendő úrnak nem tetszik reám emlékezni. De én ilyen korában ösmertem, ni . . . Még az ölemben is hurczoltam . . . Isten nyugosztalja szegény jó Határ Elek nagyságos urat, hogy az angyaloknak is meg kell halni . . . Node, öröme telhet a lelkem fiában, odafönnt. Oh, szegény Várday tekintetes úr, hát az Ilonkám, az a fehér bárány, mi lesz belőle? Mi lesz belőlünk?

Miklós alig tudott szabadulni a bőbeszédű, érzékeny szívű asszonyságtól.

Belépett a szobába.

Kellemetlen, szinte fullasztó levegő csapta meg. Szegényes ágyon feküdt a beteg, már csak hörgött.

Ott az ágy lábánál, egyszerű, de tiszta, fekete ruhában állott Várday Ilona, a beteg unokája.

A merész napsugárnak, amely még oda is behatolt, egy sugara karcsú alakjára esett és annak fényénél nagyon jól láthatta őt Miklós.

Nem a nőt nézte benne, hanem úgy tetszett neki, mintha angyal állna előtte, ki megfogja szentelni azt, amit ő meggyőződésből, rajongó lélekkel cselekszik.

Tizenhét éves volt a leány, tizenhét tavaszának ragyogó virágában állott ott. Édes, kék szemeit fölvetette és kérőleg nézett Miklósrá, mintha ő tőle várná a segílyt. Puha gesztenyeszin haja egyetlen gazdag fonatban borult egészen a térdéig. Szép volt, üde volt, szomorú volt.

— Főtisztelendő úr! — suttogá a beteg alig hallhatóan. Ilona összerezsent, mintha mély álmából ébredne. Azután pirulva, zavartan távozott, magával hurczolva a takarítónőt és a Miklós inasát. A betegnek egyedül kell lennie gyóntatójával.

Ott állt szegény kis Ilona az előszobában. Az inas távozott — a takarítónő is elment, neki dolga volt.

— Hiszen lelkem kisasszonykám, úgy sem marad egyedül, itt van már az az aranyos főtisztelendő ur, hogy az Isten áldja meg.

Ilona sirt.

Egy jó negyedóra mulva Határ Miklós kijött érte.

— Kisasszony! A beteg még látni óhajtja.

A hangja remegett és alig mert a leányra nézni.

Valami történt a lelkében. Valami ösmeretlen, valami szokatlan, valami fájdalmasan magasztos

érzés ébredt föl benne és kimondhatatlan boldoggá tette.

Visszament a leánynyal a beteghez.

Az öreg Várday László üveges szemekkel bámult unokájára.

— Gyermekem, gyermekem, mi lesz veled?

Már csak gondolta ezt, már nem bírta kimondani.

Reszkető kezét még egyszer végig simította a térdeplő leány homlokán, még egyszer reánézett, — talán mosolygott is — és meghalt, szépen, csöndesen.

A leány nagyot sikoltott és reáborult a halottra, ölelte, „drága nagyatyus“-nak nevezte. Mindhiába. A halottak kemény szívüek... Szelid méltósággal állott a háta mögött a fiatal Határ Miklós.

Mikor a leány már őrjöngeni kezdett, szépen felemelte őt a földről, a szemébe nézett és azt mondta:

— Az Isten jó!

Azután beszélt neki az Istenről. A leány letörölte a könnyeit és a papra figyelt. Miklós föl volt indulva, a hangja remegett, de azért beszélt, halkán, gépiesen.

Ilona megnyugodott. Majd hirtelen az ablakra nézett. Sötétedett... A leány fázni kezdett.

Összeborzongott. Odalépett Miklóshoz és megfogta egyik kezét.

— Óh, ne hagyjon itt egyedül ezen a rettentés estén, ne hagyjon itt, ha egy piczinyke könyörület van a lelkében.

Miklós komolyan felelt :

— Nem lesz egyedül kisasszony.

— Köszönöm !

— Most én elmegyek egy órára, addig behivom kegyedhez azt az asszonyt.

— Óh, ő elfog engem hagyni, pedig én megőrülök egyedül.

— Nem fogja itthagyni, majd meglátja kisasszony.

Határ Miklós a folyosón találta a takarítónőt. Mikor az asszony másodszor neki esett, Miklós is azon igyekezett, hogy keze az asszony kezeivel érintkezésbe jöjjön. Az emlék, ami ez érintés következtében az asszony markában maradt, nagyon tetszetett neki, mert arcza minden könnyén keresztül élénken földerült.

— Menjen azonnal a kisasszonyhoz, beszéljen neki mindenféléről és ne hagyja őt egy pillanatra sem magára. Majd megfogom köszönni szivességét.

Még újra megfogja köszönni? Még ennél is többet fog kapni?

No, ez igazán aranyos főtisztelendő úr!

A takarítónő sietett Várday Ilonához. Dehogyan hagyta volna el egy pillanatra is! Ki tudja, hátha megszereti őt ez a szép kisasszony? Ilyen szép leánynyal pedig nem árt jó barátságban lenni...

A szegény kis Várday Ilonának egy óra múlva zugott a feje. És Miklós még mindig nem jött. Az asszony világot gyújtott és gondosan betakargatta egy nagy kendővel a karosszékből ülő Ilonát. Azután ismét beszélni kezdett... Még

egy hosszú félóra telt el. Végre csengettek, az asszony nyitott ajtót. Határ Miklós jött egy nagyon szép urnővel. Az a hölgy mintegy harminczhat éves lehetett, de még mindig feltűnő szépség.

Ilona felállott és remegve, pirulva lépett elébe.

Megösmerte.

Budapesten mindenki ösmerte a büszke, de azért jószágos Zentay Aladárné grófnőt.

Melanie megfogta Ilonának jobbját és a szemeibe tekintett.

— Ön az, szegény gyermekem?! Én most azonnal magammal viszem önt, ma éjszaka már nálam fog aludni. Látja, milyen különös a véletlen? Én már egy hónap óta hasztalan keresek egy kis társalkodónőt, aki egyuttal testvérem, barát-nőm lehetne. Ön minden tekintetben megfelel nekem. No ne sirjon, nem szabad. A nagyapust sem hagyjuk egyedül, virrasztó és imádkozó asszonyokat küldünk hozzá. A temetésről pedig én fogok gondoskodni.

Várday Ilona nem tudott szólni, némán emelte a grófné kezét az ajkaihoz. Hálás szemeit azonban Miklóson felejté sokáig.

Az ifjú pap elfordult, ő nem bírta kiállani ezt a tekintetet.

Különös érzés lopózott az Ilona szívébe, midőn Zentay grófnéval beült abba a fényes hintóba, amely a palotához segítette őket.

Miklós nem ment velök, pedig Melanie hívta őt ...

A temetés is megtörtént harmadnapra, szé-

pen, tisztességesen. Várday Ilona sokat sirt, de Miklós és Melanie lassan-lassan megvigasztalták őt. Ilona imádta Melaniet. Ha nő bálványozhat egy másik nőt, akkor Ilona bálványozta Melaniet. Bámulta szépségét, gazdag toilettjeit és ragyogó ékszereit. Melanie pedig hiú volt, nagyon hiú, és ha egy új bámulót talált, mindenféle változatban csillogtatta a szépségét.

Ilonának nem is volt ideje a maga fájdalomával sokat foglalkozni — mivel Zentay grófnéknál egyrészt folytonos társaság volt, másrészt pedig nagy előkészületek folytak a Monsignor György fogadtatására.

A felső tizezerben olyan élénk érdeklődés nyilvánult a fiatal pápai kamarás iránt, hogy Melanie alig győzte a sok elegáns úrasszonyt biztosítani, hogy mindenfelé megjelenek György társaságában. Hiszen egy hónapot fog a körükben tölteni. Lesz idő.

Miklós naponta elment Melaniehez, hogy legalább egy órát csevegessen Ilonával és Melanie az ő kíváncsi szemeivel különös érdeklődéssel szemlélte őket.

De ez az érdeklődés csak három napig tartott — azután beleunt — olyannyira, hogy mindig egyedül hagyta őket.

Pedig a grófné ezt nem jól tette.

Miklós szívében a szerelem ébredt. Az első, hatalmas, igaz szerelem. *Az ősz szerelem.*

Midőn egy hosszú délután ismét egyedül voltak, Ilona így szólt:

— Négy nap mulva hazajön a *Monsignor*.

És Miklós, aki rajongott barátjáért, nem vidult föl e szavakra. Kellemetlen borzongás futott keresztül tagjain. Ugy érezte, mintha fázna . . .

Ilona folytatta :

— Mindenki úgy beszél róla, mint egy félistenről, az emberek fölé helyezik őt, pedig

Itt elhallgatott a leány.

— Pedig ? — kérde Miklós.

Ilona szemei a terem egyik falára meredtek, ott függött György arc képe egy híres festőtől, életnagyságban.

— Pedig ? — kérde újra Miklós.

A leány hosszasan nézte a festményt.

— Pedig olyan gögös és szivtelen arcza van, — suttogá halkan.

Miklós szemei is reá tapadtak a képre.

Hogyan? Hát van abban valami csodálatos, hogy az istenek dicskoszoruját is megtépheti egyetlen piczike, bíráló szó? A félisteneket, kik térdig gázolnak a hódolat virágosdjében, kiknek arcza majdnem láthatatlan a tömjénfüsttől, — azokat egy gyermek gúnyos szava megsebezheti? Ki tudja . . . ?

Miklós fanyaran mosolygott.

— Monsignor György ma már egy fogalom, akit megbírálni nem szabad, — mondá tompán.

Ilona elvörösödött.

— Bocsánat főtisztelendőséged! Más előtt nem mondom, csupán önnek.

Miklós megfogta az Ilona egyik kezét.

— Hiszen én nem haragszom! — suttogá inkább, mint mondá.

Ilona bent felejté jobbát a fiatal pap kezében és reánézett.

Hogy mit olvashatott Miklós e szemekből, nem lehet tudni, de térdre veté magát Ilona előtt és a leány jobbát, amely még mindig kezében pihent, remegő ajkaihoz szorítá. Ilona mozdulatlan maradt, mintha az igézet tartaná fogva.

Miklós úgy érezte, hogy a szívét egy láthatatlan kéz markolja meg. Óh milyen durván, milyen erősen marcangolja. Szinte kiáltani akart fájdalomában. A könnyei megeredtek a néma kinoktól és mind sűrűbben és sűrűbben peregtek az Ilona fekete ruhájára. És ekkor úgy érezte, hogy az a láthatatlan kéz elbocsátja a szívét.

Miklós sokáig sirt.

Majd lassan felállott és az ablakhoz lépett.

Ilona pedig elfölte orczáit. Szégyelték magukat. Egy darabig így maradtak. Majd Ilona is felállott és akkor ismét szembe kerültek egymással.

— Ilona! — suttogta az ifju pap.

Csak ennyit birt mondani.

A leány egyik fehér kezét a pap vállára tette, önkénytelenül, talán csak ösztönszerűleg. Ez érintés villanyütés volt Miklósnak. Most már megragadta a leány mindkét kezét és a gyöngén ellenkező leányt magához vonta. Ilona elszédült, fejét odahajtá a férfi vállára, ki szenvedélylyel szorítá őt magához, miközben ajkait a leány dús, gesztenyeszin hajába temeté. Ettől megreszkettek mind a ketten. Egészen egymáshoz tapadtak és ajkaik találkoztak.

Mikor kibontakoztak egymás karjaiból, Melanie

lépett a szobába. Miklós gyorsan bucsuzott és hazament.

Otthon dolgozó szobájába zárkózott és nyugodtan, minden felindulás nélkül gondolt végig eddigi életén.

Szeretett igen sokat, talán minden szép aszszonyt. Mulatott Magyarországon, tivornyázott külföldön, rengeteg pénzt áldozott szórakozásaira és tobzódásaira. És mégis milyen csodálatos: e zaj, e mámor, ez önfeledtség mellett az Istenére gondolt. Neki akart élni és mindaz, ami a salakon és pizskon kívül szép, nemes és jó van a szivében, azt mind az Istenének akarta ajándékozni.

Követte vágyát, amelyről ábrándozott lázálmaiban és amelyet nyugodtan megfontolt józan perczeiben.

Pap lett. Boldog lett. Eleget tett lelkének is és eleget tett kíváncsi földi szemeknek is. És akkor, mikor már azt hitte, hogy leéli az életét minden nagyobb rázkódtatás nélkül, akkor harmincz éves korában meglát egy leányt, aki szép, jó és nemes. Megszereti, de nem úgy, mint a többit, hanem egészen másképpen. Valami földöntuli, magasztos érzelemmel.

Szereti egész lelkével, ahogy csak egy nemes jellemű férfi szerethet egy nemes jellemű leányt. De szabad volt-e neki ma kívánni ennek az ártatlan leánynak a csókjait? Nem! Nem! Hiszen ő visszaélt a leány hálaérzetével! Milyen gazság.

Vér szállott a Miklós arczába.

— Hitvány voltam! De mikor szeretem. Szeretem úgy, hogy meghalok a birása nélkül. Szere-

tem egyedül, kizárólag, mindenekfelett. Mi lesz ebből? Nagy Isten, mi lesz ebből? Ha most *nem volnék pap??*

Itt gondolkozva állott meg Miklós.

Ha most nem volna pap, gazdag volna, független volna, oltárhoz vezethetné Ilonát. A tiszta szerelem csak az oltár zsámolyán pihenhet meg. A tiszta szerelem szentség és annak pecsétje az Isten kezeiben van. És ő birhatná így Ilonát . . . birhatná lelkét, testét.

Miklós kéjesen összeborzongott.

— A sátán kísért, — suttogá. — És érzem, hogy el fogok bukni.

Végig pillantott fekete selyem-reverendáján.

— Vajjon micsoda joga van ez öltönynek, hogy megfoszt bennünket a legnagyobb emberi hivatástól: a *boldogságtól*. Micsoda joron rak rab-bilincseket kezeinkre és akaratunkra?

Miklós a homlokára csapott.

— Jaj nekem! Lázadó vagyok!

Kezeibe temette arczát és néhány pillanatig úgy maradt elmerülve.

Majd fölvetette fejét.

A fogai összevaczogtak.

— Szeretem azt a leányt! És e szerelemben látom a végzetemet. El fogok bukni. Meg fogom rabolni a legnagyobb szentséget... az ártatlanságot....

Miklós elsápadt.

— Nem! És ezerszer nem! Szentségtörő nem leszek! Inkább . . . Óh Teremtőm, sujtsd reám boszud villámát, mielőtt még kimondhatnám a legszörnyűbb szót.

Itt elhallgatott Miklós. A gondolatai azonban korbácsolták a vérét . . .

— Az a szörnyű szó? . . . De vajjon az első eset lenne az, hogy valaki odadobta lelki üdvösségét szerelméért? Nem, nem lenne az első. Hiszen gazdag vagyok, boldog is lehetek . . . Ha levetném ezt az öltönyt és nem tekintve semmire, követném szívem szavát és nőmmé, törvényes nőmmé tenném azt a leányt?

Itt reszketve megállott Miklós.

— Elhagyni hitemet . . . elhagyni . . . mikor hiszek. Mikor hiszem, hogy a római katolikus egyház az egy igaz üdvözítő egyház, amelyen kívül csak a kárhozat jöhet . . . És mégis . . . Elöttem van az a leány . . . Elöttem van szelid kék szeme, ártatlan mosolya, gyermek arcza . . . Ah, ennyi üdv egy földi szerelemben . . . Birnom kell, minden poklokon keresztül.

Miklós arcza lángolt, egész testében reszketett.

— A szerelem nem bűn . . . — suttogá, — Az Isten megbocsátja . . . Nem bűn a bukás sem. De hát Ilona? . . . Mivé alacsonyítsam le őt? Hiszen az ő tiszta homlokán csak hites férjének csókja éghet . . . És én? . . . Én? . . . Óh én nyomorult, számítok egy szentre és kéjelgek bukásának eszméjén.

— Nőmmé teszem! A becsület a világ valása. Az a földnek hite! Én is hive vagyok ennek a nagyvilági vallásnak és becsületes maradok. Nőmmé teszem és levetem ezt az öltönyt!

Miklós összeborzadt.

— El kell hagynom hitemet? Elkárhozom! És ha elkárhozom is, azon a nagy napon, mikor oda kell menni az igaz bíró elé, azt fogom neki mondani:

— Uram, te látsz egyedül a lelkembe! Választanom kellett az *üdvösségem* és a *becsület* között. Én az utóbbit választottam.

Miklós az íróasztalán álló feszületre nézett hosszasan. De a feszület néma maradt. Nem felelt semmit e lázongó szavakra.

E pillanatban inasa lépett be.

— Egy hölgy óhajt a főtisztelendő urral beszélni.

— Ejh, mondja, hogy nem vagyok itthon . . . Azaz mégis . . . Eressze be!

Már ekkor Várday Ilona ott állott Határ Miklós előtt.

Az inas távozott.

A pap egész testében reszketett.

— Ilona! — mondá tompa, fojtott hangon. — Menjen vissza azonnal! Micsoda rettenetes gondolat volt ez? Hogy juthatott ilyesmi az eszébe? Menjen, esdve kérem, menjen.

— A grófné küldött, — szólta a leány halkán, — hogy ezt a levelet átadjam önnek.

Miklós gyorsan feltépte a boritékot és elolvasta. Valami sürgős üzenet volt a fekete arisztokratától az egyház érdekében.

Miklós arcza lángba borult.

— Hát micsoda ön? Hordár, hogy leveleket hurczoljon? Ezt nem fogom tűrni! Ez megtorlást követel!

A leány szeliden kérlelte :

— Ne haragudjék Miklós, hiszen én akartam jönni . . . A grófné olyan jó . . . csak szeretetből küldött ide ! Máshoz bizonyára nem eresztett volna ! De önhöz ? Ah, ön egészen más !

A leány összetette a két kezét, úgy kérlelte a férfit.

És Miklós, amint reá nézett, érezte, hogyan száll el a harag szivéből és mint száll el minden egyéb más érzélem is, és nem lát egyebet, csak a leányt, annak két szép szemét, szelid orcáit, remegő ajkait.

Odament hozzá és megfogta mind a két kezét.

— Miért jött ide ? — kérdé. — Mikor ugyanis önnel volt tele minden gondolatom ?

A leány szemébe könnyek lopóztak.

— Azért jöttem, hogy szépen megkérjem, hogy ne gondoljon rám, feledjen el és éljen a hivatásának, az Istennek.

Miklós erre térdre borult és ajkaival érinté a leány ruhájának a szegélyét.

— Ezért jöttél ? Ezt akartad nekem mondani ? Óh én szentem, óh én édes kicsi bálványom.

Oda hullottak könnyei, oda, a leány czipőjére.

— Miklós !

A leány lehajolt és felemelte a férfit a földről.

— Megyek már ! Jó éjt !

Odanyujtá búcsúcsókra a homlokát, amelyet a férfi remegve érintett ajkaival. A leány kiment . . .

Első pillanatban visszatántorodott Miklós, utána akart szaladni, vissza akarta hívni, de azután térdre borult, két kezébe temette arcát és egész teste meg-megrándult a görcsös, fuldokló zokogástól.

KILENCZEDIK FEJEZET

Monsignor György, pápai kamarás és czimzetes püspök Budapestre érkezett, nevelő szüleihez.

Ünnepelték. A Zentay-palota el volt árasztva idegenekkel, különösen a hölgyek jelentek meg nagy számban. György, daczára az uti fáradságnak, kifogyhatatlan volt szeretetreméltóságában. Mindenkihez volt egy nyájas szava, mindenki iránt volt egy érdeklődő pillantása.

Az asszonyok el voltak ragadtatva, — mennyi szellem, mennyi erő, mennyi báj. Vajjon volt-e valaha nő, aki ezt igazán le tudta bilincselni? Mindegyiknek szívében ott volt az a titkos vágy: hátha ő képes volna erre a győzelemre?!

György megérkezésének harmadik napján, a nagy diner után, amelyet Zentay Aladár gróf fogadott fiának tiszteletére a saját termeiben rendezett, György éjjél után hálósobájába vonult.

Éppen levetkőzni készült, midőn kopogtattak az ajtón.

Határ Miklós lépett be.

György csodálkozva tekintett barátjára.

Miklós sápadt volt és komoly.

— Azt hitted ugy-e, hogy én is hazamentem a többiekkel? Visszajöttem a lépcsőházból, mert igen fontos mondanivalóm van számodra.

György barátja vállára tette egyik kezét.

— Éppen kérdezni akartam, hogy miért olyan szomorú az én örökké mosolygó Miklósom? De nem lehetett, reggeltől estig idegenekkel voltunk

körülvéve. De most talán csak meggyónod bánatodat öreg barátodnak? No Miklós, édes Miklós!

Szeretettel beszélt, egy kicsit föl is emelte a barátja fejét, hogy jobban a szemébe láthasson. De az, amit onnét olvasott, elüzte az ő ajkáról is a mosolyt.

Határ Miklós leült egy karosszékre és két kezébe temette arcát. Majd hirtelen felkapta fejét, a hangja rekedt volt, midőn azt mondta:

— Tudom, hogy te világeletemben az egyenes utat szeretted és mi gyermekkorunktól fogva röviden is megértettük egymást. Azért most két szóban mondom neked azt, amit elhatároztam és amit megfogok cselekedni mindenki ellenére, még te ellenedre is. *Kilépek, megházasodom.*

György még csak megsemmült eszavakra. Fölvonta a vállait, azután röviden, de szigorúan mondta:

— Nem fogod megtenni!

Miklós daczosan nézett a szemei közé.

— Ki tiltja meg ezt neked?!

— Te magad!

Pár pillanatra szünet állott be.

Azután Miklós suttogva kérde:

— De hátha mégis megtenném?! Hátha azt mondanám neked György, hogy szeretek egy leányt olyan őrjöngő szerelemmel, amelyen túl már csak a kárhozat jöhet. Ha azt mondanám neked, hogy szeretem olyan lángoló önfeledtséggel, hogy egyetlen csókjáért eladom a mennyországot örök gyönyöreivel. Ha azt mondanám neked, hogy két szeme az egész világom, a két karja az üdvösségem, a mosolya az édenem, az ajka a poklom, a csókja a kárhozatom. Mondd, mit szólnál erre??!

György nyugodtan hallgatta végig e lázas

szavakat, azután két karját összefonta a mellén és tompán válaszolt:

— Akkor azt kérdezném tőled, hogy ki az a leány?

— Hát nem láttad őt ma? Nem láttad a szépek legszebbikét? Nem láttad, mint olvadtam föl benne egészen? Nem vetted észre? Őt, Ilonát?!

— Ah, Várday Ilona? Az a kis társalkodónő?!

Kicsinylő volt ez a hang. Monsignor György nem vesz ilyeneket észre. Monsignor György csupán főrangú hölgyekkel beszélget, akihez nagyszabású érdekei fűződnek vallási céljai elérésében. Monsignor György arisztokrata, Monsignor Györgynek a szemében Várday Ilona alárendelt egyéniség . . .

Miklós arcza lángba borult. Felugrott helyéről.

— E gúnyos hangot megtiltom! Ez a leány a menyasszonyom! Holnap lerugom e kényszeröltönyt és megfogom őt védeni az oktalan dölyffel szemben.

Miklós magánkívül volt. És ha a szemek tekintete gyilkolhat, akkor ő Györgyöt szíven találta.

Az az erős pap, ki ezreknek tudott parancsolni, megtántorodott. E hangon csak a legörjögőbb szerelem beszélhet. Az ő barátja nem tréfál. Az ő barátja az örvény előtt áll. Talán bele is fog esni?

Hát őt mire teremtette az Isten? Nem-e arra, hogy visszarántsa a *kárhozattól azt*, akinek tulajdonképpen a legnagyobb hálával tartozik. Ki eszköz volt a Teremtő kezében arra, hogy őt, Györgyöt, az egyháznak adta. És most éppen *az* bukják el úgy, hogy többé föl se kelhessen. Óh nem! Nem!

György oda lépett Miklóshoz és megfogta az egyik kezét.

— Térj magadhoz Miklós! Azt az úrhölgyet senkinek sincs szándékában megsérteni. Te magad hiszed egyedül. Térj meg . . . Térj Istenedhez.

E békitő szavakra Miklós előbb összerázkódott, azután a György vállára borult.

— Már késő, — suttogá szomoruan. — Ami megtörtént, annak úgy kellett történnie . . . Talán sokan vannak az üdvözültek, az én számomra nincs közöttük hely.

György megsimogatta Miklós homlokát.

— Ne beszélj bolondokat, ne okozz fájdalmat annak az édes jó Istennek. Eredj szépen haza, borulj az imazsámolyodra és kérj bocsánatot lázadó gondolataidért.

Miklós mélyen tekintett György szemei közzé.

— Nem lehet, értsd meg jól, nem lehet. Mert ha azt akarom, hogy nyomorultul el ne bukjam, nőül kell őt vennem, így kívánja a *becsület*.

György összeránczolta a szemöldökeit és tompa hangon kérdezte:

— Hát lehet-e előtted más, mint a *papi becsület*?

— Lehet, — szólt Miklós lelkesülten. — A *szív becsülete*. Óriási jog ez, olyan jog, amely letipor mindent, ami a földön előitélet és diadalt ül még a kötelességérzet fölött is.

György arcza lángba borult. Most már az ő szemei is szikráztak.

— A szív joga: az önzés szava.

— Nem igaz! — kiáltá Miklós.

György megragadta barátja karját, mintha vaskapocs szoritaná össze.

— Önző vagy! Ki akarod elégíteni őrzöngő

földi vágyaidat és eladod érte cserébe a lelkedet.

Miklós elrántotta a karját és egy lépést tett hátra.

— Nincs jogod bírálgatni tetteimet. Barátom vagy és nem zsarnokom, ember vagy és nem arkangyal, gyarló vagy és elbukhatsz. Itélsz, mikor te is ítélthetel.

György megdöbbenve tekintett Miklóstra.

— Mondd, mit akarsz hát tenni? — kérdé hosszú szünet után.

— Kilépek és elveszem azt a leányt. Ez az elhatározásom megmásíthatatlan.

György elfordult Miklóstól.

— Tudod, — kérdé rekedt hangon, — hogy mi a kilépett pap? Hitvány, megbélyegzett ember. Nyomorult csaló, ki kufárkodik az Isten-ség eszméjével. Aljas szemfényvesztő, ki lelkének szennyét takargatja ékes szavakkal, hétszeres szentségtörő, ki feledi, hogy ujjai föl vannak szentelve és hogyha még a hust égetné is ki kezeiből, hogy ezáltal kiégesse belőle a szentséget, nem lenne arra képes, mert az a szentség a csontokba vette be magát és még a sirjában is a porba fog visszahullani, hogy átkossá tegye az anyaföldet, amely méhében hordozá az árulót.

Miklós némán hallgatta, Valami sötét dacz borult a lelkére, amely ott ült a két szemében is.

A törpe ember lázadása volt ez, midőn a bünt ócsárolják előtte, amelyben ő üdvözülni akar.

Kinos szünet után így szólott:

— Legyek inkább áruló, mint becstelen! A mi utaink elválnak egymástól, György. De azt mon-

dom neked bucsúzóra: vigyázz! Mert szivtelen fanatizmusod, nemhogy konvertitákat adna az egyháznak, de kijózanítja még a legbigottabb hívőket is.

György szomoruan nézett barátjára.

— Te mondod ezt nekem, Miklós? — kérde remegő hangon. — Te, ki egykor azt állítád, hogy semmi sem őszinte nálad, csak az Isten iránt érzett imádat? Ki egykor azt mondtad, hogy a világ összes sziveit szeretnéd odaajándékozni az Istenednek. Te mondod ezt nekem? Te, Miklós? Oh balga gyermek, felelj, miért e sötét dacz a lelkedben? Mondd, miért okozol bánatot *annak*, ki vérével áztatá ezt az anyaföldet, hogy az még most is hordja méhében az emésztő fájdalmat. Miért tagadod meg *azt*, ki sóhajaival betölté a levegőt, hogy még most is beszívjuk vele a halálos gyötrelmet. Mondd, miért bántod meg *azt*, ki meghalt az emberiségért?! Óh Miklós, Miklós, gondolj *Ő reá* és térj magadhoz.

— Jó éjt! — szólt szárazon Határ Miklós. — Másnak prédikálj! Méltóbb füleknek.

— Megállj egy pillanatra!

Miklós megállott.

György közel lépett hozzá és azt kérdezte tőle:

— Biztos vagy abban, hogy az a leány megérdemli azt a nagy áldozatot, amelyet érte hozol?

Miklós az ég felé nézett.

— Biztos vagyok benne.

— Tíz év előtt, — szólt György lassu, tompa hangon, mialatt figyelmesen vizsgálgatta a saját körmeit, — te azt mondtád nekem Spanyolországban, még most is megtudnám mondani a

helyet, napot és az órát, azt mondad, hogy minden asszony ravasz, hazug és csaló és hogy roppant kevés a kivétel: akiket az Isten kizárólag anyáknak teremtett. Mind megcsalja még azt is, akit szeret. Akkor nem hittem ezt neked. Azóta sok esztendő telt el, bejártam a nagyvilágot és most azt mondom neked: *igazad volt*.

Miklós a fejét rázta.

— Akkor még nem ösmertem Ilonát, — monda határozottan.

— És, — kérde György s még a lélegzetét is visszafojtotta. — És ha Ilona is megcsalna?

— Akkor, akkor azt mondanám neked, felejtsd el ezt a párbeszédet. De — szólt, mialatt rekedten nevetett — miért nem kérde: lehetséges-e, hogy holnap a nap lehulljon az égről?

— A nap nyugodtan világítja most földünk másik részét! Jó éjt, Miklós!

Midőn az ifjú Határ Miklós távozott, György letérdelt imazsámolyára, honnét csak a hajnal pirkadásakor állt fel. Két orczáján, miként a kór rózsája, úgy égett a fanatizmus lángja; félig nyitott ajkai halkán mormolták:

— Hitvány leszek mint barát, képmutató mint pap, de Miklós lelkét mégis visszaadom az ő Istenének.

E szavak után pár órai nyugalomra tért, mert úgy érezte, hogy kimondhatatlanul fáradt.

Még aznap a villásreggelinél találkozott Várday Ilonával, ki Melanie társaságában sápadtan, de azért szembeötlő szépséggel jelent meg.

Melanie drága, csipkés pongyolát viselt és raffinált cselfogásainak minden kaczérságával élt,

hogy ismét meghódítsa Györgyöt. György időnkint rajta felejté a tekintetét és önkénytelenül összeborzongott. Mindannyiszor eszébe jutott az a szenvedélyes jelenet, amely élete felett döntött.

Érezte, tudta, hogy nő sohasem lesz reá olyan hatással, amilyennel ez az asszony volt... és mégis letudta magát küzdeni, mindvégig — valahányszor forró vére jogtalan vágyait követelte. És le fogja magát küzdeni ezután is, és lefogja magát küzdeni mindig, hiszen legszebb győzelem mindig az, ha önmagunknak a győztes legyőzői vagyunk.

Csak Miklós lenne olyan gyöngye?!

Önnönmaga előtt is hitványnak bélyegzett terve, amelylyel Miklóst akarta megmenteni, most ismét eszébe jutott és e gondolat hatása alatt tekintete hirtelen végig futott a Várday Ilona alakján. Ilona elpirult.

Ő félt a Monsignortól. A hatalmas szónoktól, a lángésztől, az erőszakostól, kit tisztelettel vegyes rettegéssel emlegetett mindenki.

Óh, bizonyára nagyon butának tarthatja őt ez a kiváló férfi, sőt nagyon igénytelennek. Hiszen annyi szép nőt van alkalmá látni, annyi előkelőt. Mit fog mondani az ő mozdulataira? Most valószínűleg megszólta, amint a teás kanalat elejtette. Talán „falusi libának“ is nevezte magában. Pedig ha a Monsignor tudná, hogy ő milyen szorgalmasan tanul latinul, bizonyára meg is dicsérné érte. Óhajtaná neki megmutogatni a könyveit, még beszélni is szeretne hozzá, csak olyan borzasztó szigorú tekintete ne volna.

György pedig nézte, egyre nézte őt.

Melanie Györgyön felejté a szemeit és az, amit tekintetében olvasott, egy pillanatra gondolkozóba ejtette őt, de csak egy pillanatra . . . Azután eszébe jutott neki, hogy *Monsieur Lothair* a híres hegedűművész minden perczben jelentetheti magát az ő kis szalonjában. Nehogy egy másodpercet is elmulasztson, felállott helyéről és egy gyors tekintetet vetve Györgyre és Ilonára, az ő szokott édeskés hangján szólott:

— Én most egyedül hagyom magukat. György kérem, mulattassa ezt az édes kis babát, mert nagyon szeret ám valakivel a theologiai kérdésekről vitatkozni. Rendesen legyőzi a mestert, legalább Miklós azt állítja. No, azért nem kell mindjárt elpirulni, ha Miklósról van szó. György az szigorubb mester, jobban tanít . . . Pá, pá.

Ujjacskáival jobbra, balra csókot intett és otthagya őket egyedül.

György komolyan nézett Ilonára, de ajkának vonalai futó mosolyban haltak el.

— Ön valóban szeret theologiai kérdések felett vitatkozni, kisasszony? — kérdé szokott kellemes hangján.

— Óh dehogy, — felelé Ilona, miközben gyöngén elpirult. — A grófné tréfál, ő olyan kedves, és ez neki szokása.

— Ön szereti a grófnét, kisasszony?

— Szeretem, nagyon szeretem! — felelé a leány őszintén.

— Mióta van itt a kisasszony?

— Három hete, de nekem úgy tűnik, mintha örökké itt lettem volna.

Valami eszébe jutott, mert arcza hirtelen lángvörös lett.

György figyelmesen vizsgálta.

— A kisasszony hasonlít azokhoz az antik szobrokhoz, amelyeket a világ legnagyobb művészei alkottak.

Ilona e szavak után csaknem megrettenve tekintett Györgyre.

— Ön mondja ezt nekem? De hiszen ön tréfál...

Szünet állott be, mialatt Ilona egy futó pillanást vetett a szemközt lévő tükörbe, amely teljes ragyogásában mutatta az ő pompás termetét, amelyhez az egyszerű angol-szabásu ruha szorosan hozzá simult.

György mosolyogva nézte.

— A tükör igazat fog nekem adni, — mondá enyelegve. — És ha a grófnéval együtt Rómába jönnek, akkor majd megfogom önnek képekben és szobrokban mutogatni nővéreit.

Várday Ilona le volt bilincselve. Lám, milyen kedves tud lenni ez a hatalmas Monsignor.

György pedig azt gondolta magában, hogy minden nő egyforma, hiú, önző és ravasz. Nem is lesz olyan nehéz ez a játék.

Még egy darabig beszélgettek. Ilona többször mosolygott Ő méltósága szavain és valami olyan csodálatos elégtételfélét érzett azokkal a gögös főrangú asszonyokkal szemben, akik őt semmibe sem vették, hogy ez a kiváló férfiú, kinek egyetlen tekintetét is lesték, most mennyit foglalkozik ő vele, a kis igénytelennel.

Másnap vasárnap volt és György csakugyan prédikált a Sacré Coeur-ben. Budapest leg-

elegánsabb hölgyei, mágnás asszonyok, gentry asszonyok, mind ott voltak a hallgatói sorában. Melanie és Ilona mindjárt az első sorban ültek és kitűnően láthatták a szónokot.

György fölülmulta önmagát, csodásan beszélt. Halotti csönd vette körül, még a lélegzetét is visszafojtotta a közönség, hogy jobban hallgathassa a papi Cicerót, ezt a lélekben és testben fiatal óriást. Majd hirteten halk nevetés futott végig az emberek során, amelyet csak a visszafojtott tetszés egy önkénytelen kitörése szokott előidézni. Majd ismét csönd lett . . .

És annyi ember közt, ott, a sötét háttérben, egy oszlophoz támaszkodva fiatal, sápadt pap állott.

Vajjon mire gondolt a jövő nagy embere akkor, mikor búbájos szavaival megfogta a hallgatói szívét?!

És vajjon mire gondolt az a sápadt pap ott a sötét háttérben, midőn két áruló könnycsepp végig gördült orczáin.

Ki tudja?

György elvégezte szónoklatát.

Tompa moraj hullámzott keresztül a templomon.

A hölgyek Melaniehez tolongtak, ki alig győzte víszonozni a sok kézszerítást.

Otthon, az ő belső kicsi szalonjában, Melanie Ilona előtt megölelte Györgyöt.

— Óh én drága fiam, akiben nekem büszkeségem telik.

Györgynek ez ölelésre elállt a lélegzete, de azután lehajolt és megcsókolta nevelő anyja kezeit.

Melanie oda hívta maga mellé a pamlagra Ilonát.

— Jöjjön ide, szép kis leányom s maradjon itt. Nekem egy órára el kell mennem Clemence-hoz. Ő nem szeret engem egy csöppet sem, a legrégebb ellenségem egészen fiatal asszony koromból. Ell kell hozzá mennem és megnéznem alaposan, hogy milyen hatást tett reá a György beszédje. Egy óra, vagy legkésőbb másfél óra múlva visszajövök. Pá, pá . . .

És elment, eltűnt a szemük elől, mint egy rózsaszínű felhő.

Amint egyedül maradtak, Ilona félénken tekintett körül.

Hányszor ült ő ebben a szobában Miklóssal. Ezek az édes kékselyem kárpitok, ezek a kedves butorok, amelyekből olyan kellemes illat árad szét a levegőben. És az a nehéz omló selyem kárpit, ott, abban a homályos szögletben, az vezet a másik terembe, azon szokott Miklós belépni.

A leány szinte várta, hogy a kárpit meglebbenjen és a Miklós mosolygó arcza megjelenjék.

Olyan vágyat érzett utána e pillanatban, olyan kéjes, idegborzongató vágyat. A szemeit lehunyta, fejét kissé hátravetette a pamlagon és összerázkódott. A levegő tele volt szerelemmel körülötte . . .

Amint felnyitotta a szemeit, György sóvárgó tekintetével találkozott.

Olyan furcsa volt az neki, hogy itt van egyedül, négy szem között a Monsignorral. Milyen szépen beszélt ma ez az ember. Olyan volt, mint egy félisten. Az egész világ csak őt bámulta. Vajjon milyen érzés lehet az, ha valakit egy ilyen ünnepelelt ember bálványoz?

Ilona ismét lehunyta a szemeit. Még sohasem érezte úgy a boldogságot, mint e pillanatban. Milyen jó is az, ha az ember olyan szép, hogy mindenki bámulja!

— Monsignor! — suttogá a leány.

A férfi mintha álomból ébredt volna.

— Szólt ön valamit? — kérdé tompa hangon.

— Olyan szépen beszélt! Olyan volt, mint egy király! — folytatá a leány.

György nem felelt, makacsul nézte a leányt.

— Monsignor! — szólt ismét a leány. —

Olyan fáradtnak érzem magamat.

A férfi odament hozzá, de állva maradt előtte.

A leánynak úgy tetszett, mintha a férfi szemei szikrákat szórnának.

Kissé megrettenve huzódott a pamlag selyempárnái közé.

— Haragszik ön? — kérdé lágyan.

György megfogta a leány egyik kezét, azt, a melyik az ölében nyugodott és a szenvedélytől remegő hangon mondá:

— Igen, haragszom önre; haragszom, mert elvette az eszemet! Nem tudok másra gondolni, csak önre, az ön szép szemeire, az ön angyali mosolyára . . . az ön . . . igen . . . az ön csókjaira!

Ilona elszédült.

— Óh Istenem! — suttogá.

Többet nem tudott mondani, mert György előtte térdelt.

— Ne! ne! — nyöszörgé a leány, de ez inkább biztatás volt, mint védelem.

György lázasan lélegzett és átkarolta a leányt.

Ilona gyöngén ellenkezett, de György egészen magához szorítá őt és forró ajkai a leány ajkait érintették. Ilona megvonaglott e hosszú, kéjes csók alatt . . .

Odafönt úgy határozták, hogy abban a pillanatban szétvált a kárpit és Miklós karcsú alakja lett látható.

— Ah, Istenem! — sikoltá a leány és felugorva helyéről, mint sebzett őz rohant ki a szobából.

Miklós sápadtan és megdermedten állott helyén. Első pillanatban arra gondolt, hogy neki rohan Györgynek, és ott mindjárt a két kezével fojtja meg. De azután fölkaczagott, rémes nevetése megdöbbenetette Györgyöt.

— Ha, ha, jó ez nekem! Ezt a mérges gyilkot megérdemelte lázadó szivem.

György odalépett barátjához és önkénytelenül letérdelt előtte.

— Miklós, bocsásd meg e fájdalmat, Isten a tanum, hogy leszámítva a betanult játék közben fölgerjedt férfi szenvedélyemet, mégis csak szeretből tettem azt, amit tettem!

A következő pillanatban a két gyermekkori barát egymás karjaiban volt. Miklós arcza még mindig sápadt volt, teste még mindig reszketett.

— És te? — kérdé György, mialatt elbocsátá barátját. — Te el akartad hagyni az örök hű *Istent* a hiú, ingadozó, hűtlen asszonyért!

Miklós mintegy menedéket keresve, szemeit fölfelé emelte. És az a már-már megtisztult, az a szeretettől rajongó tekintet, *az az Istené volt.*

De az a rejtett könnycsepp ott a pillák alatt, az a reszkető gyöngyszem ott a szép szemekben, az az egyetlen jelvénye az őszinte, férfias fájdalomnak: *az már az asszonyé volt.*

TIZEDIK FEJEZET.

— Blanka, Blanka, ne gyötörj tovább, hiszen látod, mennyire szenvedek.

— Éppen azért Ákos, győzd le végre büszkeséged és könyörülj rajtam, ki elepedek — az én fiam után.

Pedig nem is önmagáért esengett, a férjét tekintette, kinek napjai meg voltak számlálva.

Ismét Budapesten voltak, ahová néhány napja érkeztek. Baróthy Ákos a hazájában akart meghalni.

Az a hajdan lélekben és testben erős férfiú már csak egy rom. Nem a hetven esztendő törte össze, amit a vállain viselt . . . hanem egy gonosz álmom pusztította lassan-lassan, egy gonosz álmom, amelyet tizenkét évvel azelőtt álmodott . . . Olyasvalamit álmodott, hogy az ő szép, okos, lánglelkű fiát egy nagy világáramlat elrabolta tőle és vitte messze, messze, olyan messze, hogy nem is lát-hatta többé.

És most előtte térdel az ő hites felesége, az a kedves, jóságos, önfeláldozó teremtés és összetett kezekkel kéri őt, engedné meg, hogy fiát karjaiba szoríthassa.

— Óh Ákos, tekints reám, nézd mennyit szenvedek! És mennyit szenvedtem a múltban is. Soha egyetlen panaszszóra sem nyitak ajkaim,

némán türtem azt a nagy megpróbáltatást, amelyet a sors reám mért. Isten színe előtt megtudok felelni, hogy mennyire leküzdöttem lelkemnek lázadó indulatait, mennyire elfojtottam szívemnek gerjedelmeit és nem voltam más, csak engedelmes, hű feleség. Téged követtelek mindenfelé, megosztottam veled keserves napjaidat, vigasztaltalak mikor csüggedtél, bátorítottalak, mikor roskadoztál. Vidám arcot tetettem, mikor itt belül úgy fájt valami. Nem vádoltalak önmagamban egyetlen pillanatig sem. Egyetlen vétkem az volt, hogy nem birtam visszafojtani anyai büszkeségemet, midőn fiam dicsőségéről, fiam diadalairól olvastam. Hát bűn-e ez? Mikor daczára mindannak ami történt, én tudom egyedül, hogy György *óriási jellem*. Egész ember. Érted ezt a szót, Ákos? Egész ember, aki érvényesült, aki *diadalra* jutott. Ez ritkaság. Az egész emberek rendszeren elbuknak, és György — érvényesült. És annyi tűrő, váró, esztendő után, annyi önmegtagadó keserves óra után, itt van az én szerelmes fiam Budapesten, — velem egy levegőt sziv, ünneplik — tömjéneznak neki. És két hét mulva visszamegy Rómába . . . és talán... Óh Istenem, én látni akarom őt Ákos, még ha a földdel, mennynyelés a pokollal kell is megküzdenem érte!

Blanka megfogta a pamlag támláját, mert fejét szédülni érzé és azt hitte, eszméletét veszíti.

Baróthy Ákos, ki félig öntudatlan állapotban feküdt a pamlagon, kissé felemelkedett fekvő helyzetéből és reszkető kezeivel végig simítá nejeinek homlokát.

— Kedvesem! — csak ennyit birt mondani.

Később arról panaszkodott, hogy milyen kimondhatatlanul gyöngének érzi magát és hogy nagyon, de nagyon vágyakozik az ágyba.

Blanka lefektette őt, gondosan, szépen, ahogy egy kis gyermeket szokás. Azután leült a beteg ágya szélére és leste annak lélegzetvételét. Este volt. A szobát gyöngén világította be egyetlen függő lámpa, kisérteties fényt vetve a beteg arczára, amely külömben is ijesztő sápadtnak látszott. Néhány pillanat múlva szunyadozni kezdett. Majd hirtelen fölrettent és a szívéhez kapott. Görcsös, ideges rángás futott végig egész testén, fehér ajkai alig hallhatólag suttogták:

— György!

Blanka kiment. Előhívta régi hű inasukat, Józsefet — és néhány pillanatig beszélgetett vele.

Az inas elment.

Egy óra múlva visszajött, de nem egyedül. Valaki remegve követte . . .

Blanka már ott várta őket a legelső szobában. Amint az a valaki belépett, egy hang, egy kiáltás nélkül borult a karjaiba:

— Anyám! Anyám!

Csak reszketve hallá kiejteni e nevet, mert az az erős férfi roskadozni látszott. Ott állott Zentay György, pápai kamarás, az ő teljes papi diszében, kezében egy feszületet tartott.

Ez volt az ő összes fegyvere, feszülettel ment el az apai háztól, feszülettel tért oda vissza.

— Anyám!

— György!

Mélyen tekintettek egymás szeméibe, mintha egymás lelkét akarnák beszívni.

— György, gondoltál e néha reánk?

— Óh anyám, hát hogy kérdezheted ezt? Minden lépésedről tudtam . . . De most siessünk atyámhoz. Ő meg fog halni.

Könny szökött a György szemeibe és megfogta anyjának kezét. Így mentek abba a szobába, ahol Baróthy Ákos feküdt. A beteg aludt . . . nyugtalanul . . . lázasan. Majd ismét fölriadt . . .

— Fiam! — suttogá.

Már ekkor előtte állott György.

— Óh jaj! — szólt a tanár. Most látta először annyi esztendő után. Ott látta teljes papi diszében, megszépülve, megférfiasodva. Ott látta kereszttel a kezében. És mintha valami különös, valami furcsa történt volna a lelkében . . . Az a kereszt a fájdalom fája . . . Vajjon őt nem így feszítette a sors keresztre? Nem éppen így vérzik az ő szive is? Ah, hogy fáj . . . Milyen jól esik ez a symbolum. Valaki, egy Isten és szenvedett. Egy Isten, aki sohasem vétkezett. Hát ő, az ember, aki bűnös... Ott van, ott, az Isten fia a keresztfán... György tartja a kezeiben. Milyen jól esnék, ha ajkával érinthetné azt az édes, szenvedő Istenembert.

— György!

A fiatal pap letérdelt az ágy előtt, reá borult az atya kezeire és csókolta hosszasan, sokáig!

A könnyei is oda hullottak.

— György! Fiam!

A tanár kissé felemelkedett ágyában és reá tette egyik kezét a fia fejére.

— Légy áldva! — suttogá. — És semmisüljön meg mind az az átok, amit valaha reád mondtam.

— Atyám!

Átkarolta atyját gyöngéden és a beteg érezte, mint remeg annak az erős férfinak mind a két karja. És a feszület még mindig ott volt a György kezeiben és a tanár ismét csak azt nézte hosszasan, elmerülve. Talán a haldoklók hallucinálnak. Talán az a kereszt beszélt is valamit annak az öreg embernek? Talán azt mondta neki:

— Lám, én megjövendeltem, hogy béke lesz a földön, hogy az emberek egyesülni fognak a nagy szeretetben és megtagadva lelkökben a gyűlöletet, egymás karjaiban fogják keresni a boldogságot. Az ellenségeskedés meg fog szünni, a nagy társadalmi kérdések el fognak enyészni. Azok a fájdalmak és harczok, amelyek országok szívéen gázoltak keresztül, csöndes békévé fognak változni. Minden, ami rossz volt, minden el fog mulni, csak az én ígéim nem mulnak el, és élni fognak örökkön örökké.

György hirtelen megcsókolta a keresztet.

— Úgy, úgy fiam, — suttogá a beteg. — Add ide azt a keresztet.

Nem látta senki, nem gúnyolhatta ki senki. Baróthy Ákos utolsó napján megcsókolta a keresztet

György csöndesen zokogott.

Ott virrasztott anyjával együtt egész éjjel a beteg ágya mellett. Baróthy Ákos időnkint fiára vetette tekintetét, és abból a pillantásból György csak a szeretetet olvasta ki. És ő is kifogyhatatlan volt tiszteletében, mintha ezen az egy éjszakán akarná atyját kiengesztelni mindazokért, amiket ellene vétett. Ajkai majdnem minden félórában hosszasan pihentek meg a beteg kezein.

Reggel felé azután György elimádkozta a haldoklók imáját, azután elmondta a Miatyánkot, Üdvözetet, a Hiszekegyet . . . és Baróthy Ákos csöndesen hallgatta.

Ugy költözött át lelke a másvilágra. Ugy halt meg Baróthy Ákos, a híres katolikus-egyház ellenes író ; ugy halt meg, hogy egy katolikus főpap, a saját fia, térdepelt az ágya előtt és imádkozta fölötte az Üdvözetet és a Hiszekegyet . . .

Két hét mulva azután elment György, visszament Rómába, de magával vitte az édes anyját is.

Blanka áttért a katolikus hitre és teljesítette fiának azt a kérését, hogy ezentul állandóan Rómában lakjék.

*

Kevés mondanivalónk van még.

Határ Miklós az egész világ bámulatára kiment Afrikába hittérítőnek. Nemrégiben irt Györgynek, hogy nagyon jól érzi magát és pár évig hallani sem akar a hazajövetelről.

Várday Ilona zárdába lépett.

Melanie mulat, még van egy pár esztendeje és egyes preparációval még tartós szépség lehet.

A Blanka álma teljesült.

A gróf, a pápai kamarás, a czimzetes püspök előtt nyitva van az út . . .

Most már mehet fölfelé . . .

(Vége.)

Kunossy, Szilágyi és Társa

Könyvkiadóhivatalában Budapest, IV., Semmelweis-utca 14

a következő közérdekű irodalmi újdonságok jelentek meg s úgy a kiadó-
 — hivatalban, valamint minden könyvkereskedés újján beszerezhető.

Bakos Sándor. Elektromosság a gyakorlatban. Elektrotechnikai kézikönyv. Függelékül: Marconi találmánya, a drótnélküli táviró. . . 5.—. Vaszonkötésben	Kor. 6.50
Bécsi kalauz. Képes utmutató a császárvárosban. 36 képpel és 1 térképpel kötve	1.20
Elkésétt levelek. (Briefe, die ihn nicht erreichten.) Regény levelekben. Az eredetinek 65-ik kiadása után fordítva 4.80 Kötve	6.—
Fekete könyv. Eredeti bűnügyi és detektív történetek, írta dr. Gúthi Soma. I. kötet: A ven kopó, egy titkos rendőr emlékirata	2.—
Gorjki Maxim. Ejjell menedékhely. (Szinházi kiadás) — 80 Kötve	1.—
Hairie Ben Ajad. A török nő élete a társaságban és a hárem	1.20
Korchmáros Kálmán dr. Montecarlo és játékkermei. Képes czimboritékkal, számos illusztrációval és a szövegbe nyomott képpel	4.—
— Ugyanaz németnyelvű kiadásban: Montecarlo u. seine Spielsäle. Mit vielen illustrationen und in den Text gedruckten Abbildungen, in farbigen effectvollem Umschlag	4.—
Kahlenberg, Haus v. Habkisasszony. (Nixchen). Előszóval ellátta Bródy Sándor	1.50
Kiss János dr. és Gerey József. Jézus élete. Hosszúak folio alakú remek diszttal, képekkel	30.—
Kossuth Ferencz 30 parlamenti beszéde. Életrajzi adatokkal kíséri Hentaller Lajos. Számos képpel 5.— Ugyanaz diszkötésben	7.—
Mathers Helén. Jön a rozson át. (Uj olcsó kiadás). Regény 3 kötetben	3.—
Miracó. (Farago J.) Smokkék. Apró komédiák a Smokk-csalad életéből. Képekkel	1.50

<h2>Modern írók könyvtára.</h2> <p>I. kötet. Hermann Heyermans: Zsidó furfang. — II. kötet Rudyard Kipling: A fekete Jack. — III. kötet. Maxim Gorjki: A pénz. — IV. kötet. Leonid Andrejew: Kód. — V. kötet. Octave Mirbeau: Bűn. — VI. kötet Maxim Gorjki: Malva. — VII. kötet. Semjon Juskevich: Ghetto. — VIII. kötet. Rudyard Kipling: A birmai leányzó. — IX. kötet. Catulle Mendès: A kolostor meséi. — X. kötet. Paul Bourget: Velencei éjszakák.</p> <p>Minden egyes kötet ára 6) fillér, bekötve 1 K.</p>	Szerkesztő dr. Dézsi Miklós. A modern irodalom legújabb és legbelsőresebb alkotásait, paratlanul olcsó, művészi kiadtságban Eddig megjelentek a következők:
--	---

Morva Rezső. Kézikönyv az összes gőzkazánok, valamint az összes stabil gőzgepe kezeléséről, a magas és alacsony nyomású sűrítővel működő gőzgépekről. Vizsgáló gépészek előkészítésére. Számos ábrával. 5. bővített kiadás 4.—. Vaszonkötésben	5.—
Nagy Iván. Magyarország család czimereivel és nemzekerndi táblákkal. Egyedül magyar, a nemzeti családok leszármazásait tárgyaló kimerítő és monumentális munka. 20 kötet és pótkötet: évült 21 kötet 150.— 13 félbőröt.	200.—
Olaszország remekel. Olaszország és az olaszok műkinceinek fényképplytje-műve. 2 albumalakú kötet több mint 2000 fénynyomatú képpel, fényes diszköt.	70.—
Orosz Adrienne (csicseri). Bozóthy, Nóra grófnő. Regény. (Újdonság!)	1.20
— Rónia diadala. Keresztény szociális regény. (Újdonság!)	2.—
Pakots József. Indentéle a folvosorol. Humorisztikus karcolatok a t. Házból. Linck és Bér karrikatúráival 2.—. merített papirosan 8.—, diszkötésben	4.—
Schnitzler Artur. Körbe-körbe. (Reigen) Tíz párbeszéd. Fordította és bevezetessel ellátta Bródy S. Diszesen kiállítva, több színben nyomott czimlappal Ugyanaz diszkötésben	3.— 4.80
Székely Dávid. Magyar írók álnevei a multban és jelenben	1.50
Vértési Károly. Az éjfél nap országában. Svédország. Utírajzok számos színes képpel. Elegáns kötésben	4.—
Vértési Károly. Az éjfél nap országában. Norvégország. Utírajzok számos színes képpel. Elegáns kötésben	4.—
Vértési Károly. Spanyolország. Portugália. A liszaboni nemzetközi sajtó-kongresszus. Utírás 72 tárczacikkben. 105 képpel. 600 oldal. Nagy 8 adattal	11.—